

Kouluterveyskysely 2010

Tervolan kuntaraportti

Anni Lommi, Pauliina Luopa, Riikka Puusniekka, Mira Roine,
Suvi Vilkki, Jukka Jokela, Topi Kinnunen

Terveyden ja hyvinvoinnin laitos (THL)

PL 30

00271 Helsinki

Telephone: 020 610 6000

www.thl.fi

SISÄLLYS

JOHDANTO	7
KUNTARAPORTOINNIN UUDISTUS	7
Kouluterveyskyselyn indikaattorit ja kysymyskohtaiset taulukot.....	7
Indikaattorikuvioiden tulkitseminen	9
AINEISTOT	11
PERUSKOULUN 8. JA 9. LUOKKIEN OPPILAIDEN TULOKSET	12
Elinolot	12
Kouluolot	14
Koettu terveys	16
Terveystottumukset.....	18
Kokemus oppilashuollon tuesta	20
ILON- JA HUOLENAIHEET	22
Ilon- ja huolenaiheet peruskoulun 8. ja 9. luokkien oppilailla.....	22
POHDINTA	23
Opiskelukykyyn vaikuttavia tekijöitä.....	23
Opiskelukyvyn tukeminen kouluissa ja oppilaitoksissa.....	28
Kouluterveyskysely hyvinvointijohtamisen tukena kunnissa.....	30
Vinkkejä tulosten käsittelyyn kouluissa ja oppilaitoksissa	32
Kouluterveyslähettiläät tukevat paikallista hyvinvointia	33
LIITTEET	
Liite 1. Kouluterveyskyselyn indikaattoreiden muodostaminen vuonna 2010	34
Liite 2. Kouluterveyskyselyyn vastanneet peruskoulun 8. ja 9. luokkien oppilaat ja lukion 1. ja 2. vuoden opiskelijat kouluittain luokka-asteen ja sukupuolen mukaan vuosina 2002–2010.	42
Liite 3. Kouluterveyskyselyn indikaattoreiden luokka-aste- ja sukupuolivakioidut prosenttiosuudet peruskoulun 8. ja 9. luokkien oppilaista ja vastaajien lukumäärä vuosina 2002–2010.....	43
Liite 4. Kouluterveyskyselyn indikaattoreiden luokka-astevakioidut prosenttiosuudet peruskoulun 8. ja 9. luokkien oppilaista sukupuolen mukaan ja luokka-aste- ja sukupuolivakioidut prosenttiosuudet vertailutiedoista sekä vastaajien lukumäärä vuonna 2010.	44

Taulukot

Taulukko 1. Kouluterveyskyselyyn vastanneet peruskoulun 8. ja 9. luokkien oppilaat luokka-asteen ja sukupuolen mukaan vuosina 2002–2010.	11
Taulukko 2. Kouluterveyskyselyyn vastanneet lukion 1. ja 2. vuoden opiskelijat opiskeluvuoden ja sukupuolen mukaan vuosina 2002–2010.	11
Taulukko 3. Muutokset elinoloissa peruskoulun 8. ja 9. luokkien oppilailla vuosina 2002–2010.	12
Taulukko 4. Erot elinoloissa sukupuolten välillä sekä verrattuna maakuntaan ja koko aineistoon peruskoulun 8. ja 9. luokkien oppilailla vuonna 2010.....	12
Taulukko 5. Muutokset kouluoloissa peruskoulun 8. ja 9. luokkien oppilailla vuosina 2002–2010.	14
Taulukko 6. Erot kouluoloissa sukupuolten välillä sekä verrattuna maakuntaan ja koko aineistoon peruskoulun 8. ja 9. luokkien oppilailla vuonna 2010.....	14
Taulukko 7. Muutokset koetussa terveydessä peruskoulun 8. ja 9. luokkien oppilailla vuosina 2002–2010.....	16
Taulukko 8. Erot koetussa terveydessä sukupuolten välillä sekä verrattuna maakuntaan ja koko aineistoon peruskoulun 8. ja 9. luokkien oppilailla vuonna 2010.	16
Taulukko 9. Muutokset terveystottumuksissa peruskoulun 8. ja 9. luokkien oppilailla vuosina 2002–2010.....	18
Taulukko 10. Erot terveystottumuksissa sukupuolten välillä sekä verrattuna maakuntaan ja koko aineistoon peruskoulun 8. ja 9. luokkien oppilailla vuonna 2010.	18
Taulukko 11. Muutokset oppilashuollon tuen kokemisessa peruskoulun 8. ja 9. luokkien oppilailla vuosina 2002–2010.	20
Taulukko 12. Erot oppilashuollon tuen kokemisessa sukupuolten välillä sekä verrattuna maakuntaan ja koko aineistoon peruskoulun 8. ja 9. luokkien oppilailla vuonna 2010.	20

Kuviot

Kuvio 1. Elinoloindikaattoreiden luokka-aste- ja sukupuolivakioidut prosenttiosuudet peruskoulun 8. ja 9. luokkien oppilaista vuosina 2002–2010.	13
Kuvio 2. Elinoloindikaattoreiden luokka-aste- ja sukupuolivakioidut prosenttiosuudet peruskoulun 8. ja 9. luokkien oppilaista sukupuolen mukaan sekä luokka-aste- ja sukupuolivakioidut prosenttiosuudet vertailutiedoista vuonna 2010.	13
Kuvio 3. Kouluoloindikaattoreiden luokka-aste- ja sukupuolivakioidut prosenttiosuudet peruskoulun 8. ja 9. luokkien oppilaista vuosina 2002–2010.	15
Kuvio 4. Kouluoloindikaattoreiden luokka-aste- ja sukupuolivakioidut prosenttiosuudet peruskoulun 8. ja 9. luokkien oppilaista sukupuolen mukaan sekä luokka-aste- ja sukupuolivakioidut prosenttiosuudet vertailutiedoista vuonna 2010.	15
Kuvio 5. Terveysindikaattoreiden luokka-aste- ja sukupuolivakioidut prosenttiosuudet peruskoulun 8. ja 9. luokkien oppilaista vuosina 2002–2010.	17
Kuvio 6. Terveysindikaattoreiden luokka-aste- ja sukupuolivakioidut prosenttiosuudet peruskoulun 8. ja 9. luokkien oppilaista sukupuolen mukaan sekä luokka-aste- ja sukupuolivakioidut prosenttiosuudet vertailutiedoista vuonna 2010.	17
Kuvio 7. Terveystottumusindikaattoreiden luokka-aste- ja sukupuolivakioidut prosenttiosuudet peruskoulun 8. ja 9. luokkien oppilaista vuosina 2002–2010.	19
Kuvio 8. Terveystottumusindikaattoreiden luokka-aste- ja sukupuolivakioidut prosenttiosuudet peruskoulun 8. ja 9. luokkien oppilaista sukupuolen mukaan sekä luokka-aste- ja sukupuolivakioidut prosenttiosuudet vertailutiedoista vuonna 2010.	19
Kuvio 9. Oppilashuoltoindikaattoreiden luokka-aste- ja sukupuolivakioidut prosenttiosuudet peruskoulun 8. ja 9. luokkien oppilaista vuosina 2002–2010.	21
Kuvio 10. Oppilashuoltoindikaattoreiden luokka-aste- ja sukupuolivakioidut prosenttiosuudet peruskoulun 8. ja 9. luokkien oppilaista sukupuolen mukaan sekä luokka-aste- ja sukupuolivakioidut prosenttiosuudet vertailutiedoista vuonna 2010.	21

JOHDANTO

Kouluterveyskysely 2010 toteutettiin maaliskuussa Etelä-Suomen, Itä-Suomen ja Lapin oppilaitoksissa. Kyselyyn vastasi yhteensä 103 445 nuorta: 55 548 peruskoulun yläluokkalaista, 27 146 lukiolaista ja 20 751 ammattiin opiskelevaa. Kysely tuottaa runsaasti tietoa nuorten elinoloista, kouluoloista, koetusta terveydestä, terveystottumuksista sekä oppilas- ja opiskelijahuollosta. Uudistetun kyselylomakkeen myötä tietoa on saatavilla nyt myös kiusaamisen muodoista, seksuaalisesta häirinnästä ja netin parissa vietetystä ajasta. Tarkemmat tiedot kyselystä ja kyselylomakkeet ovat Terveyden ja hyvinvoinnin laitoksen (THL) [www-sivuilla](http://www.sivuilla)¹.

Tiedot kerätään valtakunnallisesti vertailukelpoisella menetelmällä samoissa kunnissa joka toinen vuosi. Kyselyyn vastaavat peruskoulujen 8. ja 9. luokkien oppilaat sekä lukioiden ja ammatillisten oppilaitosten 1. ja 2. vuoden opiskelijat. Ammatillisissa oppilaitoksissa kyselyyn osallistuvat nuorten opetussuunnitelmaperusteiseen ammatilliseen perustutkintoon johtavassa koulutuksessa opiskelevat.

Kouluterveyskyselyn aloittamisesta on kulunut tänä vuonna 15 vuotta. Monissa kunnissa on nyt saatavilla seurantatietoa peruskoululaisista 14 vuoden ja lukiolaisista 10 vuoden ajalta. Ammattiin opiskelevien hyvinvoinnin kehityksestä saadaan tietoa ensimmäistä kertaa.

Kouluterveyskyselyn kunta- ja koulukohtaiset tulokset lähetetään tulokset tilanneille kunnille. Kunta-kohtaisen raportoinnin lisäksi tuloksia esitellään valtakunnallisesti ja alueellisesti tutkimusraporteissa, THL:n [www-sivuilla](http://www.sivuilla), vuosittain järjestettävillä Kouluterveyspäivillä ja alueellisissa seminaareissa. Lisäksi keskeisiä *kunta-*, *seutukunta-* ja *maakuntakohtaisia* tuloksia voi tarkastella THL:n ylläpitämässä SOTKANet-indikaattoripankissa².

Tässä kuntaraportissa esitellään peruskoulun yläluokkalaisten tulokset. Ammattiin opiskelevien tulokset raportoidaan erillisessä raportissa. Kunnan tulokset kuvataan keskeisten indikaattoreiden kautta ja tärkeimmät tulokset tiivistetään ilon- ja huolenaiheiksi. Lopuksi pohditaan ajankohtaisia lainsäädännön uudistuksia, nuorten opiskelukykyyn vaikuttavia asioita sekä kyselyn tulosten hyödyntämistä.

KUNTARAPORTOINNIN UUDISTUS

Kouluterveyskyselyn raportointia on uudistettu vuonna 2010 monin eri tavoin. Kuntaraportin tulosten raportointitapaa on muutettu systemaattisemmaksi. Ensimmäistä kertaa kunnille toimitetaan uudet oppilas- ja opiskelijahuollolle sekä kunnan poliittisille päättäjille suunnatut indikaattorikoosteet, jotka on kehitetty yhteistyössä kuntien ja koulujen kanssa. Koosteiden avulla halutaan palvella aiempaa paremmin oppilas- ja opiskelijahuollon työtä sekä kunnallista päätöksentekoa. Niitä voidaan hyödyntää esimerkiksi lastensuojelus suunnitelman tai hyvinvointikertomuksen laadinnassa.

Vuonna 2010 kunta- ja koulukohtaiset tulokset sisältävät:

- 1) *Kuntaraportin: Peruskoululaisten ja lukiolaisten tulokset ovat omassa raportissa ja ammatillisten oppilaitosten opiskelijoiden tulokset omassa erillisessä raportissa.*
- 2) *Koulukohtaiset indikaattorikuviot jokaisesta kunnassa sijaitsevasta koulusta.*
- 3) *Kaikkien kysymysten kunta- ja koulukohtaiset jakaumataulukot.*
- 4) *Kuntakohtaisen indikaattorikoosteen kunnallisen päätöksenteon tueksi.*
- 5) *Kuntakohtaisen ja koulukohtaisen indikaattorikoosteen oppilas- ja opiskelijahuollon tueksi.*

Edellä mainittu materiaali lähetetään THL:sta kunnan yhdyshenkilölle, jonka toivotaan välittävän tietoa eteenpäin mm. oppilaitoksiin, kunnan päättäjille sekä kunnan eri hallinnonaloille, kuten sosiaali- ja terveystoimeen sekä opetus- tai sivistystoimeen.

Kouluterveyskyselyn indikaattorit ja kysymyskohtaiset taulukot

Kuntaraportissa nuorten hyvinvointia kuvataan 42 indikaattorilla, jotka on jaettu viiteen ryhmään: elinolot, kouluolot, koettu terveys, terveystottumukset ja kokemus oppilas- ja opiskelijahuollon tues-

¹ Kouluterveyskyselyn internet-sivu on www.thl.fi/kouluterveyskysely.

² SOTKANet-indikaattoripankin internet-sivu on www.sotkanet.fi.

ta. Osa indikaattoreista perustuu kyselyn yksittäisiin kysymyksiin ja osa on muodostettu useasta kysymyksestä. Indikaattorien muodostaminen kuvataan yksityiskohtaisesti liitteessä 1.

Jokaisesta indikaattoriryhmästä esitetään kaksi pylväskuviota. Ensimmäisessä kuviossa esitetään kunnassa vuosina 2002–2010 tapahtunut muutos. Jos kunta on osallistunut kyselyyn ennen vuotta 2002, on aiempien vuosien pylväät jätetty pois. Pylväiden määrä on rajattu korkeintaan viiteen osallistumisvuoteen kuvioiden luettavuuden takia. Pylväitä voi olla vähemmän kuin viisi myös, silloin kun indikaattorin kuvaama asia ei ole kysytty joka vuosi.

Toisessa kuviossa esitetään vuoden 2010 tulokset kunnasta sukupuolen mukaan sekä vertailutulokset maakunnasta ja koko aineistosta (eli Etelä-Suomesta, Itä-Suomesta ja Lapista yhteensä). Kuntaa ja koko aineistoa koskevien pylväiden päähän on merkitty näkyviin myös prosenttiosuus. Sukupuolen mukaiset tulokset esitetään kuitenkin vain, jos kunnassa on vastannut vähintään 30 poikaa ja tyttöä. Kuvioiden alatunnisteissa kerrotaan, mitä luokka-asteita tai opiskeluvuosia tulokset koskevat. Vastanneiden lukumäärät ilmoitetaan kuvioiden selitteessä sulkeiden sisällä. Kuvioiden perustana olevat prosenttiluvut esitetään myös liitetaulukkoina raportin lopussa.

Kunnat saavat vastaavanlaiset indikaattorikuviot myös kunnan jokaisesta koulusta. Peruskoulujen ja lukioiden tuloksissa vertailutietoina ovat kunta ja maakunta.

Kunnan poliittisia päätöksentekijöitä varten kuntaraportin indikaattoreista on valittu tiivis kymmenen keskeisen kuntakohtaisen indikaattorin kooste. Näistä indikaattoreista tehdään kaksi kuviota vastaavanlaisesti kuin edellä kuvailut kuntaraportin kuviot.

Oppilas- ja opiskelijahuollon käyttöön on valittu 88 indikaattoria. Indikaattorit esitetään sekä kunta- että koulukohtaisesti. Nämä indikaattorit on jaettu 11 ryhmään: fyysiset työolot, työilmapiiri ja osallisuus, koulutyön kuormittavuus, kouluruokailu, kiusaaminen ja häirintä, sosiaaliset suhteet, tupakointi, terveystottumukset, koettu terveys ja kokemus oppilas- ja opiskelijahuollon tuesta. Yhteen ryhmään on valittu tiettyjen kysymysten myönteistä päätä esittäviä indikaattoreita. Myös tähän koosteeseen on tehty jokaisesta indikaattoriryhmästä kaksi kuviota: muutokuvio ja vertailukuvio.

Indikaattorikuvioiden lisäksi kunta saa *jakaumataulukot kaikista kysymyksistä* vuodelta 2010. Ne esitetään sukupuolen mukaan sekä koko kunnan tasolla. Samassa taulukossa esitetään vertailun mahdollistamiseksi vastaavat tiedot maakunnasta ja vuoden 2010 koko aineistosta. Vastaavanlaiset taulukot esitetään myös kunnan jokaisesta peruskoulusta tai lukiosta. Niitä verrataan kuntaan ja maakuntaan.

VAKIOINTI: Vertailukelpoisuuden lisäämiseksi Kouluterveyskyselyn tulokset vakioidaan sukupuolen ja luokka-asteen/opiskeluvuoden suhteen. Vakiointi tarkoittaa sitä, että jokaisessa sukupuolen ja luokka-asteen/opiskeluvuoden mukaisessa osajoukossa oletetaan olevan yhtä paljon vastaajia. Tällöin esimerkiksi tyttöjen ja poikien osuudessa tapahtuneet muutokset eri vuosien välillä eivät vaikuta tuloksiin. Kunnan tilannetta koskeva prosenttiluku on saatu laskemalla keskiarvo neljän osajoukon (esim. 8. luokan pojat, 8. luokan tytöt, 9. luokan pojat ja 9. luokan tytöt) prosenttiosuuksista. Jos jossain sukupuolen ja luokka-asteen/opiskeluvuoden mukaisessa osajoukossa on alle viisi vastannutta, tulokset ovat vakioimattomia.

TIETOSUOJA: Tietosuojaan turvaamiseksi tuloksia ei toimiteta lainkaan kunta- tai koulukohtaisesti, jos kunnassa tai koulussa on alle viisi vastaajaa. Vastaavasti jos jossain sukupuolen ja luokka-asteen tai opiskeluvuoden mukaisessa ryhmässä on alle viisi vastaajaa, sukupuoliryhmittäisiä tuloksia ei toimiteta.

Indikaattorikuvioiden tulkitseminen

Kuntaraportissa indikaattorikuvioiden tulokset kerrotaan tiivistetysti kahdessa kuviota edeltävällä sivulla olevassa taulukossa. Luettavuuden lisäämiseksi indikaattoreiden nimiä on taulukoissa yksinkertaistettu ja osa niistä on esitetty käännteisenä verrattuna indikaattorikuvioihin.

Ensimmäisessä taulukossa esitetään nuorten hyvinvoinnissa tapahtuneet muutokset kunnassa. Ensin raportoidaan muutoksesta verrattuna edelliseen kyselyvuoteen. Tämän jälkeen verrataan vuoden 2010 tilannetta kaikkiin aikaisempiin kyselyvuosiin. Mikäli tarkasteltava ilmiö on yleistynyt tai vähentynyt usean vuoden ajan, siitä kerrotaan viimeisessä sarakkeessa.

Toisessa taulukossa käsitellään vain vuoden 2010 tuloksia. Ensin raportoidaan poikien ja tyttöjen väliset erot. Seuraavaksi verrataan kunnan tulosta maakuntaan ja lopuksi vuoden 2010 koko aineistoon. Sukupuolten välinen vertailu tehdään kuitenkin vain, jos kunnassa on vastannut vähintään 30 poikaa ja tyttöä.

Taulukoihin on poimittu vain merkittävimmät muutokset ja erot. Niille on määritelty aineiston koosta riippuvat kriteerit. Esimerkiksi suurimmissa kunnissa (vähintään 700 vastaajaa) jo kahden prosenttiyksikön muutos verrattuna edelliseen kyselyvuoteen on merkittävä, kun pienissä kunnissa (30–69 vastaajaa) merkittäväksi on tulkittu vähintään kymmenen prosenttiyksikön muutos. Seuraavassa esitellään kriteerit, joita käytetään, kun verrataan vuoden 2010 tulosta edelliseen kyselyvuoteen:

Vastaajien lukumäärä	Muutos verrattuna edelliseen kyselyvuoteen
alle 30 vastaajaa:	ei raportoida
30–69 vastaajaa:	vähintään 10 %-yksikköä
70–99 vastaajaa:	vähintään 6 %-yksikköä
100–299 vastaajaa:	vähintään 4 %-yksikköä
300–699 vastaajaa:	vähintään 3 %-yksikköä
700 vastaajaa tai enemmän:	vähintään 2 %-yksikköä

Verrattaessa vuotta 2010 kaikkiin aikaisempiin kyselyvuosiin kriteerit ovat prosenttiyksikköä suuremmat kuin edellä esitetyt. Pidemmän aikavälin muutosta raportoitaessa vaaditaan tietynsuuruinen keskimääräinen muutos vuosien välillä. Myös tämän muutoksen suuruus riippuu aineiston koosta. Pienessä kunnassa keskimääräisen muutoksen on oltava vähintään 7 prosenttiyksikköä, kun suurimmissa kunnissa riittää 1,5 prosenttiyksikön keskimääräinen muutos. Lisäksi suurissa kunnissa muutoksen yksittäisten kyselyvuosien välillä on oltava vähintään yksi prosenttiyksikköä ja pienemmissä kunnissa vähintään kaksi prosenttiyksikköä. Kun verrataan kuntaa maakuntaan ja koko aineistoon, käytetään samoja kriteerejä kuin vertailussa edelliseen kyselyvuoteen.

Myös sukupuolten välisissä vertailuissa on määritelty erisuuruiset kriteerit eri vastaajamäärille. Vertailu tehdään pienemmän sukupuolittaisen vastaajamäärän mukaan. Esimerkiksi jos poikia tai tyttöjä on 30–49, otetaan huomioon vähintään 12 prosenttiyksikön ero sukupuolten välillä. Jos poikien ja tyttöjen vastaajamäärä on 350 tai enemmän, sukupuolten välisen eron on oltava vähintään viisi prosenttiyksikköä. Seuraavassa kerrotaan kaikki sukupuolten välisissä vertailuissa käytetyt kriteerit:

Vastaajien lukumäärä	Sukupuolten välinen ero
alle 30 poikaa tai tyttöä:	ei raportoida
30–49 poikaa tai tyttöä:	vähintään 12 %-yksikköä
50–149 poikaa tai tyttöä:	vähintään 8 %-yksikköä
150–349 poikaa tai tyttöä:	vähintään 6 %-yksikköä
350 poikaa tai tyttöä tai enemmän:	vähintään 5 %-yksikköä

Niiden indikaattoreiden osalta, joiden prosenttiosuus on korkeintaan kymmenen prosenttia, huomioidaan hieman edellä kuvattua pienemmät muutokset ja erot. Tällaiset indikaattorit on taulukoissa merkitty tähdellä.

Edellä kuvattuja kriteereitä suositellaan käytettäväksi myös tulkittaessa koulukohtaisia indikaattoreita. Mikäli koulussa on alle 30 vastaajaa, muutokset tuloksissa voivat suurelta osin johtua satunnaisesta vaihtelusta.

AINEISTOT

Kouluterveyskyselyssä aineistonkeruu toteutetaan luokkakyselyinä. Kyselylomakkeet toimitetaan suoraan kirjapainosta rehtorille tai muulle koulun nimeämälle yhdyshenkilölle, joka hoitaa käytännön järjestelyt koulussa. Kysely tehdään yhden oppitunnin aikana opettajan ohjaamana. Vastaajat palauttavat opettajalle nimettömät lomakkeet, jotka opettaja sulkee tunnin lopussa luokkakokohtaiseen kirjepussiin oppilaiden nähdessä. Luokkien kirjepussit lähetetään kouluista yhtenä pakettina tutkimusryhmälle tallennusta varten.

Raportissa käytetään Kouluterveyskyselyn aineistoa peruskoulun 8. ja 9. luokkien oppilaista. Kuvioiden luettavuuden vuoksi mukaan on otettu korkeintaan viisi kyselyvuotta. Jos kunta on osallistunut kyselyyn joka kerta, aineisto on vuosilta 2002–2010. Aineisto kuvataan taulukoissa 1 ja 2 sukupuolen ja luokka-asteen tai opiskeluvuoden mukaan koko kunnassa. Kouluittain aineisto kuvataan liitteessä 2.

Huom! Koska lukiossa on alle 30 vastaajaa vuonna 2010, kuntakohtaisia tuloksia ei esitetä lukion osalta.

Taulukko 1. Kouluterveyskyselyyn vastanneet peruskoulun 8. ja 9. luokkien oppilaat luokka-asteen ja sukupuolen mukaan vuosina 2002–2010.

Peruskoulun oppilasmäärät luokan ja sukupuolen mukaan

Tervola		Peruskoulun 8. luokka		Peruskoulun 9. luokka		Poika	Tyttö	Yhteensä
		Poika	Tyttö	Poika	Tyttö			
Peruskoulut yhteensä	2002	25	23	18	23	43	46	89
	2004	25	22	23	21	48	43	91
	2006	23	20	25	21	48	41	89
	2008	16	24	19	21	35	45	80
	2010	21	19	17	23	38	42	80

Taulukko 2. Kouluterveyskyselyyn vastanneet lukion 1. ja 2. vuoden opiskelijat opiskeluvuoden ja sukupuolen mukaan vuosina 2002–2010.

Lukion opiskelijamäärät luokan ja sukupuolen mukaan

Tervola		Lukion 1. vuosi		Lukion 2. vuosi		Poika	Tyttö	Yhteensä
		Poika	Tyttö	Poika	Tyttö			
Lukiot yhteensä	2002	8	16	6	6	14	22	36
	2004	12	7	9	10	21	17	38
	2006	8	12	12	8	20	20	40
	2008	7	11	5	9	12	20	32
	2010	5	11	2	10	7	21	28

PERUSKOULUN 8. JA 9. LUOKKIEN OPPILAIDEN TULOKSET

Elinolot

Taulukko 3. Muutokset elinoloissa peruskoulun 8. ja 9. luokkien oppilailla vuosina 2002–2010.
Jos solu on tyhjä, merkittäviä muutoksia ei ole tapahtunut tai tuloksia ei ole aiemmilta vuosilta.

ELINOLOT	Vuosi 2010 verrattuna edelliseen kyselyvuoteen	Vuosi 2010 verrattuna kaikkiin aikaisempiin kyselyvuosiin	Muutos pidemmällä aikavälillä
Vanhempien tupakointi	vähentyi		
Vanhempien työttömyys	yleistyi		vähentyminen vuodesta 2004 päättyi
Vanhempien tietoisuus viikonloppuiltojen viettoaikasta	vähentyi		vähentyminen vuodesta 2006
*Keskusteluvaikeudet vanhempien kanssa			
Perheen yhteinen ateriointi iltaisin			
*Läheiset ystävyysuhteet			yleistyminen vuodesta 2004 päättyi
Läheisen alkoholin käytön aiheuttamat ongelmat			
Fyysisen uhan kokeminen	vähentyi		
Seksuaalisen väkivallan kokeminen			
Toistuva rikkeiden tekeminen			yleistyminen vuodesta 2006
*Indikaattorin alhaisesta %-osuudesta johtuen huomioidaan pienemmät muutokset ja erot			

Taulukko 4. Erot elinoloissa sukupuolten välillä sekä verrattuna maakuntaan ja koko aineistoon peruskoulun 8. ja 9. luokkien oppilailla vuonna 2010.
Jos solu on tyhjä, merkittäviä eroja ei ole.

ELINOLOT	Ero sukupuolten välillä vuonna 2010	Ero Lappiin vuonna 2010	Ero koko aineistoon vuonna 2010
Vanhempien tupakointi	tytöillä yleisempää	yleisempää	yleisempää
Vanhempien työttömyys	tytöillä yleisempää		yleisempää
Vanhempien tietoisuus viikonloppuiltojen viettoaikasta	tytöillä yleisempää		
*Keskusteluvaikeudet vanhempien kanssa		harvinaisempia	harvinaisempia
Perheen yhteinen ateriointi iltaisin			yleisempää
*Läheiset ystävyysuhteet			
Läheisen alkoholin käytön aiheuttamat ongelmat			yleisempiä
Fyysisen uhan kokeminen		harvinaisempaa	harvinaisempaa
Seksuaalisen väkivallan kokeminen			
Toistuva rikkeiden tekeminen			
*Indikaattorin alhaisesta %-osuudesta johtuen huomioidaan pienemmät muutokset ja erot			

Indikaattorit on kuvattu alla lyhyesti. Niiden tarkempi kuvaus on esitetty liitteessä 1. Yllä olevissa taulukoissa indikaattorien nimiä on yksinkertaistettu. Kuvioissa ja liitetaulukoissa käytetyt todelliset indikaattorien nimet ovat sulkeissa.

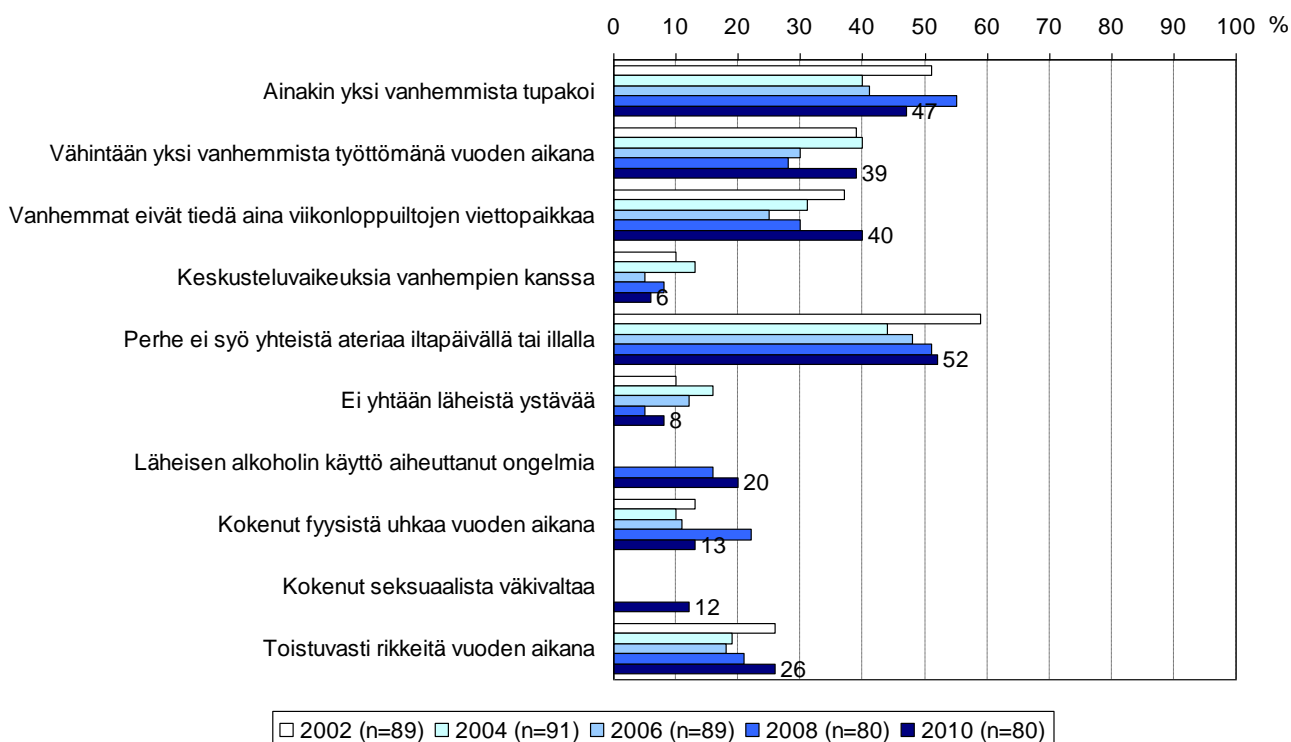
- **Vanhempien tupakointi** (Ainakin yksi vanhemmista tupakoi): Ainakin yksi vanhemmista tupakoi nykyisin.
- **Vanhempien työttömyys** (Vähintään yksi vanhemmista työttömänä vuoden aikana): Vähintään yksi vanhemmista on ollut työttömänä tai pakkolomalla vuoden aikana.
- ****Vanhempien tietoisuus viikonloppuiltojen viettoaikasta** (Vanhemmat eivät tiedä aina viikonloppuiltojen viettoaikaa): Vanhemmat tietävät aina, missä nuori viettää perjantai- ja lauantai-iltansa.
- **Keskusteluvaikeudet vanhempien kanssa** (Keskusteluvaikeuksia vanhempien kanssa): Nuori ei pysty juuri koskaan keskustelemaan vanhempiensa kanssa omista asioistaan.
- ****Perheen yhteinen ateriointi iltaisin** (Perhe ei syö yhteistä ateriaa iltapäivällä tai illalla): Perhe syö yhteisen aterian iltapäivällä tai illalla, jolloin yleensä kaikki ovat ruokapöydässä.
- ****Läheiset ystävyysuhteet** (Ei yhtään läheistä ystävää): Nuorella on ainakin yksi todella läheinen ystävä, jonka kanssa voi keskustella luottamuksellisesti omista asioista.
- **Läheisen alkoholin käytön aiheuttamat ongelmat** (Läheisen alkoholin käyttö aiheuttanut ongelmia): Nuorelle on aiheutunut haittoja tai ongelmia läheisen ihmisen liiasta alkoholin käytöstä.
- **Fyysisen uhan kokeminen** (Kokenut fyysistä uhkaa vuoden aikana): Indikaattori on muodostettu kolmesta tekijästä: nuorelta on varastettu tai yritetty varastaa käyttämällä väkivaltaa tai uhkaamalla sillä, häntä on uhattu vahingoittaa tai hänen kimppuunsa on käyty fyysisesti vuoden aikana.
- **Seksuaalisen väkivallan kokeminen** (Kokenut seksuaalista väkivaltaa): Indikaattori on muodostettu kolmesta tekijästä: vastentahtoinen koskettelu, seksiin painostaminen tai pakottaminen ja maksun tarjoaminen seksistä.
- **Toistuva rikkeiden tekeminen** (Toistuvasti rikkeitä vuoden aikana): Indikaattori on muodostettu viidestä tekijästä: töherryksen tekeminen julkisiin paikkoihin, koulun tai muiden omaisuuden vahingoittaminen, varastaminen, jonkun pahoinpitely.

**luettavuuden parantamiseksi tulos on esitetty taulukossa käänteisenä verrattuna raportin indikaattorikuvioihin

ELINOLOT

Vakioidut prosenttiosuudet

Tervola



Peruskoulun 8. ja 9. luokan oppilaat

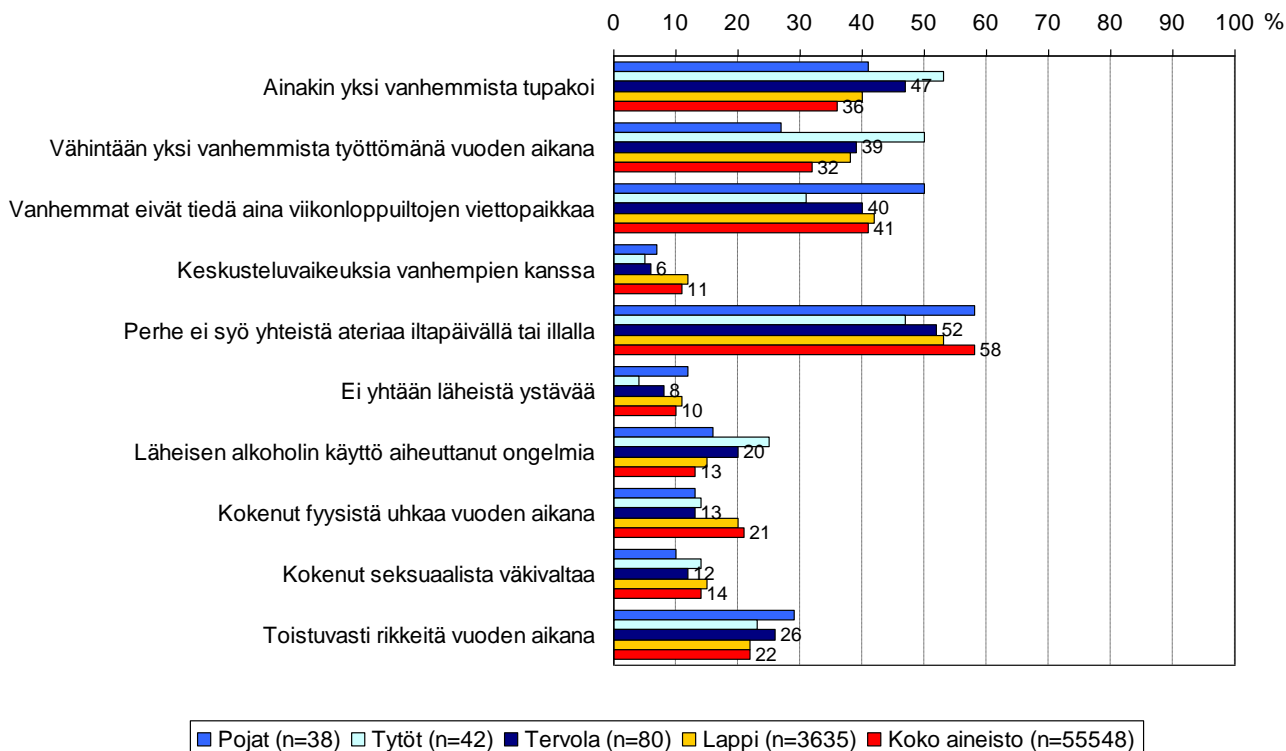
THL: Kouluterveyskysely

Kuvio 1. Elinoloindikaattoreiden luokka-aste- ja sukupuolivakioidut prosenttiosuudet peruskoulun 8. ja 9. luokkien oppilaista vuosina 2002–2010.

ELINOLOT

Vakioidut prosenttiosuudet

Tervola 2010



Peruskoulun 8. ja 9. luokan oppilaat

THL: Kouluterveyskysely

Kuvio 2. Elinoloindikaattoreiden luokka-aste- ja sukupuolivakioidut prosenttiosuudet peruskoulun 8. ja 9. luokkien oppilaista sukupuolen mukaan sekä luokka-aste- ja sukupuolivakioidut prosenttiosuudet vertailutiedoista vuonna 2010.

Kouluolot

Taulukko 5. Muutokset kouluoloissa peruskoulun 8. ja 9. luokkien oppilailla vuosina 2002–2010.

Jos solu on tyhjä, merkittäviä muutoksia ei ole tapahtunut tai tuloksia ei ole aiemmilta vuosilta.

KOULUOLOT	Vuosi 2010 verrattuna edelliseen kyselyvuoteen	Vuosi 2010 verrattuna kaikkiin aikaisempiin kyselyvuosiin	Muutos pidemmällä aikavälillä
Puutteet koulun fyysisissä työoloissa	vähentyivät		yleistyminen vuodesta 2002 päättyi
Koulutapaturmat	yleistyivät	yleisempiä	
Ongelmat koulun työilmapiirissä			
Koulussa kuulluksi tuleminen			vähentyminen vuodesta 2006
Koulutyön määrän kokeminen liian suureksi			
Opiskeluun liittyvät vaikeudet	vähentyivät		
*Koulukiusatuksi joutuminen viikoittain	vähentyi		yleistyminen vuodesta 2004 päättyi
*Toistuva lintsaminen			
Tietoisuus tavoista vaikuttaa koulun asioihin	yleistyi		

*Indikaattorin alhaisesta %-osuudesta johtuen huomioidaan pienemmät muutokset ja erot

Taulukko 6. Erot kouluoloissa sukupuolten välillä sekä verrattuna maakuntaan ja koko aineistoon peruskoulun 8. ja 9. luokkien oppilailla vuonna 2010.

Jos solu on tyhjä, merkittäviä eroja ei ole.

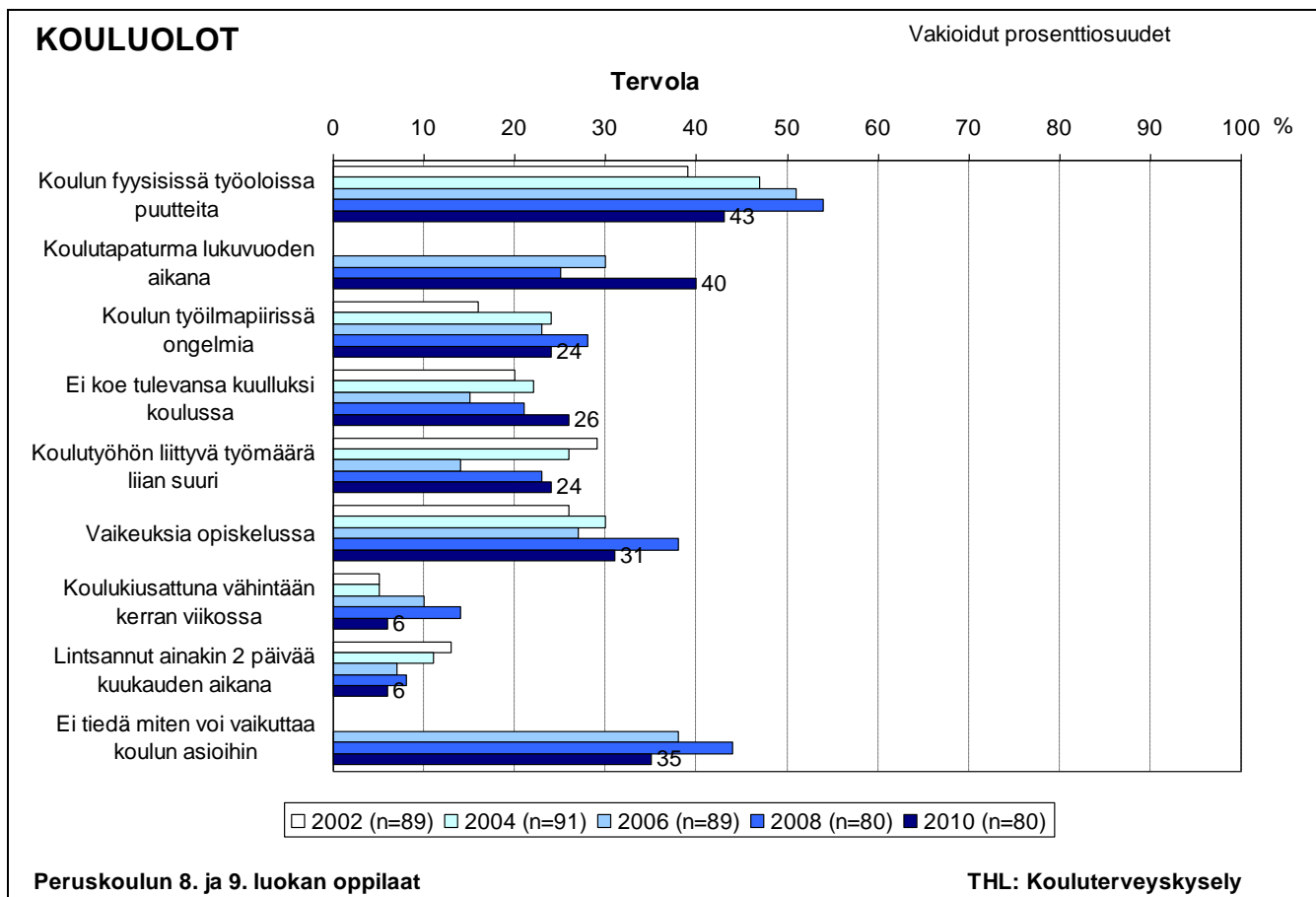
KOULUOLOT	Ero sukupuolten välillä vuonna 2010	Ero Lappiin vuonna 2010	Ero koko aineistoon vuonna 2010
Puutteet koulun fyysisissä työoloissa		harvinaisempia	harvinaisempia
Koulutapaturmat	pojilla yleisempiä	yleisempiä	yleisempiä
Ongelmat koulun työilmapiirissä			
Koulussa kuulluksi tuleminen	tytöillä yleisempää		
Koulutyön määrän kokeminen liian suureksi		harvinaisempaa	harvinaisempaa
Opiskeluun liittyvät vaikeudet	pojilla yleisempiä		
*Koulukiusatuksi joutuminen viikoittain			
*Toistuva lintsaminen			
Tietoisuus tavoista vaikuttaa koulun asioihin	tytöillä yleisempää	yleisempää	yleisempää

*Indikaattorin alhaisesta %-osuudesta johtuen huomioidaan pienemmät muutokset ja erot

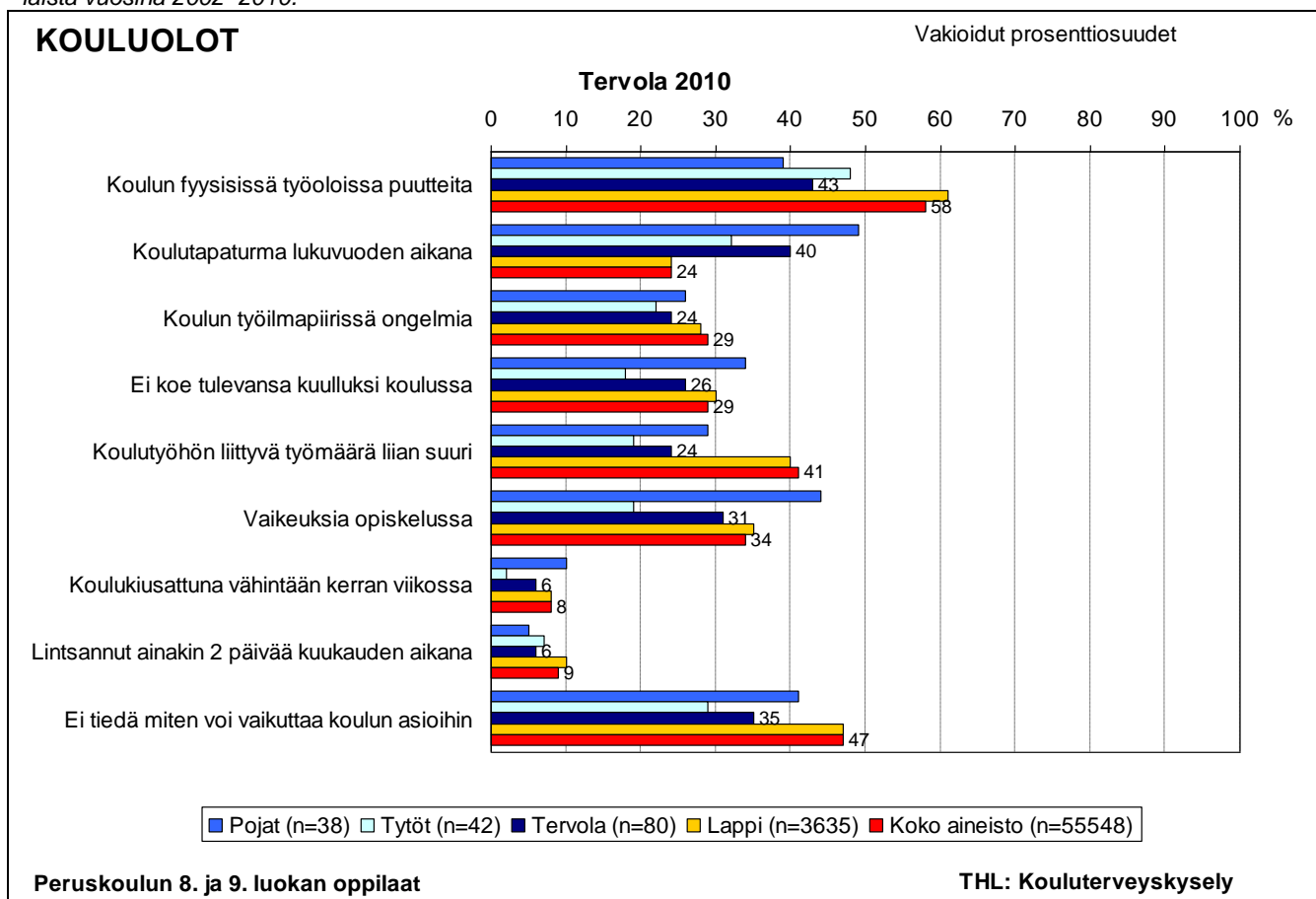
Indikaattorit on kuvattu alla lyhyesti. Niiden tarkempi kuvaus on esitetty liitteessä 1. Yllä olevissa taulukoissa indikaattorien nimiä on yksinkertaistettu. Kuvioissa ja liitetaulukoissa käytetyt todelliset indikaattorien nimet ovat sulkeissa.

- **Puutteet koulun fyysisissä työoloissa** (*Koulun fyysisissä työoloissa puutteita*): Indikaattori on muodostettu seuraavista työskentelyä haittaavista tekijöistä: opiskelutilojen ahtaus, melu, sopimaton valaistus, huono ilmanvaihto, lämpötila, likaisuus, epä mukavat työtuolit tai -pöydät, huonot sosiaalitulat, tapaturmavaara.
- **Koulutapaturmat** (*Koulutapaturma lukuvuoden aikana*): Oppilaalle on sattunut koulussa tai koulumatkalla lukuvuoden aikana vähintään yksi tapaturma, joka on vaatinut terveydenhuollon vastaanotolla käyntiä.
- **Ongelmat koulun työilmapiirissä** (*Koulun työilmapiirissä ongelmia*): Indikaattori on muodostettu yhdeksästä työilmapiiriin vaikuttavasta tekijästä: opettajien odotukset ja oikeudenmukaisuus, toimeentuleminen oppilaiden ja opettajien kanssa, työskentely ryhmissä, työympäristön rauhattomuus, kiireisyys, luokan työrauha sekä oppilaiden viihtyminen yhdessä.
- ****Koulussa kuulluksi tuleminen** (*Ei koe tulevaisuutta kuulluksi koulussa*): Indikaattori on muodostettu kolmesta opettajien ja oppilaiden vuorovaikutusta kuvaavasta tekijästä: mielipiteiden ilmaisuun rohkaiseminen, mielipiteiden huomioiminen koulutyön kehittämisessä ja kiinnostus oppilaiden kuulumisista.
- **Koulutyön määrän kokeminen liian suureksi** (*Koulutyöhön liittyvä työmäärä liian suuri*): Oppilas on kokenut koulutyöhön liittyvän työmäärän lukuvuoden aikana jatkuvasti tai melko usein liian suureksi.
- **Opiskeluun liittyvät vaikeudet** (*Vaikeuksia opiskelussa*): Indikaattori on muodostettu seuraavista tekijöistä: läksyjen tekeminen, kokeisiin valmistautuminen, parhaan opiskelutavan löytäminen, omatoimisuutta vaativien tehtävien hoitaminen, kirjoittamistehtävien tekeminen, lukemistehtävien tekeminen, opetuksen seuraaminen.
- **Koulukiusatuksi joutuminen viikoittain** (*Koulukiusattuna vähintään kerran viikossa*): Oppilas on joutunut kiusaamisen kohteeksi koulussa noin kerran viikossa tai useammin lukukauden aikana.
- **Toistuva lintsaminen** (*Lintsannut ainakin 2 päivää kuukauden aikana*): Oppilas on lintsannut ainakin kaksi kokonaisuutta koulupäivää kuukauden aikana.
- ****Tietoisuus tavoista vaikuttaa koulun asioihin** (*Ei tiedä miten voi vaikuttaa koulun asioihin*): Oppilas ei tiedä, miten koulussa voi vaikuttaa koulun asioihin.

**luettavuuden parantamiseksi tulos on esitetty taulukossa käänteisenä verrattuna raportin indikaattorikuvioihin



Kuvio 3. Kouluoloindikaattoreiden luokka-aste- ja sukupuolivakioidut prosenttiosuudet peruskoulun 8. ja 9. luokkien oppilaista vuosina 2002–2010.



Kuvio 4. Kouluoloindikaattoreiden luokka-aste- ja sukupuolivakioidut prosenttiosuudet peruskoulun 8. ja 9. luokkien oppilaista sukupuolen mukaan sekä luokka-aste- ja sukupuolivakioidut prosenttiosuudet vertailutiedoista vuonna 2010.

Koettu terveys

Taulukko 7. Muutokset koetussa terveydessä peruskoulun 8. ja 9. luokkien oppilailla vuosina 2002–2010. Jos solu on tyhjä, merkittäviä muutoksia ei ole tapahtunut tai tuloksia ei ole aiemmilta vuosilta.

KOETTU TERVEYS	Vuosi 2010 verrattuna edelliseen kyselyvuoteen	Vuosi 2010 verrattuna kaikkiin aikaisempiin kyselyvuosiin	Muutos pidemmällä aikavälillä
Kokemus hyvästä terveydestä			vähentyminen vuodesta 2006
Useiden oireiden kokeminen päivittäin			
*Päivittäin koettu väsymys	vähentyi		
Viikoittain koetut niska- tai hartiakivut	vähentyivät		
Viikoittain koettu päänsärky	vähentyi		
*Keskivaikea tai vaikea masentuneisuus	vähentyi		
Koulu-uupumus			
Ylipaino			

*Indikaattorin alhaisesta %-osuudesta johtuen huomioidaan pienemmät muutokset ja erot

Taulukko 8. Erot koetussa terveydessä sukupuolten välillä sekä verrattuna maakuntaan ja koko aineistoon peruskoulun 8. ja 9. luokkien oppilailla vuonna 2010. Jos solu on tyhjä, merkittäviä eroja ei ole.

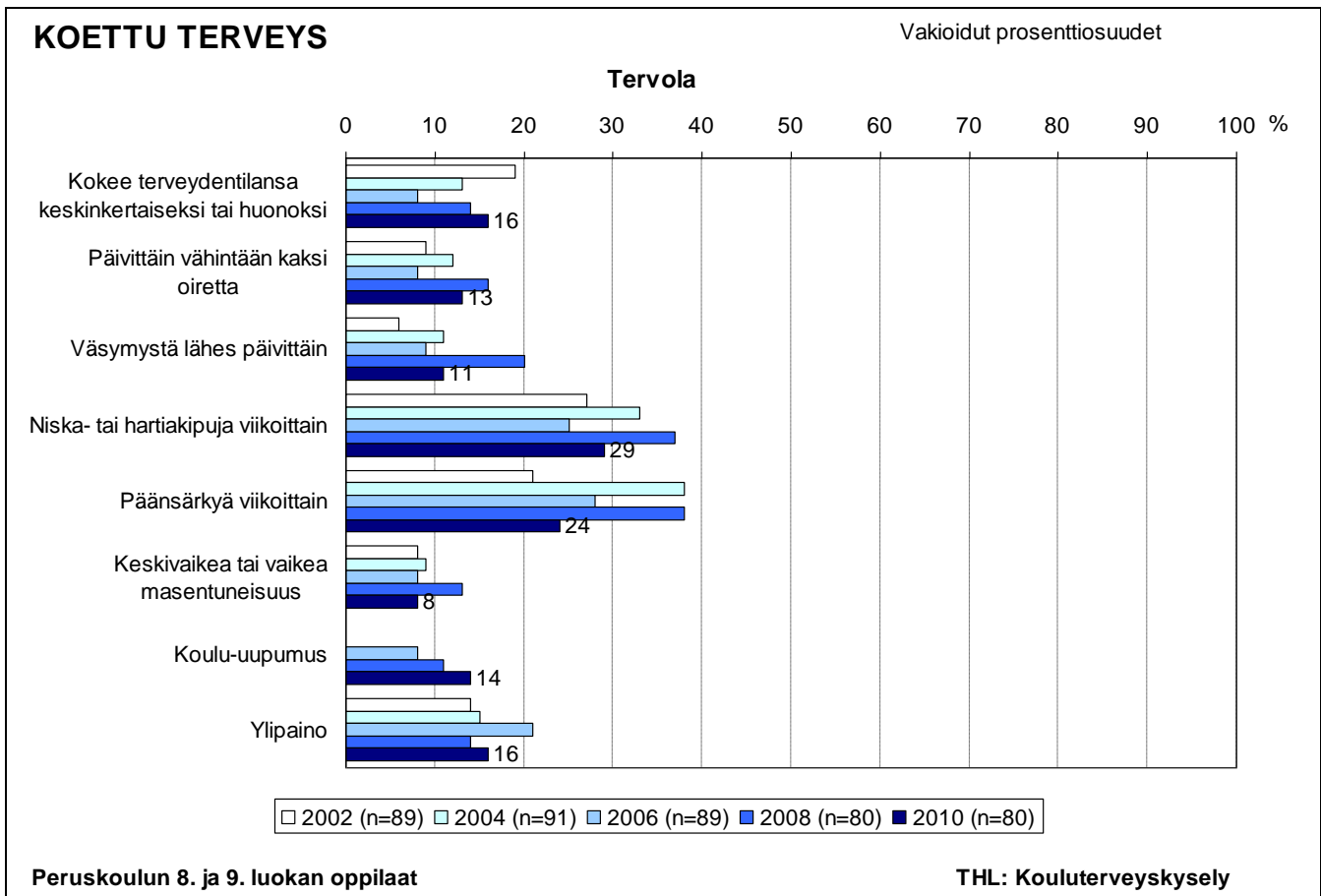
KOETTU TERVEYS	Ero sukupuolten välillä vuonna 2010	Ero Lappiin vuonna 2010	Ero koko aineistoon vuonna 2010
Kokemus hyvästä terveydestä			
Useiden oireiden kokeminen päivittäin		harvinaisempaa	
*Päivittäin koettu väsymys	työillä yleisempää	harvinaisempaa	harvinaisempaa
Viikoittain koetut niska- tai hartiakivut			
Viikoittain koettu päänsärky	työillä yleisempää	harvinaisempaa	harvinaisempaa
*Keskivaikea tai vaikea masentuneisuus	työillä yleisempää	harvinaisempaa	harvinaisempaa
Koulu-uupumus			
Ylipaino			

*Indikaattorin alhaisesta %-osuudesta johtuen huomioidaan pienemmät muutokset ja erot

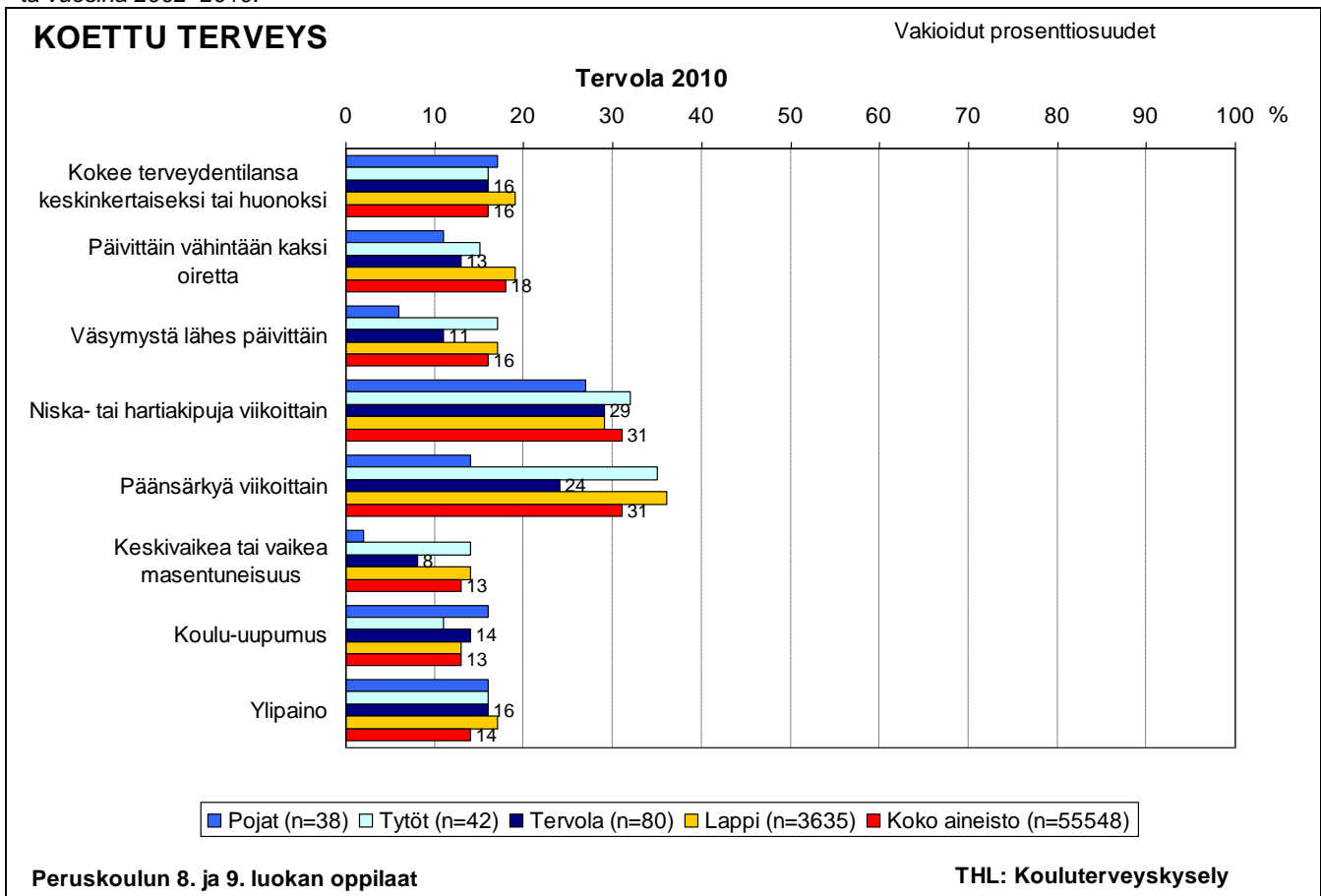
Indikaattorit on kuvattu alla lyhyesti. Niiden tarkempi kuvaus on esitetty liitteessä 1. Yllä olevissa taulukoissa indikaattorien nimiä on yksinkertaistettu. Kuvioissa ja liitetaulukoissa käytetyt todelliset indikaattorien nimet ovat sulkeissa.

- ****Kokemus hyvästä terveydestä (Kokee terveydentilansa keskinkertaiseksi tai huonoksi):** Nuori kokee terveydentilansa melko tai erittäin hyväksi.
- **Useiden oireiden kokeminen päivittäin (Päivittäin vähintään kaksi oiretta):** Indikaattori on muodostettu kahdeksasta tekijästä: niska- tai hartiakivut, selän alaosan kivut, vatsakivut, jännittyneisyys tai hermostuneisuus, ärtyneisyys tai kiu-kunpurkaukset, vaikeudet päästä uneen tai heräileminen öisin, päänsärky, väsymys tai heikotus.
- **Päivittäin koettu väsymys (Väsymystä lähes päivittäin):** Nuorella on ollut lähes päivittäin väsymystä tai heikotusta puolen vuoden aikana.
- **Viikoittain koetut niska- tai hartiakivut (Niska- tai hartiakipuja viikoittain):** Nuorella on ollut vähintään kerran viikossa niska- tai hartiakipuja puolen vuoden aikana.
- **Viikoittain koettu päänsärky (Päänsärkyä viikoittain):** Nuorella on ollut vähintään kerran viikossa päänsärkyä puolen vuoden aikana.
- **Keskivaikea tai vaikea masentuneisuus (Keskivaikea tai vaikea masentuneisuus):** Masentuneisuutta mitataan 12 kysymyksellä Raitasalon mielialakyselystä, joka perustuu Beckin depressio-mittariin.
- **Koulu-uupumus (Koulu-uupumus):** Indikaattori on muodostettu kolmesta Salmela-Aron ja Näätäsen koulu-uupumusmittariin perustuvasta tekijästä: uupumusasteinen väsymys, kyyninen asenne työhön ja opintojen merkityk-sen vähentyminen sekä kyytömyyden ja riittämättömyyden tunne opiskelijana.
- **Ylipaino (Ylipaino):** Nuorella on painoindeksin (BMI) mukaan ylipainoa.

**1uettavuuden parantamiseksi tulos on esitetty taulukossa käänteisenä verrattuna raportin indikaattorikuvioihin.



Kuvio 5. Terveysindikaattoreiden luokka-aste- ja sukupuolivakioidut prosenttiosuudet peruskoulun 8. ja 9. luokkien oppilaisista vuosina 2002–2010.



Kuvio 6. Terveysindikaattoreiden luokka-aste- ja sukupuolivakioidut prosenttiosuudet peruskoulun 8. ja 9. luokkien oppilaisista sukupuolen mukaan sekä luokka-aste- ja sukupuolivakioidut prosenttiosuudet vertailutiedoista vuonna 2010.

Terveystottumukset

Taulukko 9. Muutokset terveystottumuksissa peruskoulun 8. ja 9. luokkien oppilaille vuosina 2002–2010.

Jos solu on tyhjä, merkittäviä muutoksia ei ole tapahtunut tai tuloksia ei ole aiemmilta vuosilta.

TERVEYSTOTTUMUKSET	Vuosi 2010 verrattuna edelliseen kyselyvuoteen	Vuosi 2010 verrattuna kaikkiin aikaisempiin kyselyvuosiin	Muutos pidemmällä aikavälillä
Aamupalan syöminen arkisin			
Koululounaan syöminen päivittäin			
Hampaiden harjaaminen vähintään kahdesti päivässä			
Liikunnan harrastaminen vapaa-ajalla			yleistyminen vuodesta 2006
Vähintään neljän tunnin ruutu-aika arkipäivisin			
Myöhään valvominen kouluviikolla			
Päivittäinen tupakointi			
Humalajuominen vähintään kerran kuukaudessa			
*Laittomien huumeiden kokeilu			

*Indikaattorin alhaisesta %-osuudesta johtuen huomioidaan pienemmät muutokset ja erot

Taulukko 10. Erot terveystottumuksissa sukupuolten välillä sekä verrattuna maakuntaan ja koko aineistoon peruskoulun 8. ja 9. luokkien oppilaille vuonna 2010.

Jos solu on tyhjä, merkittäviä eroja ei ole.

TERVEYSTOTTUMUKSET	Ero sukupuolten välillä vuonna 2010	Ero Lappiin vuonna 2010	Ero koko aineistoon vuonna 2010
Aamupalan syöminen arkisin	tytöillä yleisempää		
Koululounaan syöminen päivittäin		yleisempää	yleisempää
Hampaiden harjaaminen vähintään kahdesti päivässä	tytöillä yleisempää		harvinaisempaa
Liikunnan harrastaminen vapaa-ajalla	pojilla yleisempää		
Vähintään neljän tunnin ruutu-aika arkipäivisin			
Myöhään valvominen kouluviikolla	pojilla yleisempää	harvinaisempaa	
Päivittäinen tupakointi			
Humalajuominen vähintään kerran kuukaudessa			
*Laittomien huumeiden kokeilu	tytöillä esiintyvyys 0 %		harvinaisempaa

*Indikaattorin alhaisesta %-osuudesta johtuen huomioidaan pienemmät muutokset ja erot

Indikaattorit on kuvattu alla lyhyesti. Niiden tarkempi kuvaus on esitetty liitteessä 1. Yllä olevissa taulukoissa indikaattorien nimiä on yksinkertaistettu. Kuvioissa ja liitetaulukoissa käytetyt todelliset indikaattorien nimet ovat sulkeissa.

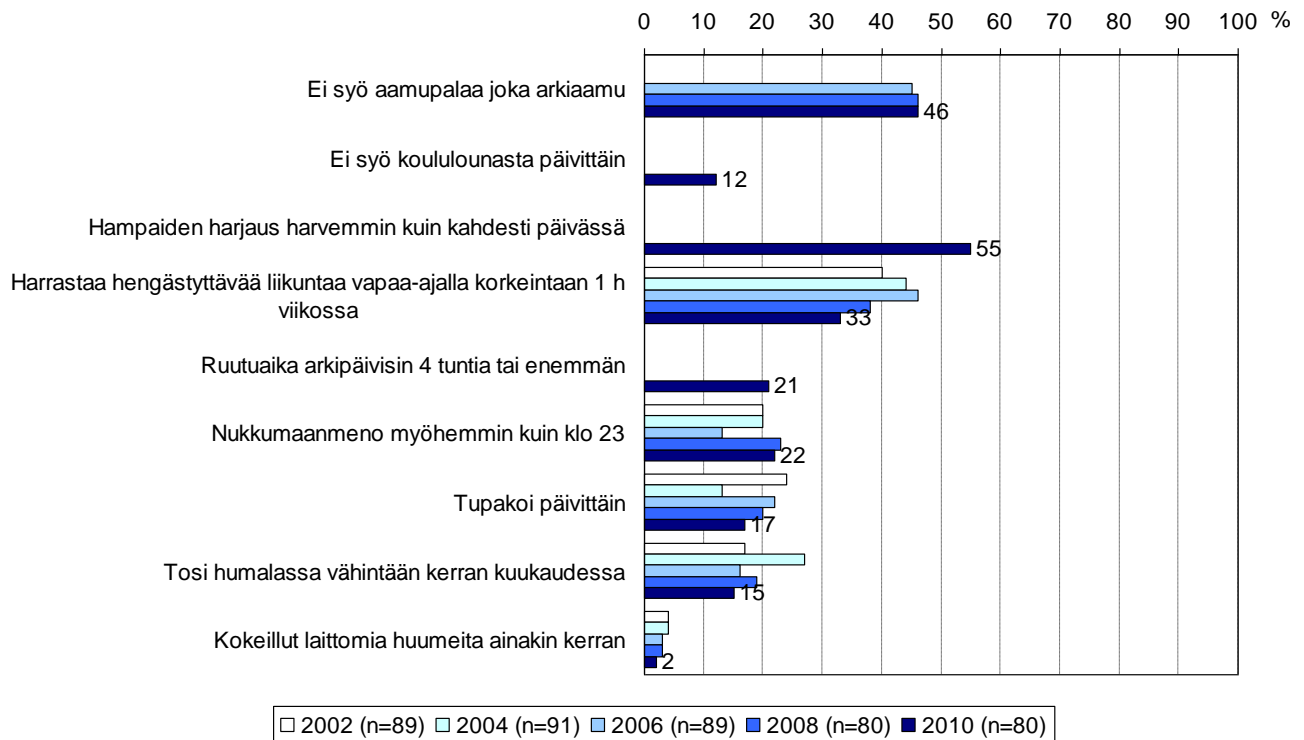
- ****Aamupalan syöminen arkisin** (Ei syö aamupalaa joka arki-aamu): Nuori syö aamupalaa (muutakin kuin vain kahvia, mehua tai muita juomia) jokaisena kouluaamuna.
- ****Koululounaan syöminen päivittäin** (Ei syö koululounasta päivittäin): Nuori syö koululounaan jokaisena koulupäivänä.
- ****Hampaiden harjaaminen vähintään kahdesti päivässä** (Hampaiden harjaus harvemmin kuin kahdesti päivässä): Nuori harjaa hampaansa kaksi kertaa päivässä tai useammin.
- ****Liikunnan harrastaminen vapaa-ajalla** (Harrastaa hengästyttävää liikuntaa vapaa-ajalla korkeintaan 1 h viikossa): Nuori harrastaa hengästyttävää ja hikoiluttavaa liikuntaa vapaa-ajalla korkeintaan tunnin viikossa.
- **Vähintään neljän tunnin ruutu-aika arkipäivisin** (Ruutu-aika arkipäivisin 4 tuntia tai enemmän): Nuori käyttää koulupäivinä vähintään neljä tuntia television katseluun, tietokoneen käyttöön sekä kännykkä- ja konsolipeleihin.
- **Myöhään valvominen kouluviikolla** (Nukkumaanmeno myöhemmin kuin klo 23): Nuori menee nukkumaan koulupäivinä tavallisesti noin kello 23 jälkeen.
- **Päivittäinen tupakointi** (Tupakoi päivittäin): Nuori tupakoi kerran päivässä tai useammin.
- **Humalajuominen vähintään kerran kuukaudessa** (Tosi humalassa vähintään kerran kuukaudessa): Nuori käyttää alkoholia tosi humalassa vähintään kerran kuukaudessa.
- **Laittomien huumeiden kokeilu** (Kokeillut laittomia huumeita ainakin kerran): Nuori on kokeillut ainakin kerran marihuanaa, hasista, ekstaasia, Subutexia, heroiniä, kokaiinia, amfetamiinia, LSD:tä, gammaa tai muita vastaavia huumeita.

**luettavuuden parantamiseksi tulos on esitetty taulukossa käänteisenä verrattuna raportin indikaattorikuvioihin

TERVEYSTOTTUMUKSET

Vakioidut prosenttiosuudet

Tervola



Peruskoulun 8. ja 9. luokan oppilaat

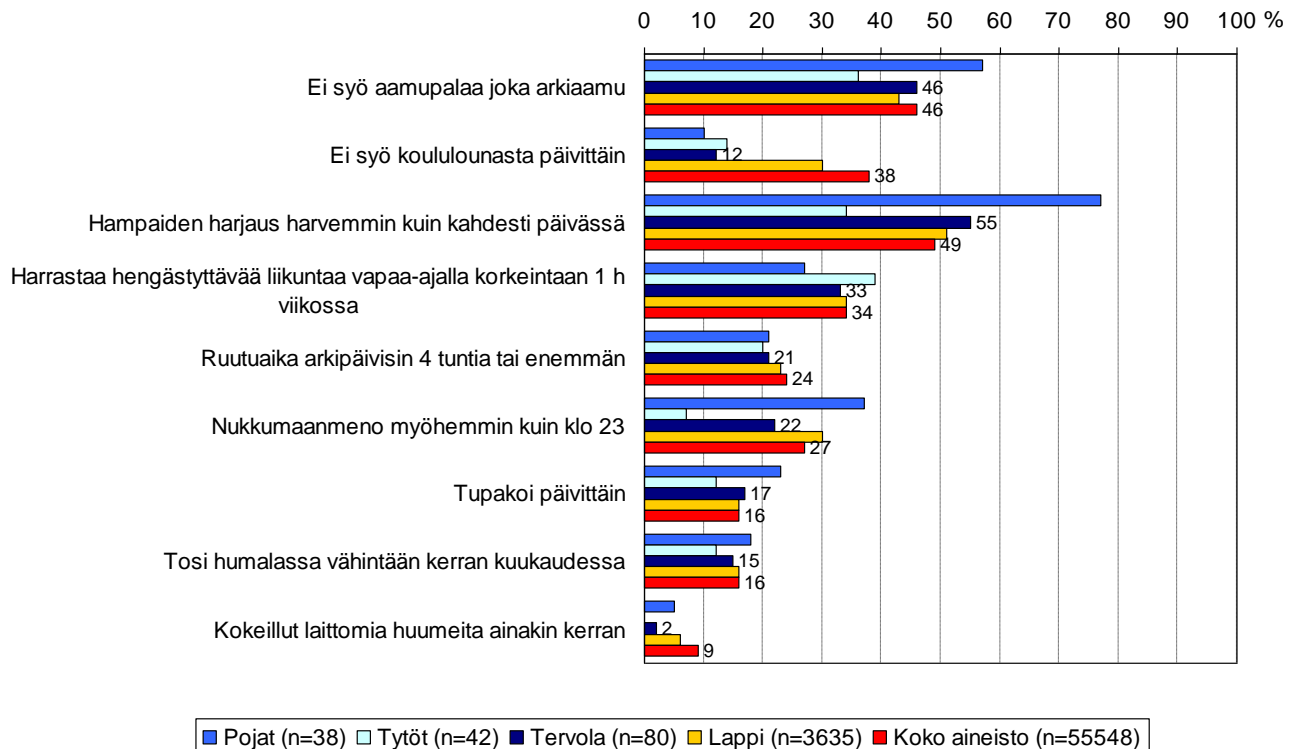
THL: Kouluterveyskysely

Kuvio 7. Terveystottumusindikaattoreiden luokka-aste- ja sukupuolivakioidut prosenttiosuudet peruskoulun 8. ja 9. luokkien oppilaista vuosina 2002–2010.

TERVEYSTOTTUMUKSET

Vakioidut prosenttiosuudet

Tervola 2010



Peruskoulun 8. ja 9. luokan oppilaat

THL: Kouluterveyskysely

Kuvio 8. Terveystottumusindikaattoreiden luokka-astevakioidut prosenttiosuudet peruskoulun 8. ja 9. luokkien oppilaista sukupuolen mukaan sekä luokka-aste- ja sukupuolivakioidut prosenttiosuudet vertailutiedoista vuonna 2010..

Kokemus oppilashuollon tuesta

Taulukko 11. Muutokset oppilashuollon tuen kokemisessa peruskoulun 8. ja 9. luokkien oppilailla vuosina 2002–2010. Jos solu on tyhjä, merkittäviä muutoksia ei ole tapahtunut tai tuloksia ei ole aiemmilta vuosilta.

KOKEMUS OPPILASHUOLLON TUESTA	Vuosi 2010 verrattuna edelliseen kyselyvuoteen	Vuosi 2010 verrattuna kaikkiin aikaisempiin kyselyvuosiin	Muutos pidemmällä aikavälillä
*Kouluterveydenhoitajalle pääsyn kokeminen vaikeaksi			
*Koululääkärille pääsyn kokeminen vaikeaksi	vähentyi	harvinaisempaa	
Koulukuraattorille pääsyn kokeminen vaikeaksi			
Koulupsykologille pääsyn kokeminen vaikeaksi	yleistyi	yleisempää	yleistyminen vuodesta 2006
*Avun saaminen koulunkäynnin vaikeuksiin			
Avun saaminen itseä huolestuttaviin asioihin			

*Indikaattorin alhaisesta %-osuudesta johtuen huomioidaan pienemmät muutokset ja erot

Taulukko 12. Erot oppilashuollon tuen kokemisessa sukupuolten välillä sekä verrattuna maakuntaan ja koko aineistoon peruskoulun 8. ja 9. luokkien oppilailla vuonna 2010.

Jos solu on tyhjä, merkittäviä eroja ei ole.

KOKEMUS OPPILASHUOLLON TUESTA	Ero sukupuolten välillä vuonna 2010	Ero Lappiin vuonna 2010	Ero koko aineistoon vuonna 2010
*Kouluterveydenhoitajalle pääsyn kokeminen vaikeaksi		harvinaisempaa	harvinaisempaa
*Koululääkärille pääsyn kokeminen vaikeaksi	tytöillä yleisempää	harvinaisempaa	harvinaisempaa
Koulukuraattorille pääsyn kokeminen vaikeaksi	tytöillä yleisempää	yleisempää	yleisempää
Koulupsykologille pääsyn kokeminen vaikeaksi	tytöillä yleisempää	yleisempää	yleisempää
*Avun saaminen koulunkäynnin vaikeuksiin			
Avun saaminen itseä huolestuttaviin asioihin	tytöillä yleisempää		

*Indikaattorin alhaisesta %-osuudesta johtuen huomioidaan pienemmät muutokset ja erot

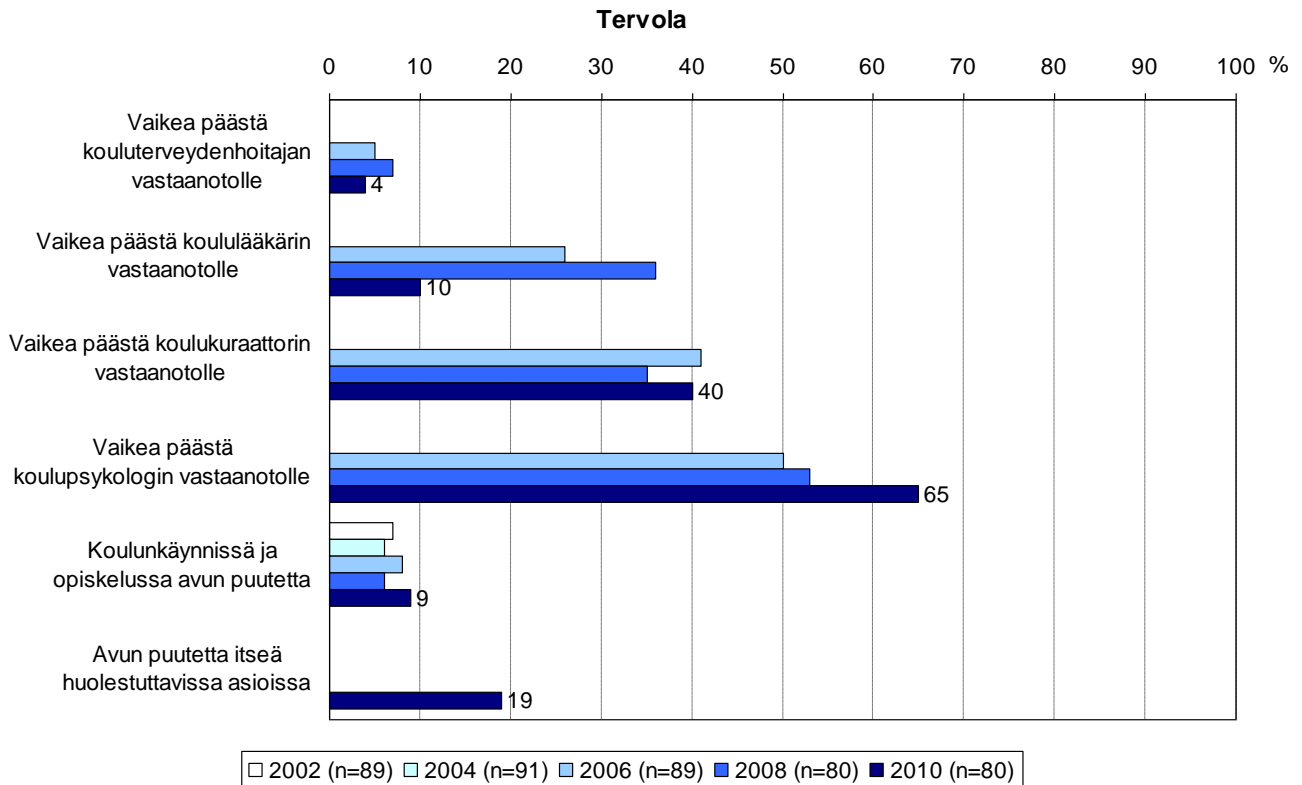
Indikaattorit on kuvattu alla lyhyesti. Niiden tarkempi kuvaus on esitetty liitteessä 1. Yllä olevissa taulukoissa indikaattorien nimiä on yksinkertaistettu. Kuvioissa ja liitetaulukoissa käytetyt todelliset indikaattorien nimet ovat sulkeissa.

- **Kouluterveydenhoitajalle pääsyn kokeminen vaikeaksi** (Vaikea päästä kouluterveydenhoitajan vastaanotolle): Nuori kokee kouluterveydenhoitajan vastaanotolle pääsyn melko tai erittäin vaikeaksi.
- **Koululääkärille pääsyn kokeminen vaikeaksi** (Vaikea päästä koululääkärin vastaanotolle): Nuori kokee koululääkärin vastaanotolle pääsyn melko tai erittäin vaikeaksi.
- **Koulukuraattorille pääsyn kokeminen vaikeaksi** (Vaikea päästä koulukuraattorin vastaanotolle): Nuori kokee koulukuraattorin vastaanotolle pääsyn melko tai erittäin vaikeaksi.
- **Koulupsykologille pääsyn kokeminen vaikeaksi** (Vaikea päästä koulupsykologin vastaanotolle): Nuori kokee koulupsykologin vastaanotolle pääsyn melko tai erittäin vaikeaksi.
- ****Avun saaminen koulunkäynnin vaikeuksiin** (Koulunkäynnissä ja opiskelussa avun puutetta): Nuori kokee saavansa apua kotoa tai koulusta aina tai useimmiten, kun hänellä on vaikeuksia koulunkäynnissä ja opiskelussa.
- ****Avun saaminen itseä huolestuttaviin asioihin** (Avun puutetta itseä huolestuttavissa asioissa): Indikaattori on muodostettu kahdeksasta nuorta huolestuttavasta asiasta, joihin nuori on saanut apua koulun aikuisilta tai koulun ulkopuolisilta ammattiauttajilta: alkoholin liiallinen käyttö, tupakointi, ylipaino tai syömishäiriöt, väkivalta, paha olo tai mielenterveysasiat, perheen sisäiset asiat, ystävyyss- tai seurustelusuhteet, seksuaaliterveys.

**luettavuuden parantamiseksi tulos on esitetty taulukossa käänteisenä verrattuna raportin indikaattorikuvioihin

KOKEMUS OPPILASHUOLLON TUESTA

Vakioidut prosenttiosuudet



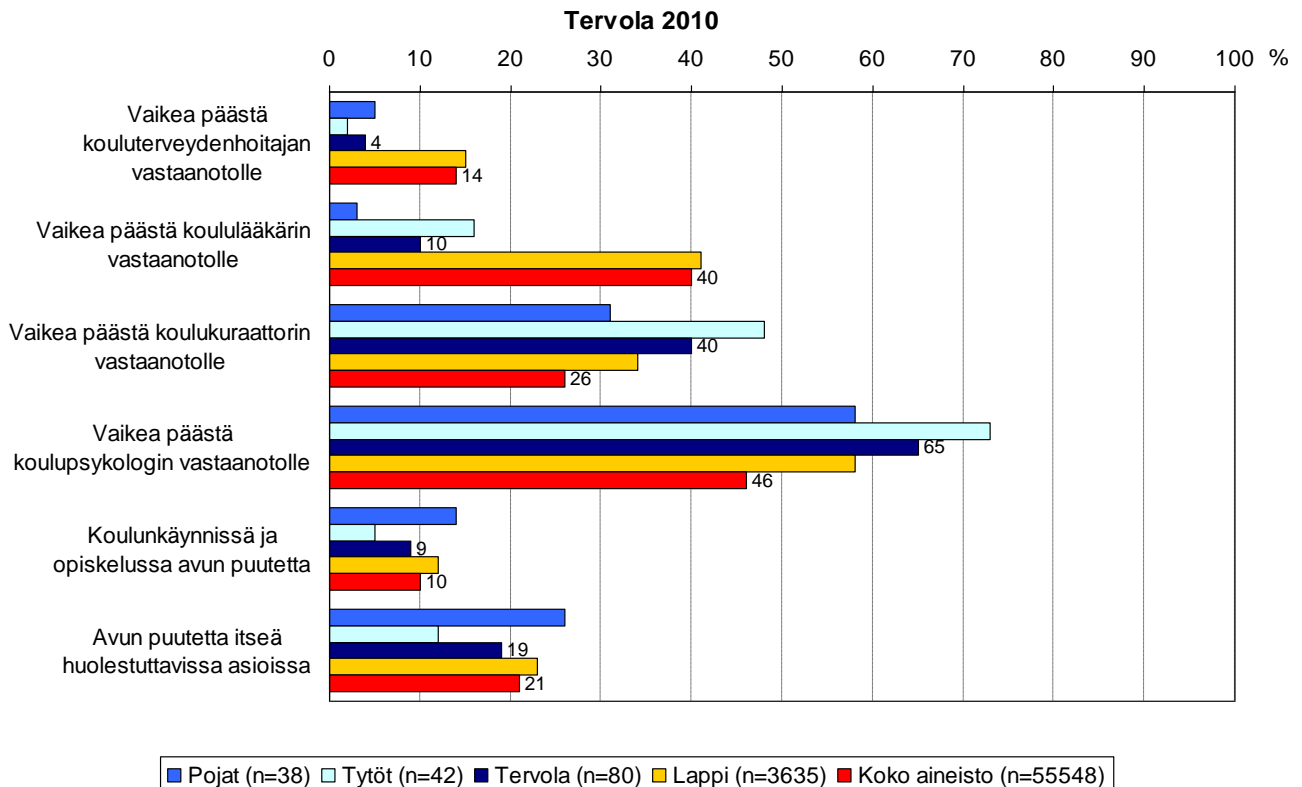
Peruskoulun 8. ja 9. luokan oppilaat

THL: Kouluterveyskysely

Kuvio 9. Oppilashuoltoindikaattoreiden luokka-aste- ja sukupuolivakioidut prosenttiosuudet peruskoulun 8. ja 9. luokkien oppilaista vuosina 2002–2010.

KOKEMUS OPPILASHUOLLON TUESTA

Vakioidut prosenttiosuudet



Peruskoulun 8. ja 9. luokan oppilaat

THL: Kouluterveyskysely

Kuvio 10. Oppilashuoltoindikaattoreiden luokka-aste- ja sukupuolivakioidut prosenttiosuudet peruskoulun 8. ja 9. luokkien oppilaista sukupuolen mukaan sekä luokka-aste- ja sukupuolivakioidut prosenttiosuudet vertailutiedoista vuonna 2010.

ILON- JA HUOLENAIHEET

Seuraavassa esitellään tiivistetysti tärkeimmät ilon- ja huolenaiheet peruskoulun 8. ja 9. luokkien oppilailla vuonna 2010. Mukaan on valittu merkittävät kahden viimeisimmän kyselyvuoden välillä ja pidemmällä aikavälillä tapahtuneet muutokset. Lisäksi on kerrottu, jos ilmiön esiintyvyys kunnassa on kokonaisluvuksi pyöristettynä nolla prosenttia.

Ilon- ja huolenaiheet peruskoulun 8. ja 9. luokkien oppilailla

ILONAIHEET	HUOLENAIHEET
<p>Muutokset verrattuna edelliseen kyselyvuoteen</p> <ul style="list-style-type: none">• Vanhempien tupakointi vähentyi• Fyysistä uhkaa koettiin vähemmän• Koulun fyysiset työolot koettiin paremmiksi• Opiskeluun liittyvät vaikeudet vähentyivät• Koulukiusatuksi joutuminen vähentyi• Tietoisuus tavoista vaikuttaa koulun asioihin lisääntyi• Päivittäin koettu väsymys vähentyi• Viikoittain koetut niska- tai hartiakivut vähentyivät• Viikoittain koettu päänsärky vähentyi• Keskivaikea tai vaikea masentuneisuus vähentyi• Koululääkärin vastaanotolle pääsy koettiin helpommaksi	<p>Muutokset verrattuna edelliseen kyselyvuoteen</p> <ul style="list-style-type: none">• Vanhempien työttömyys lisääntyi• Vanhemmat tiesivät huonommin lapsensa viikonloppuiltojen viettopaikan• Koulutapaturmat lisääntyivät• Koulupsykologin vastaanotolle pääsy koettiin vaikeammaksi

POHDINTA

Nuoren hyvinvointiin ja opiskelun sujumiseen vaikuttavat keskeisesti kokemus elämännäköisestä, omien voimien ja kykyjen riittävydestä sekä sosiaalisesta tuesta. Opiskelukykyä tukevat hyvät voimavarat, turvallinen ja terveellinen opiskeluympäristö, opiskelutaidot sekä riittävä opetus- ja ohjaustoiminta.^{3, 4, 5} Nuoren omilla voimavaroilla tarkoitetaan hänen persoonallisuuttaan, itsetuntemustaan, elämäntilannettaan, perhe- ja ystävyys-suhteitaan, terveydentilaansa sekä terveyteen vaikuttavia käytäytymistottumuksia. Opiskeluympäristöllä puolestaan tarkoitetaan fyysistä, psyykkistä ja sosiaalista oppimisympäristöä. Fyysinen opiskeluympäristö koostuu erilaisista oppimisympäristöistä ja fyysisistä opiskeluolosuhteista, opintojen järjestämisestä, opetusvälineistä sekä välituntiympäristöistä ja taukoti-loista. Psyykinen ja sosiaalinen ympäristö sisältää kouluhenkilöstön ja nuorten välisen ja keskinäisen vuorovaikutuksen sekä opiskeluilmapiiirin. Vertaistuellalla on huomattava merkitys opintojen sujumiseen. Opiskelukyvyn taustalla vaikuttavat luonnollisesti myös yleiset sosioekonomiset, kulttuuriset ja ympäristön olosuhteet. Jonkin osa-alueen alentuneita resursseja voi jossain määrin kompensoida toisilla.⁶ Esimerkiksi opiskeluympäristö voi tukea nuorta silloin, kun elämäntilanne tilapäisesti heikentää hänen voimavarojaan.

Opiskelukykyyn vaikuttavia tekijöitä

Kouluterveyskyselyn tulosten mukaan valtaosa nuorista kokee terveydentilansa hyväksi. Yläluokkalaisten ja lukiolaisten arviot omasta terveydentilasta ovat parantuneet hieman 2000-luvun aikana, vaikka pitkäaikaissairauksien tai erilaisten oireiden yleisyydessä ei ole tapahtunut vähenemistä samalla ajanjaksolla. Yleisimpiä oireita ovat niskahartiaseudun kivut sekä päänsärky. Keskimäärin joka seitsemännellä nuorella on väsymystä lähes päivittäin. Nuorten masentuneisuus on pysynyt yhtä yleisenä läpi 2000-luvun. Masentuneisuutta on 13 prosentilla peruskoulun 8. ja 9. luokkien oppilaista, 10 prosentilla lukiolaisista ja 12 prosentilla ammattiin opiskelevista. Oireilua vähentää ja hyvinvointia sekä oppimista edesauttaa säännöllinen arkirytmii, joka koostuu riittävästä levosta, hyvästä ravitsemuksesta ja liikunnasta.

Runsas ruutu-aika esteenä päivittäiselle liikunnalle ja riittäväälle yöunelle

Kouluterveyskyselyn mukaan liikunnan harrastaminen vapaa-aikana on lisääntynyt nuorilla hitaasti ja vähän liikkuvien osuus on nyt pienempi kuin 2000-luvun alussa. Liikunnan harrastamiseen on kuitenkin edelleen syytä kiinnittää huomiota, sillä kolmasosa yläluokkalaisista ja lukiolaisista harrastaa hengästyttävää liikuntaa korkeintaan tunnin viikossa. Ammattiin opiskelevilla liikunnan harrastaminen on vieläkin harvinaisempaa. Heistä lähes puolet harrastaa hengästyttävää liikuntaa korkeintaan tunnin viikossa.

Kansallisen liikuntatutkimuksen mukaan lasten ja nuorten liikunnan harrastaminen seuroissa on yleistynyt, mutta muu fyysinen aktiivisuus on vähentynyt. Tutkimuksen mukaan liikunnan harrastaminen koulujen liikuntakerhoissa sekä omatoiminen urheilu yksin tai kaverin kanssa on vähentynyt. Myös urheiluvien lasten ja nuorten kokonaisliikuntamäärät ovat suosituksiin nähden liian pienet. Organisoit-dut seuraharjoitukset eivät yksin riitä täyttämään nuorten liikunnan tarvetta. Tämä selittää osaltaan lasten ja nuorten fyysisen kunnan heikkenemistä.⁷

Fyysisen aktiivisuuden perussuosituksen mukaan kaikkien 13–18-vuotiaiden tulee liikkua vähintään puolitoista tuntia päivässä. Päivittäisen fyysisen aktiivisuuden tulee sisältää runsaasti reipasta liikun-

³ Kurri, Eero: Opintojen pitkittymisen dilemma. Tutkimus opintojen sujumattomuustekijöistä yliopistoissa ja niihin vaikuttamisen keinoista. Helsinki: Opiskelijajärjestöjen tutkimussäätiö Otus rs. 27, 2006.

⁴ Laaksonen, Elina: Yliopisto-opiskelijoiden psyykinen oireilu ja siihen yhteydessä olevat tekijät. Helsinki: Ylioppilaiden terveydenhoitosäätiön tutkimuksia 38, 2005.

⁵ Lounasmaa, Jouni & Tuori, Marja-Riitta & Kunttu, Kristiina & Huttunen, Teppo: Opiskelukyky ja oteen saaminen opiskelusta. Teoksessa: Kunttu, Kristiina (toim.): Oireilevan opiskelijan viesti? Tutkimuksia Korkeakouluopiskelijoiden terveystutkimus 2000-aineistosta. Sosiaali- ja terveysturvan katsauksia 63. Helsinki: Kansaneläkelaitos, 2004.

⁶ Opiskeluterveydenhuollon opas. Julkaisuja 2006:12. Helsinki: Sosiaali- ja terveysministeriö, 2006.

⁷ Nuori Suomi ry:n tiedote 22.4.2010.

http://nuorisuomi.fi/files/ns2/tiedotteet/100422_Kansallinen_liikuntatutkimus2009_2010_lapset_ja_nuoret_uusin.pdf. [luettu 31.5.2010].

taa, jonka aikana sydämen syke ja hengitys kiihtyvät ainakin jonkin verran. Lisäksi yli kahden tunnin pituisia istumisjaksoja tulee välttää. Ruutu-aikaa viihdemedian ääressä saa olla korkeintaan kaksi tuntia päivässä.⁸

Kouluterveyskyselyn tulosten mukaan korkeintaan kaksi tuntia ruudun ääressä vietti koulupäivinä 34 prosenttia peruskoulun yläluokkalaisista, 37 prosenttia lukiolaisista ja 28 prosenttia ammattiin opiskelevista. Viikonloppuisin ruudun ääressä korkeintaan kaksi tuntia vietti vain joka kuudes nuori. Lasten ja nuorten terveysseurannan tutkimusaineistossa suositusten mukaisen ajan ruudun ääressä vietti arkipäivisin vain 23 prosenttia ja viikonloppuisin 10 prosenttia kahdeksaluokkalaisista⁹. Kouluterveyskyselyn mukaan joka kymmenes nuori käytti koulupäivinä vähintään kuusi tuntia katselemalla televisiota, käyttämällä tietokonetta tai pelaamalla kännykkä- tai konsolipelejä. Viikonloppuisin näin paljon aikaa ruudun ääressä vietti joka viides nuori.

Runsas ruutu-aika on este päivittäisen liikunnan sekä riittävän yönunen toteutumiselle. Ne nuoret, jotka käyttävät huomattavan paljon aikaa ruudun ääressä, eivät todennäköisesti ennätä liikkumaan riittävästi.¹⁰ Toisaalta runsaan ruudun ääressä istumisen on todettu olevan varsin yleistä myös liikuntaa harrastavilla nuorilla¹¹.

Runsas informaatio- ja kommunikaatioteknologian käyttö heikentää nuorten nukkumistottumuksia ja lisää väsymystä ja on sitä kautta kielteisesti yhteydessä nuorten koettuun terveydentilaan ja oireisiin¹². Myös liiallisella istumisella on havaittu olevan itsenäisiä, liikunnan harrastamisesta riippumattomia haitallisia yhteyksiä terveyteen¹³. Runsaan istumisen on todettu liittyvän nuorten lihavuuteen sekä alaselän, niskan ja olkapään kipuihin tytöillä ja niskakipuun pojilla riippumatta liikunnan harrastamisen määrästä^{14, 15, 16}.

Nuorten fyysistä kuntoa tulee arvioida kouluterveydenhuollon laajoissa terveystarkastuksissa. Arviointi voidaan tehdä keskustellen nuoren ja hänen huoltajansa kanssa sekä yhteistyössä opettajien kanssa. Tavoitteena on motivoida nuorta harrastamaan liikuntaa sekä tunnistaa oppilaat, joiden kunto edellyttää tarkempaa selvitystä esimerkiksi yhdessä liikunnanopettajan kanssa.¹⁷

Päihteiden käyttö haittaa opiskelua

Oppilaan tai opiskelijan päihteiden käyttö voi näkyä esimerkiksi toistuvina poissaoloina, myöhästelyinä, tehottomuutena tai opintojen viivästyminenä. Päihdeongelmaan liittyy usein myös muita psykososiaalisia ongelmia, jotka voivat haitata opintoja.¹⁸

Kouluterveyskyselyn mukaan nuorten asenteet päihteiden käyttöä kohtaan ovat muuttuneet selvästi sallivampaan suuntaan 2000-luvun puolivälistä alkaen. Huolestuttavaa kehitystä on havaittavissa huumekekeiluja kuvaavissa tuloksissa. Vuonna 2008 laittomia huumeita oli kokeillut 12 prosenttia lukiolaisista ja 20 prosenttia ammattiin opiskelevista. Vuonna 2010 vastaavat osuudet olivat 17 ja 23 prosenttia. Myös huumeita kokeilleiden yläluokkalaisten osuus kasvoi samana ajanjaksona 7 prosen-

⁸ Fyysisen aktiivisuuden suositus kouluikäisille 7–18-vuotiaille. Helsinki: Opetusministeriö & Nuori Suomi ry., 2008.

⁹ Terveystemme – Lasten terveys -sivusto. <http://www.terveystemme.fi/lastenterveys>. [luettu 31.5.2010]. Ks. myös Mäki, Päivi & Hakulinen-Viitanen, Tuovi & Kaikkonen, Risto & Koponen, Päivikki & Ovaskainen, Marja-Leena & Sippola, Risto & Virtanen, Suvi & Laatikainen, Tiina & LATE-työryhmä (toim.): Lasten terveys. LATE-tutkimuksen perustulokset lasten kasvusta, kehityksestä, terveydestä, terveystottumuksista ja kasvuympäristöstä. Raportti 2/2010. Helsinki: THL, 2010.

¹⁰ Fyysisen aktiivisuuden suositus kouluikäisille 7–18-vuotiaille. Helsinki: Opetusministeriö & Nuori Suomi ry., 2008.

¹¹ Tammelin, Tuija & Ekelund, Ulf & Remes, Jouko & Näyhä, Simo: Physical activity and sedentary behaviors among Finnish youth. *Medicine & Science in Sports & Exercise* 39 (2007): 7, 1067–1074.

¹² Punamäki, Raija-Leena & Wallenius, Marjut & Nygård, Cläre-Håkan & Saarni, Lea & Rimpelä, Arja: Use of information and communication technology (ICT) and perceived health in adolescence: The role of sleeping habits and waking-time tiredness. *Journal of Adolescence* 30 (2007): 4, 569–585.

¹³ Fyysisen aktiivisuuden suositus kouluikäisille 7–18-vuotiaille. Helsinki: Opetusministeriö & Nuori Suomi ry., 2008.

¹⁴ Tammelin, Tuija & Laitinen, Jaana & Näyhä, Simo & Remes, Jouko & Ekelund, Ulf & Ong, Ken & Järvelin, Marjo-Riitta: Liikunta, istuminen ja uni liittyvät nuorten lihavuuteen ja keskivartalolihavuuteen. *Liikunta & Tiede* 44 (2007): 5, 60.

¹⁵ Auvinen, Juha & Tammelin, Tuija & Taimela, Simo & Zitting, Paavo & Karppinen, Jaro: Neck and shoulder pains in relation to physical activity and sedentary activities in adolescence. *Spine* 32 (2007): 9, 1038–1044.

¹⁶ Auvinen, Juha & Tammelin, Tuija & Taimela, Simo & Zitting, Paavo & Karppinen, Jaro: Associations of Physical Activity and Inactivity with Low Back Pain in Adolescents. *Scandinavian Journal of Medicine Science in Sports* 18 (2008): 2, 188–194.

¹⁷ Neuvolatoiminta, koulu- ja opiskeluterveydenhuolto sekä ehkäisevä suun terveydenhuolto. Asetuksen (380/2009) perustelut ja soveltamisohjeet. Sosiaali- ja terveysministeriön julkaisuja 2009: 20. Helsinki: STM, 2009.

¹⁸ Lääketieteen ja hammaslääketieteen opiskelijoiden päihdeohjelma. Turun yliopisto, Lääketieteellinen tiedekunta, 2010. http://www.med.utu.fi/opiskelu/opiskelijoiden_paihdeohjelma.pdf. [luettu 22.6.2010].

tista 9 prosenttiin oppilaista. Nuorten huumekekeilujen lisääntyminen näyttäisi johtuvan lisääntyneestä kannabistuotteiden kokeilusta. Muita laittomia huumeita kokeilleiden osuuksissa ei ole nähtävissä merkittäviä muutoksia. Nuorten tupakointi ja alkoholin käyttö ovat kuitenkin vähentyneet 2000-luvun alusta. Vuonna 2010 vähintään kerran kuussa itsensä humalaan joi 16 prosenttia yläluokkalaisista, 26 prosenttia lukiolaisista ja 39 prosenttia ammattiin opiskelevista. Viikoittain alkoholia käytti 7 prosenttia yläluokkalaisista, 13 prosenttia lukiolaisista ja 24 prosenttia ammattiin opiskelevista. Päivittäin tupakoivia oli peruskoululaisista 15 prosenttia, lukiolaisista 12 prosenttia ja ammattiin opiskelevista 40 prosenttia.

Kouluterveyskyselyn tuloksista poiketen Nuorten terveystapatutkimuksessa havaittiin alkoholin käytössä ja tupakoinnissa joiltain osin viitteitä myönteisen kehityksen pysähtymisestä ja jopa kääntymisestä terveyden kannalta kielteiseen suuntaan. Päivittäisen tupakoinnin pitkään jatkunut väheneminen pysähtyi ja kääntyi uudelleen nousuun 14–16-vuotiailla pojilla. Raittiuden lisääntyminen loppui kaikissa ikäryhmissä ja molemmilla sukupuolilla. Humalajuomisen väheneminen pysähtyi 14–16-vuotiailla. 18-vuotiailla itsensä tosihumalaan juovien osuudet olivat koko 30-vuotisen tutkimusjakson korkeimmat, etenkin tytöillä.¹⁹

Viime aikoina nuorten alkoholin käyttö on kehittynyt suuntaan, jossa osa nuorista pidättäytyy alkoholista joko kokonaan tai rajaa sen käytön harvoin poikkeustilanteisiin, kun taas osalla nuorista kulutus saattaa jopa kasvaa tai muuttua aiempaa riskialttiimmaksi. Esimerkiksi ESPAD- tutkimuksessa raittiuden havaittiin lisääntyneen ja humalajuomisen vähentyneen erityisesti ydinperheissä asuvien, korkeasti koulutettujen vanhempien nuorilla, jotka menestyivät hyvin koulussa. Päihteiden käyttöä esiintyi puolestaan enemmän nuorilla, jotka lintsasivat koulusta ja joiden vanhemmat eivät valvoe nuorten vapaa-ajan käyttöä. Raittius väheni käytettävissä olevien rahojen lisääntyessä.^{20, 21}

Ongelmatasoisesti päihteitä käyttävät nuoret voidaan jakaa niihin, joiden ongelmat johtuvat humalajuomisesta ja huumekekeiluista sekä niihin, joilla päihteiden käyttö liittyy laajempaan psykososiaaliseen ongelmavyöhyteen. Jälkimmäisessä ryhmässä ongelmat alkavat usein jo lapsuudessa ja voivat siirtyä sukupolvelta toiselle. Nuoren päihdeongelman taustalta löytyy usein syrjäytymistä, sosiaalisia ongelmia sekä terveysongelmia. Väestötutkimuksissa on todettu, että päihdehäiriöistä nuorista enemmistöllä on samaan aikaan esimerkiksi käytös- ja uhmakkuushäiriöitä, masennusta, ahdistuneisuushäiriöitä tai ADHD. Poikien käytöshäiriöiden ja hyperaktiivisuuden on havaittu ennustavan humalajuomista, päivittäistä tupakointia ja huumerikoksia. Erityisesti suuressa riskissä olevien nuorten, kuten käytöshäiriöisten, lastensuojeluasiakkaiden, koulupudokkaiden sekä rikoksia tekevien nuorten hoidontarve tulee aina selvittää systemaattisesti. Päihdeongelmien tunnistamisen jälkeen haasteena on hoitoonohjaus, jota hankaloittaa sopivien hoitopolkujen puute tai vähäisyys.^{22, 23}

Perheen taloudelliset ongelmat heijastuvat perheen ilmapiiriin

Perheen hyvinvointi vaikuttaa ratkaisevasti nuoren kokemuksiin elämänhallinnasta, sosiaalisesta tuesta ja omista voimavaroista. Yksi perheen hyvinvointiin vaikuttavista tekijöistä on taloudellinen toimeentulo. Kouluterveyskyselyn mukaan vanhempien työttömyys on yleistynyt selvästi edellisestä kyselyvuodesta. Ainakin toinen vanhemmista oli ollut kuluneen vuoden aikana työttömänä 32 prosentilla yläluokkalaisista, 28 prosentilla lukiolaisista ja 39 prosentilla ammattiin opiskelevista. Yhä suurempi osa lapsista ja nuorista kuuluu pienituloisiin perheisiin. Lapsiköyhyysaste on kasvanut voimakkaasti edellisen, 1990-luvun laman jälkeen ja on nyt korkeammalla kuin koskaan 1970-luvun alun jälkeen.²⁴

¹⁹ Rainio, Susanna & Pere, Lasse & Lindfors, Pirjo & Lavikainen, Hanna & Saarni, Lea & Rimpelä, Arja: Nuorten terveystapatutkimus 2009. Nuorten tupakkatuotteiden ja päihteiden käyttö 1977–2009. Sosiaali- ja terveysministeriön selvityksiä 2009:47. Helsinki: STM, 2009.

²⁰ Karvonen, Sakari: Jakautuuko nuorten juominen kahtia? Yhteiskuntapolitiikka 75 (2010): 2, 182–193.

²¹ Metso, Leena & Ahlström, Salme & Huhtanen, Petri & Leppänen, Minna & Pietilä, Eija: Nuorten päihteiden käyttö Suomessa 1995–2007. ESPAD-tutkimuksen tulokset. Raportti 6/2009. Helsinki: THL, 2009.

²² Niemelä, Solja: Päihdeongelmat nuoruusiällä. Esitys Erityistä tukea tarvitsevat opiskelijat – seminaarissa 28.4.2010. <http://info.stakes.fi/kouluterveys/erityinentuki/niemela.p.df> [luettu 22.6.2010].

²³ Niemelä, Solja: Nuorten päihdehäiriöiden hoito ja päihdepalveluiden kehittäminen. Nuorten hyvin- ja pahoinvointi. Konsensuskokous 2010. Vammala: Suomalainen Lääkäriseura Duodecim, Suomen akatemia, 2010.

²⁴ Salmi, Minna & Sauli, Hannele & Lammi-Taskula, Johanna: Lapsiperheiden toimeentulo. Teoksessa: Lammi-Taskula, Johanna & Karvonen, Sakari, & Ahlström, Salme. (toim.) Lapsiperheiden hyvinvointi. Helsinki: THL, 2009.

Edellisestä lamasta opittiin, että kulutusmahdollisuuksien väheneminen ei ollut taloudellisten ongelmien merkittävin seuraus lasten elämässä. Merkittävämpiä olivat ne vaikutukset, joita lamalla oli perheen ilmapiiriin ja vanhempien jaksamiseen. Lasten kokemukset lamasta välittyivät sen kautta, miten vanhemmat pystyivät käsittelemään laman seurauksia ja miten he jaksoivat. Laman vaikutukset perheen ilmapiiriin ja keskinäisiin suhteisiin olivat voittopuolisesti kielteisiä. Harvinaiset myönteiset vaikutukset näkyivät joissain perheissä yhdessä olon lisääntymisenä sekä yhteishengen paranemisena.²⁵

Talousvaikeuksien aiheuttamat vanhempien mielenterveys- ja parisuhdeongelmat heijastuvat vanhemmuuteen ja välittävät tätä kautta laman kielteisiä vaikutuksia lasten mielenterveyteen. Vanheman mielenterveysongelmien tiedetään olevan merkittävä riski toimivalle vanhemmuudelle sekä lapsen hyvinvoinnille, kuten sosiaalisille suhteille, koulusuoriutumiselle ja mielenterveydelle.²⁶ Taloudellisista ongelmista kärsivissä perheissä lapset voivat joutua kohtaamaan sellaisia aikuisten vaikeuksia ja ahdistusta, joiden vaikutukset heihin ovat vaikeasti mitattavissa, ja jotka voivat tulla esiin vasta pitkän ajan kuluttua.

Läheisen alkoholin käyttö on riski nuoren mielenterveydelle

Läheisten liiallinen alkoholin käyttö vaikuttaa kielteisesti nuorten hyvinvointiin. Kouluterveyskysely kartoittaa nuoren kokemusta jonkun hänelle läheisen ihmisen alkoholin käytöstä. Läheisiä voivat olla perheenjäsenten lisäksi esimerkiksi ystävät. Tulosten mukaan 13 prosenttia yläluokkalaisista, 14 prosenttia lukiolaisista ja 18 prosenttia ammattiin opiskelevista koki, että läheisen alkoholin käyttö oli aiheuttanut ongelmia omaan elämään. Lasten ja nuorten terveysseurannan tutkimusaineistossa kahdeksaluokkalaisten isistä neljäsosalla ja äideistä 7 prosentilla oli vähintään lievästi kasvanut alkoholihaittojen riski²⁷.

Perheissä, joissa käytetään runsaasti päihteitä, lapset ottavat usein jo varhain aikuisen vastuun ja vaikuttavat pärjääviltä. Emotionaalista huolenpitoa ja ikäkauteen kuuluvia kehitysmahdollisuuksia vaille jäävä lapsi on kuitenkin altis psyykkisille ongelmille, kuten masennukselle ja syömishäiriöille.²⁸ Pajon päihteitä käyttävien vanhempien lapsilla on kasvanut riski erityyppiseen ongelmakäyttäytymiseen. Päihdeongelmat aiheuttavat usein myös riskin niiden siirtymisestä seuraavalle sukupolvelle.²⁹ Vanhempien päihteiden käytön vaikutukset lapsen myöhempään elämään eivät kuitenkaan ole yksiselitteisiä. Tämä antaa mahdollisuuden ongelmien ylisukupolvisen ketjun murtamiseen oikein kohdennetulla avulla ja tuella.³⁰

Peruspalvelujärjestelmissä, kuten koulussa ja terveydenhuollossa, kohdataan jatkuvasti perheitä, joissa on päihdeongelmia³¹. Olemassa olevat auttamis- ja tukirakenteet tunnistavat kuitenkin vain pienen osan päihdeperheistä ja suuri osa lievemmistä ongelmista jää aikuiskeskeisessä ja sektoreittain jakautuneessa järjestelmässä piiloon.³²

Opiskeluolosuhteissa on vielä parannettavaa

Kouluterveyskyselyn mukaan lukiolaisten fyysiset työolot ovat parantuneet 2000-luvun aikana. Vuosituhannen alussa puolet lukiolaisista piti oppilaitoksen työoloja puutteellisina, vuonna 2010 näin ko-

²⁵ Salmi, Minna & Huttunen, Jouko & Yli-Pietilä, Päivi: Lapset ja lama. Stakes Raportteja 197. Helsinki: Stakes, 1996.

²⁶ Leinonen, Jenni: Families in struggle: Child mental health and family well-being in Finland during the economic recession of the 1990s: The importance of parenting. Stakes. Helsinki, 2004.

²⁷ Terveystemme – Lasten terveys -sivusto. <http://www.terveytemme.fi/lastenterveys>. [luettu 31.5.2010]. Ks. myös Mäki, Päivi & Hakulinen-Viitanen, Tuovi & Kaikkonen, Risto & Koponen, Päivikki & Ovaskainen, Marja-Leena & Sippola, Risto & Virtanen, Suvi & Laatikainen, Tiina & LATE-työryhmä (toim.): Lasten terveys. LATE-tutkimuksen perustulokset lasten kasvusta, kehityksestä, terveydestä, terveystottumuksista ja kasvuympäristöstä. Raportti 2/2010. Helsinki: THL, 2010.

²⁸ Mylant, Marylou & Ide, Bette & Cuevas, Elizabeth & Meehan, Maurita: Adolescent children of alcoholics: vulnerable or resilient? Journal of the American Psychiatric Nurses Association 8 (2002) 2, 57–64.

²⁹ Holmila, Marja & Bardy, Marjatta & Kouvonen, Petra: Lapsuus päihdeperheessä ja kielteisen sosiaalisen perimän voittaminen. Yhteiskuntapolitiikka 73 (2008) 4, 421–432.

³⁰ Holmila, Marja & Raitasalo, Kirsimarja: Lapsuudenkodin alkoholin liikakäytön vaikutukset. Teoksessa: Moisio, Pasi & Karvonen, Sakari & Simpura, Jussi & Heikkikä, Matti (toim.): Suomalaisten hyvinvointi 2008. Helsinki: Stakes, 2008.

³¹ Peltoniemi, Teuvo: Päihdeperheiden lapset auttamisjärjestelmässä. Teoksessa: Utoslahti, Kirsi & Peltoniemi, Teuvo (toim.): Pikkuaikuisia. Kirjoituskilpailun kertomuksia ja tutkimustietoa Lasinen lapsuus -hankkeesta. A-klinikkasäätiön raporttisarja nro 42. Helsinki: A-klinikkasäätiö, 2003.

³² Holmila, Marja & Bardy, Marjatta & Kouvonen, Petra: Lapsuus päihdeperheessä ja kielteisen sosiaalisen perimän voittaminen. Yhteiskuntapolitiikka 73 (2008) 4, 421–432.

ki 41 prosenttia lukiolaisista. Yläluokkalaisten fyysisissä työoloissa vastaavaa myönteistä kehitystä ei ollut havaittavissa. Yläluokkalaisista 58 prosenttia piti työoloja puutteellisina. Ammattiin opiskelevista työoloja piti puutteellisina 42 prosenttia. Eniten opiskelua haittasivat huono ilmanvaihto, sopimaton lämpötila ja epä mukavat kalusteet.

Opiskeluyhteisön ja -ympäristön terveyden ja turvallisuuden edistäminen edellyttää moniammatillista yhteistyötä. Oppilaitoksissa tulee suunnitella ja kehittää toimintamalleja opiskeluyhteisön terveyden ja turvallisuuden edistämiseen, ongelma-, onnettomuus- ja kriisitilanteiden ehkäisyyn sekä niissä toimimiseen. Kriisitilanteisiin valmistautumisen yhteydessä yhteistyötä tulee tehdä poliisin ja pelastustoimen kanssa. Lisäksi opiskeluympäristön terveys ja turvallisuus on tarkastettava joka kolmas vuosi ja tarkastuksessa todettujen puutteiden korjaamista on seurattava vuosittain.³³

Kouluterveyskyselyn mukaan myös nuorten osallistumis- ja vaikuttamismahdollisuuksissa näyttäisi olevan vielä parannettavaa. Yläluokkalaisista ja ammattiin opiskelevista lähes puolet ja lukiolaisista kolmasosa ei tiennyt, miten vaikuttaa oman koulun asioihin. Lähes puolet yläluokkalaisista ja kolmasosa toisen asteen opiskelijoista koki, ettei heidän mielipiteitään oteta huomioon koulutyön kehittämisessä. Opiskelijoiden epäoikeudenmukaista kohtelua esiintyi yläluokkalaisista 36 prosentin, lukiolaisista 17 prosentin ja ammattiin opiskelevista 22 prosentin mielestä. Oppilaitoksen työilmapiirissä koki ongelmia 29 prosenttia yläluokkalaisista, 13 prosenttia lukiolaisista ja 16 prosenttia ammattiin opiskelevista. Valtaosa nuorista koki kuitenkin tulevansa helposti toimeen opiskelukavereiden ja opettajien kanssa.

Kiusaaminen ja häiritä psykososiaalisen hyvinvoinnin uhkana

Kiusaaminen vahingoittaa nuoren vertaissuhteita ja aiheuttaa riskin hänen psykososiaaliselle hyvinvoinnilleen. Kiusatut nuoret kärsivät usein henkisen hyvinvoinnin ja mielialan ongelmista, itsetunnon ja itsearvostuksen alenemisesta, masentuneisuudesta, itsetuhoisuudesta sekä ahdistuneisuudesta. Kiusaamisen on todettu heijastuvan myös fyysiseen terveyteen muuan muassa psykosomaattisina stressioireina kuten kipuina, sairasteluna, nukkumisvaikeuksina sekä syömishäiriöinä.³⁴

Kouluterveyskyselyn mukaan koulukiusaamista esiintyy yhtä yleisesti kuin vuosikymmenen alussa. Koulukiusatuksi joutui viikoittain kahdeksan prosenttia yläluokkalaisista, prosentti lukiolaisista ja neljä prosenttia ammattiin opiskelevista. Kouluhenkilöstö puuttui kiusaamiseen nuorten mielestä harvoin. Kolme neljästä nuoresta ilmoitti, ettei kiusaamiseen puututtu kouluhenkilöstön toimesta.

Kiusaamisen muodot ovat monenlaisia. Kiusaaminen voi olla hiljaista, sanallista tai fyysistä. Yksitavallisimmista kiusaamisen muodoista on hiljainen kiusaaminen, jota on usein vaikea havaita. Kouluterveyskyselyn tulosten mukaan yleisimpiä kiusaamisen muotoja ovat nimittely, naurunalaiseksi tekeminen, kaveriporukan ulkopuolelle jättäminen sekä valheiden levittäminen loukkaamistarkoituksessa. Fyysinen kiusaaminen on yleisintä yläluokkalaisten keskuudessa.

Tutkimusten mukaan näyttää siltä, että nuoret ovat omaksuneet uuden teknologian kiusaamisen välineeksi. Kouluterveyskyselyn tulosten mukaan yläluokkalaisista joka kymmenes oli kohdannut kännykkä- tai internetkiusaamista. Kansallisen lapsiuhritutkimuksen mukaan yhdeksänluokkalaisista tytöistä lähes viidennes ja pojista joka kymmenes oli joutunut tekstiviesti- tai internetkiusaamisen uhriksi. Yleisintä oli huhujen levittäminen verkossa ja tekstiviestillä tapahtuva kiusaaminen.³⁵ Mannerheimin Lastensuojeluliiton kyselyiden mukaan nettikiusaaminen liittyy hyvin usein koulukiusaamiseen. Muusta koulukiusaamisesta poiketen uhri ei kuitenkaan pääse siitä eroon koulun ulkopuolella-

³³ Neuvolatoiminta, koulu- ja opiskeluterveydenhuolto sekä ehkäisevä suun terveydenhuolto. Asetuksen (380/2009) perustelut ja soveltamisohteet. Julkaisuja 2009:20. Helsinki: Sosiaali- ja terveysministeriö, 2009.

³⁴ Pörhölä, Maili: Koulukiusaaminen nuoren hyvinvointia uhkaavana tekijänä – miten käy kiusatun ja kiusaajan vertaissuhteille? Teoksessa: Autio, Minna & Eräranta, Kirsi & Myllyniemi, Sami (toim.): Polarisoituva nuoruus? Nuorten elinolot -vuosikirja. Helsinki: Nuorisotutkimusverkosto. Nuorisosiain neuvottelukunta. Stakes, 2008.

³⁵ Salmi, Venla: Väkipalva sähköisten viestimien kautta. Teoksessa: Ellonen, Noora & Kääriäinen, Juha & Salmi, Venla & Sariola, Heikki: Lasten ja nuorten väkipalvatkokemukset. Tutkimus peruskoulun 6. ja 9. luokan oppilaiden kokemasta väkipalvasta. Poliisiammattikorkeakoulun raportteja 71/2008. Tutkimustiedonantoja. Tampere: Oikeuspoliittinen tutkimuslaitos, 2008.

kaan. Nettikiusaamiseen houkuttelee sen näennäinen helppous ja nimettömyys. Kiusaaja ei aina ymmärrä tekonsa vakavuutta, kun hän ei joudu kohtaamaan uhrin reaktioita.³⁶

Tänä vuonna Kouluterveyskyselyssä selvitettiin aiempaa perusteellisemmin myös seksuaalista häirintää ja väkivaltaa. Seksuaaliseksi häirinnäksi luokiteltiin³⁷ seksuaalisuutta loukkaava nimittely sekä häiritsevä seksuaalinen ehdottelu ja ahdistelu puhelimesta tai internetissä. Seksuaaliseksi väkivallaksi puolestaan luokiteltiin kehon intiimien alueiden vastentahtoinen koskettelu, seksiin painostaminen tai pakottaminen sekä rahan, tavaran tai päihteiden tarjoaminen vastineeksi seksistä. Tulosten mukaan seksuaalisuutta loukkaavaa nimittelyä oli kokenut 40 prosenttia nuorista. Häiritsevää seksuaalista ehdottelua tai ahdistelua puhelimesta tai internetissä oli kokenut joka viides nuori. Seksuaalista väkivaltaa puolestaan oli kokenut yläluokkalaisista ja lukiolaisista joka seitsemäs ja ammattiin opiskelevista joka viides.

Seksuaalisen häirinnän mahdollisuudet ovat lisääntyneet internetin käytön yleistymisen myötä. Seksuaaliseen hyväksikäyttöön tähtääviä kontakteja potentiaalisiin uhreihin voidaan netin avulla luoda suuria määriä, jolloin tekijöiden on mahdollista löytää helpoimmat uhrin. Varsinaiseen fyysiseen kanssakäymiseen johtavia tapauksia on suhteellisen vähän, mutta verkossa tapahtuva häirintä on monimuotoista ja jossain muodoissaan hyvin yleistä.³⁸ Yleisintä on rivo kielenkäyttö ja törkeydet keskustelupalstoilla. Lapsiuhritutkimuksen mukaan näitä on kokenut noin joka viides yhdeksäsluokkainen.³⁹

Tytöt kokevat poikia yleisemmin seksuaalista häirintää ja ehdottelua internetissä. Lapsiuhritutkimuksen mukaan yhdeksäsluokkalaisista tytöistä 22 prosentille ja pojista 6 prosentille oli ehdotettu seksiä internetissä viimeisen vuoden aikana. Myös Kouluterveyskyselyn tulosten mukaan tytöt kohtasivat seksuaalista häirintää ja väkivaltaa yleisemmin kuin pojat. Lisäksi lapsiuhritutkimuksen tulokset osoittavat, että internetin kautta hyväksikäytetyt nuoret olivat joutuneet sekä fyysisen että henkisen väkivallan uhreiksi huomattavasti muita nuoria yleisemmin. Myös hyväksikäytettyjen nuorten oma rikoskäyttäytyminen oli merkittävästi korkeammalla tasolla kuin muilla nuorilla.⁴⁰

Opiskelukyvyn tukeminen kouluissa ja oppilaitoksissa

Kouluterveyskyselyn tulokset osoittavat, että nuorilla on monenlaisia tuentarpeita. Niitä on nähtävissä sekä nuorten omien voimavarojen, opiskeluympäristön että opetustoiminnan osalta. Oppimismahdollisuuksien vahvistaminen edellyttää sekä fyysisen työympäristön että työilmapiirin kehittämistä yhteisöllisyyttä ja nuorten vaikutusmahdollisuuksia lisäävään suuntaan. Nuorille tulee tarjota myös riittävästi ohjausta ja tukea opiskeluun liittyvissä ongelmissa sekä oman elämän hallinnassa. Nuorten hyvinvoinnin ja terveyden edistäminen kuuluu koulun ja oppilaitoksen tehtäviin opettamisen ohella⁴¹.

Keskeistä hyvinvoinnin edistämisessä on nuorten opiskelutaitojen vahvistaminen ja opiskeluun liittyvissä vaikeuksissa auttaminen. Kouluterveyskyselyn tulosten mukaan yleisimmin vaikeuksia aiheuttivat itselle parhaan opiskelutavan löytäminen, omatoimisuutta vaativien tehtävien tekeminen, kotitehtävien tekeminen sekä kokeisiin valmistautuminen. Liian suuret vaatimukset ja liialliseksi koettu työmäärä aiheuttavat usein stressiä, psykosomaattista oireilua ja heikentävät opiskelumotivaatiota. Yläluokkalaisista 35 prosenttia, lukiolaisista 29 prosenttia ja ammattiin opiskelevista 24 prosenttia koki, että opettajat odottavat heiltä liikaa koulussa. Työmäärää pidettiin yleisesti liian suurena. Yläluokkalaisista 41 prosenttia, lukiolaisista 47 prosenttia ja ammattiin opiskelevista 23 prosenttia koki työmäärän liian suureksi. Huolestuttavaa on, että joka viides nuori koki saavansa vain harvoin tai ei ollenkaan apua opiskeluun liittyvissä ongelmissa koulusta tai oppilaitoksesta.

³⁶ http://www.mll.fi/kasvattajille/kiusaaminen/maarittely/netti-ja_kannykkakiusaaminen/. [luettu 22.6.2010].

³⁷ Second Draft Convention on preventing and combating violence against women and domestic violence. Directorate General of Human Rights and Legal Affairs. Strasbourg: Council of Europe, 2010.

³⁸ Niemi, Hannu: Lapsiin ja nuoriin kohdistuvat seksuaalirikokset. Teoksessa: Rikollisuustilanne 2008. Rikollisuus ja seuraamusjärjestelmä tilastojen valossa. Oikeuspoliittisen tutkimuslaitoksen tutkimuksia. Helsinki: Oikeuspoliittinen tutkimuslaitos, 2009.

³⁹ Salmi, Venla: Väkivalta sähköisten viestimien kautta. Teoksessa: Ellonen, Noora & Kääriäinen, Juha & Salmi, Venla & Sariola, Heikki: Lasten ja nuorten väkivaltakokemukset. Tutkimus peruskoulun 6. ja 9. luokan oppilaiden kokemasta väkivallasta. Poliisiammattikorkeakoulun raportteja 71/2008. Tutkimustiedonantoja. Tampere: Oikeuspoliittinen tutkimuslaitos, 2008.

⁴⁰ Ks. edellinen viite.

⁴¹ Perusopetuksen laatukriteerit. Julkaisuja 2009: 19. Helsinki: Opetusministeriö, 2009.

Oppilaan oikeutta saada tarvitsemaansa tukea vahvistetaan perusopetuslain uudistuksella. Lain mukaan oppilaan saamia tukimuotoja ovat lyhytaikainen tuki sekä tehostettu tuki ja erityinen tuki, jotka ovat lyhytaikaista tukea vahvempia tukimuotoja. Tehostettu tuki sisältää tukiopetuksen, osa-aikaisen erityisopetuksen, oppilashuollollisen tuen ja erilaiset pedagogiset ratkaisut. Erityisen tuen ja sen osana erityisopetuksen järjestäminen tulee kyseeseen silloin, kun oppilasta ei voida tukea riittävästi tehostetulla tuella. Erityisen tuen päätöksessä tulee määrätä aiempaa täsmällisemmin oppilaan opetuksen järjestämisestä ja hänen tarvitsemistaan tukipalveluista.^{42, 43}

Oppilas- ja opiskelijahuollon palveluiden järjestämisessä näyttäisi olevan edelleen suuria puutteita. Valtakunnallisen selvityksen mukaan kouluterveydenhuollon laatusuosituksen mukainen henkilöstömitoitus täyttyi terveydenhoitajien osalta 34 prosentissa ja lääkärin osalta neljässä prosentissa peruskouluista. Viidenneksessä kouluista ei ollut lainkaan koulupsykologi- tai koulukuraattoritoimintaa.⁴⁴ Tämä on nähtävissä myös Kouluterveyskyselyn tuloksissa. Kouluterveydenhoitajan vastaanotolle pääsemisen koki vaikeaksi 16 prosenttia ja koululääkärin vastaanotolle pääsemisen 41 prosenttia nuorista. Koulukuraattorin vastaanotolle pääsemistä piti vaikeana 27 prosenttia ja koulupsykologin vastaanotolle pääsemistä 44 prosenttia nuorista. Tulokset eivät välttämättä kerro koko totuutta, sillä nuoret eivät aina tiedä, mitä palveluja on saatavilla. He voivat luulla, että koulupsykologin ja -kuraattorin palveluja on saatavilla myös niissä oppilaitoksissa, joissa palveluja ei ole tarjolla.

Koulupsykologi- ja kuraattoripalveluiden saatavuutta tuetaan lastensuojelulain entistä velvoittavammalla säännöksellä. Kunnan tulee järjestää koulupsykologi- ja kuraattoripalveluita, jotka antavat esi-, perus- ja lisäopetuksen sekä valmistavan opetuksen oppilaille riittävän tuen ja ohjauksen koulunkäyntiin ja kehitykseen liittyvien sosiaalisten ja psyykkisten vaikeuksien ehkäisemiseksi ja poistamiseksi⁴⁵. Terveydenhuollon palvelujen saatavuutta pyritään parantamaan koulu- ja opiskeluterveydenhuollon asetuksella⁴⁶, joka muuttaa suositukset kuntia velvoittaviksi säännöksiksi. Asetus edellyttää, että oppilaalle tehdään terveystarkastus jokaisella peruskoulun vuosiluokalla viimeistään vuoden 2011 alusta alkaen. Lisäksi edellytetään, että ensimmäisellä, viidennellä ja kahdeksannella luokalla tehdään laaja terveystarkastus. Toisen asteen opiskelijalle tulee tehdä ensimmäisenä opiskeluvuonna terveydenhoitajan tarkastus ja ensimmäisenä tai toisena opiskeluvuonna lääkärin tarkastus, ellei lääkärin tarkastusta ole tehty opiskelijaksi hyväksymisen yhteydessä.

Ensimmäisen, viidennen ja kahdeksannen luokan laajaan terveystarkastukseen sisältyy huoltajien haastattelun lisäksi opettajan tekemä hyvinvointiarvio ja lisäksi tarvittaessa tehdään yhteistyötä oppilashuollon kanssa. Selvityksen⁴⁷ mukaan terveystarkastukset tehtiin näillä luokka-asteilla lähes kaikissa (80–89 %) kouluissa. Yli viidenneksessä kouluista ei kuitenkaan tiedetty, tehdäänkö oppilaille laaja terveystarkastus. Opettajalta pyydetty arvio oppilaasta sisältyi laajoihin tarkastuksiin yli puolessa kouluista, mutta vain neljäsosassa suunnitelmallisesti. Laajojen terveystarkastusten tuloksista tulee lisäksi laatia luokka- ja koulukohtaisia yhteenvetoja, joiden avulla oppilashuollon yhteistyönä arvioidaan luokka- ja kouluyhteisön tilaa sekä mahdollisten lisätoimenpiteiden tarvetta. Selvityksen mukaan laajoista terveystarkastuksista laadittiin luokka- ja kouluyhteisökohtainen yhteenveto vain harvoin.^{48, 49}

Asetuksella halutaan varmistaa, että koko perheen hyvinvointia ja elämäntilannetta arvioidaan aikaisempaa järjestelmällisemmin ja perusteellisemmin. Terveysneuvonta ja terveystarkastukset on järjestettävä siten, että oppilaan, opiskelijan ja perheen erityisen tuen tarve tunnistetaan mahdollisimman var-

⁴² HE 109/2009.

⁴³ Neuvolatoiminta, koulu- ja opiskeluterveydenhuolto sekä ehkäisevä suun terveydenhuolto. Asetuksen (380/2009) perustelut ja soveltamisohjeet. Julkaisuja 2009:20. Helsinki: Sosiaali- ja terveysministeriö, 2009.

⁴⁴ Rimpelä, Matti & Fröjd, Sari & Peltonen, Heidi (toim.). Hyvinvoinnin ja terveyden edistäminen perusopetuksessa 2009. Perusraportti. Koulutuksen seurantaraportit 2010: 1. Sastamala: Opetushallitus & Terveiden ja hyvinvoinnin laitos, 2010.

⁴⁵ Lastensuojelulaki 2007/417.

⁴⁶ Valtioneuvoston asetus 380/2009 neuvolatoiminnasta, koulu- ja opiskeluterveydenhuollosta sekä lasten ja nuorten ehkäisevästä suun terveydenhuollosta.

⁴⁷ Rimpelä, Matti & Fröjd, Sari & Peltonen, Heidi (toim.). Hyvinvoinnin ja terveyden edistäminen perusopetuksessa 2009. Perusraportti. Koulutuksen seurantaraportit 2010: 1. Sastamala: Opetushallitus & Terveiden ja hyvinvoinnin laitos, 2010.

⁴⁸ Valtioneuvoston asetus 380/2009 neuvolatoiminnasta, koulu- ja opiskeluterveydenhuollosta sekä lasten ja nuorten ehkäisevästä suun terveydenhuollosta.

⁴⁹ Neuvolatoiminta, koulu- ja opiskeluterveydenhuolto sekä ehkäisevä suun terveydenhuolto. Asetuksen (380/2009) perustelut ja soveltamisohjeet. Julkaisuja 2009:20. Helsinki: Sosiaali- ja terveysministeriö, 2009.

haisessa vaiheessa ja tarpeenmukainen tuki järjestetään viiveettä. Jotta erityisen tuen tarpeessa olevat perheet löydetään mahdollisimman varhain, on puheeksi ottamisen ja tarpeen tunnistamisen välineiden käyttöä sekä henkilökunnan koulutusta tarpeen lisätä. Erityisen tuen tarve on selvitettävä, jos nuorena, perheessä tai ympäristössä on tekijöitä, jotka voivat vaarantaa nuoren tervettä kasvua ja kehitystä.

Määräaikaisten terveystarkastusten ohella työntekijällä on oltava mahdollisuus tavata lasta, nuorta ja hänen perhettään joustavasti ja varata tarvittaessa lisäaikoja yksilöllisten tarpeiden ja elämäntilanteen mukaan. Tarkastuksista poisjääneiden määriä tulee seurata ja selvittää poisjäännin syitä. Tällä velvoitteella pyritään ehkäisemään syrjäytymisen riskiä.⁵⁰ Opintojen keskeytymisen ehkäisemiseksi sekä koulutukseen ja työelämään pääsyn edistämiseksi, myös nuorisolakia ollaan muuttamassa. Laissa säädetään etsivästä nuorisotyöstä, jonka tarkoituksena on tavoittaa tuen tarpeessa oleva nuori ja auttaa hänet sellaisten palvelujen ja muun tuen piiriin, joilla edistetään hänen kasvuaan ja itsenäistymistään sekä pääsyään koulutukseen ja työmarkkinoille.⁵¹

Näiden lisäksi lasten ja nuorten palveluja ja niiden saatavuutta kehitetään valtakunnallisesti Sosiaali- ja terveydenhuollon kansallisen kehittämissuunnitelman puitteissa. Ohjelmalla pyritään siihen, että palvelut olisivat aiempaa paremmin saatavissa lasten ja nuorten kehitysympäristöissä. Tavoitteena on nivoa yhteen kehitystä tukevat, ongelmia ja häiriöitä ehkäisevät ja korjaavat peruspalvelut yli nykyisten sektorirajojen. Samalla pyritään purkamaan laitoskeskeisyyttä ja kehitetään erityispalveluja tukemaan peruspalveluja.⁵²

Kouluterveyskysely hyvinvointijohtamisen tukena kunnissa

Kuntia velvoitetaan kansanterveyslain ja lastensuojelulain nojalla seuraamaan väestön terveyttä ikäryhmittäin. Myös uusi terveydenhuoltolakiehdotus edellyttää tätä. Kunnan on laadittava suunnitelma lasten ja nuorten hyvinvoinnin edistämiseksi sekä lastensuojelun järjestämiseksi ja kehittämiseksi⁵³. Lasten ja nuorten hyvinvointisuunnitelma koskee koko kuntaa ja sen eri toimialoja, sillä hyvinvoinnin edistäminen edellyttää useita samansuuntaisia toimia eri hallinnonaloilla. Tämä puolestaan edellyttää hallinnonalojen välistä yhteistyötä ja koordinaation parantamista sekä moniammatillisen yhteistyön kehittämistä paikallisesti.

Lapsia ja nuoria koskeva hyvinvointisuunnitelma on hyväksyttävä kunnanvaltuustossa ja sen sisältämät toimenpide- ja voimavaraehdotukset on otettava huomioon laadittaessa kunnan talousarviota ja -suunnitelmaa. Hyvinvointisuunnitelman pohjaksi tarvitaan kuntakohtaista tietoa sekä nykyhetkestä että menneestä kehityksestä. Näin voidaan parhaalla mahdollisella tavalla ennakoita tulevia haasteita ja tehdä niitä koskevia päätöksiä.

Lasten ja nuorten hyvinvointia kuvaavan tietopohjan kehittäminen on ollut usein esillä viime vuosina. Muun muassa Lasten, nuorten ja perheiden hyvinvoinnin politiikkaohjelman⁵⁴, valtioneuvoston lapsi- ja nuorisopolitiikan kehittämissuunnitelman⁵⁵ ja Kuntaliiton LapsiARVI-kehityshankkeen⁵⁶ puitteissa on määritelty keskeisiä, säännöllisesti seurattavia indikaattoreita. Kouluterveyskyselyn indikaattorit näkyvät vahvasti näissä ehdotuksissa, sillä kyselyä pidetään merkittävänä alueellisen ja valtakunnallisen hyvinvointitiedon tuottajana.

Ohjelmissa on nostettu esiin myös paikallista ja valtakunnallista päätöksentekoa tukevan maksuttoman sähköisen tietokannan tarpeellisuus. Nyt käytettävissä olevista tietokannoista Findikaattori⁵⁷ tarjoaa tietoa valtakunnallisesti ja SOTKANet⁵⁸ ja Terveyskysely⁵⁹ myös paikallisesti. Vuonna 2012

⁵⁰ Ks. edellinen viite.

⁵¹ Opetusministeriön tiedote 4.2.2010

⁵² Sosiaali- ja terveydenhuollon kansallinen kehittämissuunnitelma. Kaste 2008–2011. Julkaisuja 2008:6. Helsinki: Sosiaali- ja terveysministeriö, 2008.

⁵³ Lastensuojelulaki 13.4.2007/417

⁵⁴ Lasten, nuorten ja perheiden hyvinvoinnin politiikkaohjelma.

http://www.vn.fi/toiminta/politiikkaohjelmat/lapset/ohjelman-sisaeltoe/HPO_Lapset_HSA2007.pdf [11.6.2019]

⁵⁵ Lapsi- ja nuorisopolitiikan kehittämissuunnitelma 2007–2011. http://www.minedu.fi/export/sites/default/OPM/Nuorisopolitiikka/kehittamisohjelma/liitteet/lapsi_ja_nuorisopolitiikan_kehittamisohjelma.pdf [11.6.2010]

⁵⁶ Kuntaliiton www-sivut: LapsiArvi -kehittämishanke. http://www.kunnat.net/k_perussivu.asp?path=1;29;353;10336;104211 [17.6.2010]

⁵⁷ www.findikaattori.fi

⁵⁸ www.sotkanet.fi

⁵⁹ www.terveytemme.fi

kunnat saavat käyttöönsä uuden hyvinvoinnin sekä terveys- ja sosiaalipalvelujen avainindikaattori-palvelun.

Hyödyntämisen monet mahdollisuudet

Kunnissa on syntynyt erilaisia tapoja hyödyntää Kouluterveyskyselyn tuloksia. Niitä on hyödynnetty niin hallinto- ja strategiatyössä, kunnan eri hallintokuntien, alueellisten poikkihallinnollisten työryhmien kuin yksittäisten oppilaitostenkin toimesta. Kuntapäätäjät tarkastelevat tuloksia yleensä koko kunnan näkökulmasta ja arvioivat, mikä merkitys tuloksilla on kunnan strategiaan ja hallintoon. Kyselyn tulokset on sisällytetty kunnan hyvinvointikertomukseen ja hyvinvointistrategiaan, ne toimivat nuorten hyvinvoinnin kehityksen seurannan välineinä ja tukevat hyvinvointijohtamista. Eri hallintokunnat puolestaan tarkastelevat tuloksia oman vastuualueensa näkökulmasta ja kohdentavat toimintaansa tarpeiden mukaan. Tulokset toimivat myös välineenä yhteistyön rakentamiselle hallintokuntien välille. Isoissa kunnissa alueelliset työryhmät pohtivat tuloksia oman alueensa ja asuinympäristönsä toimijoiden näkökulmasta. Nämä työryhmät ovat linkkinä kunnallisen toimeenpanon ja yksittäisten koulujen ja oppilaitosten oppilas- ja opiskelijahuoltoryhmien välillä. Kouluissa ja oppilaitoksissa tuloksia tarkastellaan usein yhteisön hyvinvoinnin näkökulmasta peilaten niitä jo olemassa oleviin suunnitelmiin sekä laajemmin kunnan ja opetuksenjärjestäjän suunnitelmiin.

Työryhmistä tehoa toimintaan

Moniin kuntiin on nimetty työryhmä, joka vastaa Kouluterveyskyselyn tulosten välittämisestä, tiedottamisesta sekä tulosten hyödyntämisestä kunnan sisällä. Merkittävää toiminnan onnistumisen kannalta on ollut, että työryhmät ovat koostuneet eri alojen työntekijöistä. Ryhmissä on ollut edustajia esimerkiksi sosiaali- ja terveystoimesta, sivistystoimesta, nuorisovaltuustosta, järjestöistä ja vanhempainyhdistyksestä. Niihin on voinut kuulua myös tiedottaja ja kouluterveyslähettäjä. Työryhmät ovat voineet rakentua jonkin jo olemassa olevan poikkihallinnollisen työryhmän, kuten lastensuojelun asiantuntijan apuna toimivan asiantuntijaryhmän pohjalta. Tärkeää on, että ryhmän jäsenillä on oman hallinnonalan antamat valtuudet toimintaan.

Työryhmässä voidaan laatia eri hallintokuntia koskeva toimintasuunnitelma toimenpide-ehdotuksineen. Työryhmän jäsenet vievät tämän edelleen omille hallinnonaloilleen ja tarvittavin osin lautakuntaan ja edelleen hallitukseen ja valtuustoon. Yhteisten tavoitteiden ja toiminnan lisäksi jokainen hallintokunta voi suunnitella myös omaa erillistä toimintaansa, joka tukee yhteisten tavoitteiden saavuttamista. On tärkeää seurata toimintasuunnitelman tavoitteiden toteutumista säännöllisesti, esimerkiksi kahden vuoden välein Kouluterveyskyselyn tulosten pohjalta. Tehokkaaksi toimintatavaksi on havaittu lausuntopyyntöjen tekeminen. Tällöin työryhmän jäsenet pyytävät eri hallinnonalojen lautakunnilta lausuntoa siitä, mihin toimenpiteisiin kyseisellä hallinnon alalla ryhdytään työryhmän nostamien ongelmien osalta. Työryhmä seuraa lausunnoissa ehdotettujen toimenpiteiden näkymistä toimintasuunnitelmissa ja talousarvioissa.

Työryhmät vastaavat yleensä myös laajemmin tulosten välittämisestä. Jäsenet voivat esitellä tuloksia oman vastuualueensa johtoryhmälle ja lautakunnalle. He voivat järjestää tulosten käsittelytilaisuuksia ammattilaisten kesken tai he voivat tukea kunta- tai koulukohtaisten tulosten esittelyä opettajille, vanhemmille sekä oppilaille ja opiskelijoille. Vaikka Kouluterveyskysely tehdään perusopetuksen yläluokkalaisille ja toiselle asteelle, on tulosten käsittely koettu joissain kunnissa tarpeelliseksi myös päivähoidossa ja alakouluissa. Kunnissa on järjestetty myös tulosten julkistamistilaisuuksia, johon on kutsuttu kuntalaisia ja paikallismediaa. Tulosten tehokasta jakelua ja tiedottamista kunnissa on helpottanut ennalta tehty tiedottamissuunnitelma.

Kouluterveyskyselyn tulosten jakelun kannalta keskeisessä roolissa on yhdyshenkilö, jolle tulokset Terveiden ja hyvinvoinnin laitoksesta lähetetään. Hänen vastuullaan on välittää tulokset eteenpäin keskeisille tahoille, kuten koulujen ja oppilaitosten rehtoreille, eri toimialojen johtaville viranhaltijoille, kuntapäätäjille sekä Kouluterveyskyselyn hyödyntämisestä vastaavan työryhmän jäsenille.

Vinkkejä tulosten käsittelyyn kouluissa ja oppilaitoksissa

Kouluterveyskysely tarjoaa oppilaitoksille ainutlaatuista tietoa oman yhteisön hyvinvoinnista ja sen kehityksestä. Ne voivat hyödyntää työssään sekä Kouluterveyskyselyn indikaattorikuviota että kysymyskohtaisia jakaumataulukkoita. Perusindikaattorikuvioiden on tiivistetty keskeisistä aihealueista 42 indikaattoria, joiden avulla saa yleiskuvan kouluyhteisön hyvinvoinnin tilanteesta. Oppilaitosten käyttöön on kehitetty nyt myös laajempi, oppilas- ja opiskelijahuollolle suunnattu indikaattorikooste, joka sisältää 88 indikaattoria. Tämän avulla on pyritty nostamaan oppilas- ja opiskelijahuoltotyön kannalta keskeisiä tuloksia helpommin tarkasteltavaksi. Indikaattorit eivät kuitenkaan sisällä kaikkia kyselyn tuloksia. Kun halutaan tarkastella jotakin ilmiötä tarkemmin, kannattaa perehtyä vielä jakaumataulukoihin.

Tulosten tarkastelu

Oppilaitoksen tulosten tarkastelu on hyvä aloittaa indikaattorikuvioiden pohjalta. Ensin voi verrata oman oppilaitoksen tuoreinta tulosta aiempien vuosien tuloksiin ja arvioida, miltä kehitys näyttää pidemmällä aikavälillä. Muutoksia tulkittaessa tulee muistaa, että mitä pienemmästä oppilaitoksesta on kysymys, sitä suurempi muutoksen tulee olla. Tällöin voidaan olla varmoja siitä, että kyseessä on todellinen muutos eikä sattuman aiheuttama vaikutus tulokseen. Tarkempia tulkintaohjeita voi lukea tämän raportin johdannosta.

Trenditarkastelun jälkeen omia tuloksia voi verrata suuremman alueen, kuten kunnan, maakunnan tai koko aineiston keskiarvotuloksiin. Näin saa kuvan siitä, mihin oma oppilaitos sijoittuu suhteessa suurempaan alueeseen. Näin kannattaa tehdä myös silloin, kun indikaattori on uusi ja siitä ei ole vielä saatavissa pidemmän aikavälin tuloksia. Muutostarkastelun jälkeen on hyvä tarkastella tuloksista vielä sukupuolten välillä olevia eroja. Tämä tuo tarkempaa tietoa siitä, mihin mahdollisia toimenpiteitä tulisi kohdistaa.

Toimintasuunnitelman laatiminen ja sen seuranta

Tuloksista on hyvä kirjata ylös ne asiat, jotka oppilaitoksessa näyttäisivät olevan hyvin ja ne, joissa on vielä kehittämisen varaa. Tämän jälkeen tuloksia voi peilata oppilaitoksen jo olemassa oleviin toimintasuunnitelmiin (mm. turvallisuus, kiusaaminen, päihde) ja päivittää niitä tarpeen mukaan. Toimintasuunnitelmiin voi sisältyä pidemmän aikavälin visioita, mutta on hyvä kirjata ylös myös konkreettisia lähitulevaisuuden suunnitelmia. Mitkä ovat esimerkiksi ne muutamat suuremmat kokonaisuudet, joita lähdetään kehittämään aktiivisesti seuraavien kahden vuoden aikana ja miten prosessia viedään eteenpäin kunkin kokonaisuuden osalta. Tässä kohden on hyvä pohtia myös, miten oppilaat ja opiskelijat kytketään ja sitoutetaan kehittämistyöhön ja millaista yhteistyötä voi rakentaa oppilaitoksen ulkopuolisten yhteistyökumppanien, kuten muiden oppilaitosten tai järjestöjen kanssa.

Toimintasuunnitelmaan tulisi sisällyttää myös suunnitelma siitä, miten toimenpiteiden vaikutusta arvioidaan. Kehittämisen kannalta keskeisintä on suunnitelmallinen, tavoitteellinen ja pitkäjänteinen toiminta, joka kohdistuu sellaisiin asioihin, joiden kehittäminen on hyvinvoinnin kannalta merkityksellisintä. Toiminnassa tulee säilyttää punainen lanka, niin että eri toiminnot tukevat saman tavoitteen toteutumista.

Tuloksista tiedottaminen

Kouluterveyskyselyn tuloksia on tärkeää käsitellä oppilaitoksissa laajasti eri toimijoiden kesken. Keskeisiä tahoja ovat rehtori, opettajakunta, oppilas- tai opiskelijahuoltoryhmä sekä ruokahuollon henkilöstö. Tulokset tulee käsitellä myös oppilaiden ja opiskelijoiden kanssa, esimerkiksi luokanvalvojan tai terveystiedon tunneilla sekä terveystarkastuksissa. Vanhempien kanssa tuloksia voidaan käydä läpi vanhempainilloissa ja vanhempainyhdistyksessä. Tarpeen mukaan niitä voidaan käsitellä myös kouluyhteisön ulkopuolisten tahojen, kuten nuorisotoimen, poliisin tai muun vastaavan kanssa. Tuloksista voi tehdä myös lyhyen tiedotteen välitettäväksi edelleen oppilaille, opiskelijoille, huoltajil-

le, koulu- ja opiskeluterveydenhuoltoon tai laittaa ne oppilaitoksen nettisivuille. Tulosten ohella tiedotteeseen voi kirjata myös toimenpiteet, joita tulosten pohjalta on päätetty tehdä.

Tuloksista tukea ennaltaehkäisevään työhön

Oppilaitoksissa Kouluterveyskyselyn hyödyntämisen kannalta keskeinen toimija on oppilas- tai opiskelijahuoltoryhmä, jonka tehtäviin kuuluu yhteisön terveyden edistäminen. Tulosten käsittely moniammatillisessa ryhmässä auttaa määrittämään yhteisiä tavoitteita ja suuntaamaan oppilas- ja opiskelijahuoltotyön painopistettä yksilökeskeisestä korjaavasta työstä koko yhteisön hyvinvoinnin kehittämiseen. Tällä on merkitystä yhteisön paremman hyvinvoinnin kannalta, mutta myös parempien oppimistulosten saavuttamisen kannalta. Esimerkiksi hyvien työ- ja opiskeluolosuhteiden takaaminen luo edellytykset sekä koko opiskeluyhteisön hyvinvoinnille että työ- ja opiskelukyvyn säilyttämiselle, ja siten myös tulokselliselle oppimiselle.

Tulosten hyödyntäminen terveystiedon opetuksessa

Kouluterveyskyselyn tulokset tarjoavat käyttökelpoista opetusmateriaalia terveystiedon opetukseen. Oman kunnan tai oppilaitoksen tulosten käsittely tuo opetettavat asiat lähelle nuorten omaa arkea ja voi lisätä kiinnostusta terveystiedon aiheita kohtaan. Tulosten tarkastelu oppitunnilla haastaa nuoret kriittiseen arvopohdintaan, avaa olemassa olevia ennakkokäsityksiä ja purkaa mahdollisia joukkoharhoja esimerkiksi nuorten alkoholin käytöstä. Parhaimmillaan tulosten käsittely tuo nuorten ajatukset paremmin kuuluviin ja antaa heille oppimiskokemuksen oman oppimisympäristön ja kouluyhteisön hyvinvoinnin kehittämisestä^{60, 61}.

Osallisuuden ja toiminnallisuuden ohella Kouluterveyskyselyn tulosten käsittely oppitunneilla tukee myös muita terveystiedon opetussuunnitelman mukaisia tavoitteita. Tulokset antavat ajankohtaista informaatiota paikallisista asioista, joita opetussuunnitelman mukaisesti tulisi käsitellä. Tulosten käyttö lisää myös nuorten tutkimustiedon lukutaitoa sekä tukee nuorten tiedonhankintaan ja sen soveltamiseen liittyvien taitojen oppimista.

Kouluterveyslähettiläät tukevat paikallista hyvinvointia

Oman kunnan tai oppilaitoksen Kouluterveyskyselyn tulosten hyödyntämiseen voi pyytää avuksi kouluterveyslähettilästä. Kouluterveyslähettiläät ovat pääosin sosiaali- ja terveydenhuollon ammattilaisia, jotka kuuluvat Terveyden ja hyvinvoinnin laitoksen ylläpitämään kouluterveyslähettiläsverkostoon. Verkoston tavoitteena on lisätä tietämystä nuorten hyvinvoinnista ja tukea suunnitelmallista hyvinvoinnin edistämistyötä paikallistasolla. Lähettiläät voivat auttaa tulosten tarkastelussa, analysoinnissa ja tiedottamisessa. He voivat myös osallistua laajemmin hyvinvoinnin edistämistyöhön toimimalla esimerkiksi asiantuntijoina kuntien poikkihallinnollisissa yhteistyöryhmissä tai oppilaitosten laajennetuissa oppilas- ja opiskelijahuoltoryhmissä. Kouluterveyslähettiläiden yhteystiedot löytyvät internetsivustolta www.thl.fi/kouluterveyskysely.

⁶⁰ Lerssi, Leena; Sundström, Leena, Tervaskanto-Mäentausta, Tiina; Väistö, Ritva; Puusniekka, Riikka; Markkula, Jaana & Pietikäinen, Minna 2008. Kouluterveyskyselystä toimintaan -kehittämishanke 2005-2007. Hankkeen loppuraportti. Stakes, raportteja 17/2008.

⁶¹ Kouluyhteisön hyvinvoinnin edistäminen on yhteistyötä. Terveyden ja hyvinvoinnin laitoksen esitteitä. http://info.stakes.fi/NR/rdonlyres/B3D07094-DAFA-41EA-9E31-082D95EB7B8E/0/Kouluyhteis%C3%B6n_esite_A4_THL_netiversio.pdf [17.6.2010]

LIITTEET

Liite 1. Kouluterveyskyselyn indikaattoreiden muodostaminen vuonna 2010

Kysymysnumerot viittaavat vuoden 2010 Kouluterveyskyselyn lomakkeisiin. Joitain indikaattoreita on vuosien varrella muutettu, mistä on kerrottu indikaattorikuvauksen lisätiedoissa.

HUOM! Ammattiin opiskelevista tiedot ovat saatavilla korkeintaan vuodesta 2008.

Elinolot

Ainakin yksi vanhemmista tupakoi

Kuvaus: Ainakin yksi vanhemmista tupakoi nykyisin.

Indikaattorin muodostaminen:

Kysymys 58. Ovatko vanhempasi tupakoineet Sinun elinaikanesi?

- Äiti (Pisteytys: Ei ole koskaan tupakoinut, On tupakoinut, mutta lopettanut = 0; Tupakoi nykyisin = 1; En osaa sanoa = 0)

- Isä (Pisteytys: Ei ole koskaan tupakoinut, On tupakoinut, mutta lopettanut = 0; Tupakoi nykyisin = 1; En osaa sanoa = 0)

Mukaan otettiin 1–2 pistettä saaneet vastaajat.

Lisätiedot: Tieto saatavilla vuodesta 1996. Vuonna 2004 äidin ja isän tupakointia koskevat kysymykset yhdistettiin saman kysymyksen alakohdiksi. Muutoksesta huolimatta tulosten arvoidaan olevan vertailukelpoisia suhteessa alkaisempiin vuosiin.

Vähintään yksi vanhemmista työttömänä vuoden aikana

Kuvaus: Vähintään yksi vanhemmista on ollut työttömänä tai pakkolomalla vuoden aikana.

Indikaattorin muodostaminen:

Kysymys 99. Ovatko vanhempasi olleet viimeksi kuluneen vuoden aikana työttöminä tai pakkolomalla? (Pisteytys: Ei kumpikaan = 0;

Toinen vanhemmistani, Molemmat vanhempani = 1)

Mukaan otettiin 1 pistettä saaneet vastaajat.

Lisätiedot: Tieto saatavilla vuodesta 1996.

Vanhemmat eivät tiedä aina viikonloppuiltojen viettopaikkaa

Kuvaus: Vanhemmat eivät aina tiedä, missä nuori viettää perjantai- ja lauantai-iltansa.

Indikaattorin muodostaminen:

Kysymys 97. Tietävätkö vanhempasi, missä vietät perjantai- ja lauantai-iltasi? (Pisteytys: Tietävät aina = 0; Tietävät joskus,

Useimmiten eivät tiedä = 1)

Mukaan otettiin 1 pistettä saaneet vastaajat.

Lisätiedot: Tieto saatavilla vuodesta 1996.

Keskusteluvaikeuksia vanhempien kanssa

Kuvaus: Nuori ei pysty juuri koskaan keskustelemaan vanhempiensa kanssa omista asioistaan.

Indikaattorin muodostaminen:

Kysymys 98. Pysytkö keskustelemaan vanhempiesi kanssa omista asioistasi? (Pisteytys: En juuri koskaan = 1; Silloin tällöin, Melko

usein, Usein = 0)

Mukaan otettiin 1 pistettä saaneet vastaajat.

Lisätiedot: Tieto saatavilla vuodesta 1996.

Perhe ei syö yhteistä ateriaa iltapäivällä tai illalla

Kuvaus: Perhe ei syö sellaista yhteistä ateriaa iltapäivällä tai illalla, jolloin yleensä kaikki ovat ruokapöydässä.

Indikaattorin muodostaminen:

Kysymys 76. Mikä seuraavista vaihtoehdoista parhaiten kuvaa perheesi ateriointia iltapäivällä tai illalla? (Pisteytys: Ei varsinaista

ateriaa, vaan jokainen ottaa itselleen syötävää, Valmistetaan ateria, mutta koko perhe ei syö yhtä aikaa = 1; Syömme yhteisen aterian,

jolloin yleensä kaikki ovat ruokapöydässä = 0)

Mukaan otettiin 1 pistettä saaneet vastaajat.

Lisätiedot: Tieto saatavilla vuodesta 1996.

Ei yhtään läheistä ystävää

Kuvaus: Nuorella ei ole yhtään todella läheistä ystävää, jonka kanssa voi keskustella luottamuksellisesti omista asioista.

Indikaattorin muodostaminen:

Kysymys 95. Onko Sinulla tällä hetkellä todella läheistä ystävää, jonka kanssa voit keskustella luottamuksellisesti lähes kaikista omista

asioistasi? (Pisteytys: Ei ole läheisiä ystäviä = 1; On yksi läheinen ystävä, On kaksi läheistä ystävää, On useampia läheisiä ystäviä = 0)

Mukaan otettiin 1 pistettä saaneet vastaajat.

Lisätiedot: Tieto saatavilla vuodesta 1996.

Läheisen alkoholin käyttö aiheuttanut ongelmia

Kuvaus: Nuorelle on aiheutunut haittoja tai ongelmia läheisen ihmisen liiasta alkoholin käytöstä.

Indikaattorin muodostaminen:

Kysymys 65. Käyttääkö joku sinulle läheinen ihminen mielestäsi liikaa alkoholia? (Pisteitys: Ei = 0; Kyllä = 1)

- Onko siitä aiheutunut haittoja tai ongelmia elämässäsi? (Pisteitys: Ei = 0; Kyllä = 1)

Mukaan otettiin 2 pistettä saaneet vastaajat.

Lisätiedot: Tieto saatavilla vuodesta 2008.

Kokenut fyysisistä uhkaa vuoden aikana

Kuvaus: Indikaattori on muodostettu kolmesta tekijästä: nuorelta on varastettu tai yritetty varastaa käyttämällä väkivaltaa tai uhkaamalla sillä, häntä on uhattu vahingoittaa tai hänen kimppuunsa on käyty fyysisesti vuoden aikana.

Indikaattorin muodostaminen:

Kysymys 88. Onko Sinulle viimeksi kuluneen 12 kuukauden aikana tehty seuraavia asioita?

- Varastettu tai yritetty varastaa jotain käyttämällä väkivaltaa tai uhkaamalla sillä (Pisteitys: Kyllä = 1; Ei = 0)

- Uhattu vahingoittaa fyysisesti (Pisteitys: Kyllä = 1; Ei = 0)

- Käyty fyysisesti kimppuunsi kuten lyöty, potkittu tai käytetty jotain asetta (Pisteitys: Kyllä = 1; Ei = 0)

Mukaan otettiin 1–3 pistettä saaneet vastaajat.

Lisätiedot: Tieto saatavilla vuodesta 2002.

Kokenut seksuaalista väkivaltaa

Kuvaus: Indikaattori on muodostettu kolmesta tekijästä: vastentahtoinen koskettelu, seksiin painostaminen tai pakottaminen ja maksun tarjoaminen seksistä.

Indikaattorin muodostaminen:

Kysymys 47. Oletko kokenut jotakin seuraavista?

- Kehon intiimien alueiden koskettelu vasten tahtoasi (Pisteitys: Kyllä = 1; Ei = 0)

- Yhdyntään tai muunlaiseen seksiin painostamista tai pakottamista (Pisteitys: Kyllä = 1; Ei = 0)

- Rahan, tavarain tai päihteiden tarjoamista sinulle vastineeksi seksistä (Pisteitys: Kyllä = 1; Ei = 0)

Mukaan otettiin 1–3 pistettä saaneet vastaajat.

Lisätiedot: Tieto saatavilla vuodesta 2010.

Toistuvasti rikkeitä vuoden aikana

Kuvaus: Indikaattori on muodostettu viidestä tekijästä: töherrysten tekeminen julkisiin paikkoihin, koulun/oppilaitoksen tai muiden omaisuuden vahingoittaminen, varastaminen, jonkun pahoinpitely.

Indikaattorin muodostaminen:

Kysymys 87. Oletko viimeksi kuluneen 12 kuukauden aikana tehnyt seuraavia asioita?

- Kirjoittanut tai maalannut kirjoituksia tai graffiteja seinisiin, busseihin, pysäkkikatoksiin, ikkunoihin tai muihin vastaaviin paikkoihin (Pisteitys: En ole = 0; Kerran = 1; 2–4 kertaa = 2; Yli 4 kertaa = 3)

- Tahallasi vahingoittanut tai tuhonnut koulun omaisuutta tai koulurakennusta / oppilaitoksen omaisuutta tai tiloja (Pisteitys: En ole = 0; Kerran = 1; 2–4 kertaa = 2; Yli 4 kertaa = 3)

- Tahallasi vahingoittanut tai tuhonnut muuta kuin koululle/oppilaitokselle kuuluvaa omaisuutta (Pisteitys: En ole = 0; Kerran = 1; 2–4 kertaa = 2; Yli 4 kertaa = 3)

- Varastanut jotakin kaupasta tai kioskista (Pisteitys: En ole = 0; Kerran = 1; 2–4 kertaa = 2; Yli 4 kertaa = 3)

- Hakannut jonkun (Pisteitys: En ole = 0; Kerran = 1; 2–4 kertaa = 2; Yli 4 kertaa = 3)

Mukaan otettiin 2–15 pistettä saaneet vastaajat.

Lisätiedot: Tieto saatavilla vuodesta 2002.

Kouluolot

Koulun fyysisissä työoloissa puutteita / Oppilaitoksen fyysisissä työoloissa puutteita

Kuvaus: Indikaattori on muodostettu seuraavista työskentelyä haittaavista tekijöistä: opiskelutilojen ahtaus, melu, sopimaton valaistus, huono ilmanvaihto, lämpötila, likaisuus, epämukavat työtuolit tai -pöydät, huonot sosiaalitulat, tapaturmavaara.

Indikaattorin muodostaminen:

Kysymys 9. Haittaavatko seuraavat seikat työskentelyäsi koulussa/oppilaitoksessa?

- Opiskelutilojen ahtaus (Pisteitys: Ei lainkaan = 0; Melko vähän = 1; Melko paljon = 2; Erittäin paljon = 3)

- Melu, kaiku (Pisteitys: Ei lainkaan = 0; Melko vähän = 1; Melko paljon = 2; Erittäin paljon = 3)

- Sopimaton valaistus (Pisteitys: Ei lainkaan = 0; Melko vähän = 1; Melko paljon = 2; Erittäin paljon = 3)

- Huono ilmanvaihto tai huoneilma (Pisteitys: Ei lainkaan = 0; Melko vähän = 1; Melko paljon = 2; Erittäin paljon = 3)

- Lämpötila (kuumuus, kylmyys, veto) (Pisteitys: Ei lainkaan = 0; Melko vähän = 1; Melko paljon = 2; Erittäin paljon = 3)

- Likaisuus, pölyisyys (Pisteitys: Ei lainkaan = 0; Melko vähän = 1; Melko paljon = 2; Erittäin paljon = 3)

- Epämukavat työtuolit tai -pöydät (Pisteitys: Ei lainkaan = 0; Melko vähän = 1; Melko paljon = 2; Erittäin paljon = 3)

- Huonot sosiaalitulat (WC, pukeutumis- ja peseytymistilat) (Pisteitys: Ei lainkaan = 0; Melko vähän = 1; Melko paljon = 2; Erittäin paljon = 3)

- Tapaturmavaara (Pisteitys: Ei lainkaan = 0; Melko vähän = 1; Melko paljon = 2; Erittäin paljon = 3)

Mukaan otettiin 10–27 pistettä saaneet vastaajat.

Lisätiedot: Tieto saatavilla vuodesta 1997.

Koulutapaturma lukuvuoden aikana

Kuvaus: Oppilaalle/Opiskelijalle on sattunut koulussa/oppilaitoksessa tai koulumatkalla lukuvuoden aikana vähintään yksi tapaturma, joka on vaatinut terveydenhuollon vastaanotolla käyntiä.

Indikaattorin muodostaminen:

Kysymys 86. Onko Sinulle tämän lukuvuoden aikana sattunut koulussa/oppilaitoksessa tai koulumatkalla tapaturma, joka on edellyttänyt lääkärin tai terveydenhoitajan vastaanotolla käyntiä?

- Välitunnilla (Pisteitys: Ei kertaakaan = 0; Kerran, Kaksi kertaa tai useammin = 1)
 - Liikuntatunnilla (Pisteitys: Ei kertaakaan = 0; Kerran, Kaksi kertaa tai useammin = 1)
 - Muulla tunnilla (Pisteitys: Ei kertaakaan = 0; Kerran, Kaksi kertaa tai useammin = 1)
 - Ammattiin opiskelevilla: Työssäoppimisjaksolla (Pisteitys: Ei kertaakaan = 0; Kerran, Kaksi kertaa tai useammin = 1)
 - Koulumatkalla (Pisteitys: Ei kertaakaan = 0; Kerran, Kaksi kertaa tai useammin = 1)
- Peruskoululaisilla ja lukiolaisilla mukaan otettiin 1–4 pistettä saaneet vastaajat. Ammattiin opiskelevilla mukaan otettiin 1–5 pistettä saaneet vastaajat.

Lisätiedot: Tieto saatavilla vuodesta 2006. Vuonna 2010 poistettiin kohta ”Tekstiili- tai teknisen työn tunnilla”. Muutoksesta huolimatta tulosten arvoidaan olevan vertailukelpoisia suhteessa alkaisempiin vuosiin.

Koulun työilmapiirissä ongelmia / Oppilaitoksen työilmapiirissä ongelmia

Kuvaus: Indikaattori on muodostettu yhdeksästä työilmapiiriin vaikuttavasta tekijästä: opettajien odotukset ja oikeudenmukaisuus, toimeentuleminen oppilaiden/opiskelijoiden ja opettajien kanssa, työskentely ryhmissä, työympäristön rauhattomuus, kiireisyys, luokan/ryhmän työrauha sekä oppilaiden/opiskelijoiden viihtyminen yhdessä.

Indikaattorin muodostaminen:

Kysymys 7. Lue jokainen seuraavista väittämistä huolellisesti. Merkitse vaihtoehto, joka parhaiten kuvaa omaa mielipidettäsi.

- Opettajani odottavat minulta liikaa (koulussa) (Pisteitys: Täysin samaa mieltä = 3; Samaa mieltä = 2; Eri mieltä, Täysin eri mieltä = 0)
- Opettajat kohtelevat meitä oppilaita/opiskelijoita oikeudenmukaisesti (Pisteitys: Täysin samaa mieltä, Samaa mieltä = 0; Eri mieltä = 2; Täysin eri mieltä = 3)
- Luokkani/Ryhmäni oppilaat/opiskelijat viihtyvät hyvin yhdessä (Pisteitys: Täysin samaa mieltä, Samaa mieltä = 0; Eri mieltä = 2; Täysin eri mieltä = 3)
- Luokassani/Ryhmässäni on hyvä työrauha (Pisteitys: Täysin samaa mieltä, Samaa mieltä = 0; Eri mieltä = 2; Täysin eri mieltä = 3)

Kysymys 9. Haittaavatko seuraavat seikat työskentelyäsi?

- Työympäristön rauhattomuus (Pisteitys: Ei lainkaan = 0; Melko vähän = 1; Melko paljon = 2; Erittäin paljon = 3)
- Kiireisyys (Pisteitys: Ei lainkaan = 0; Melko vähän = 1; Melko paljon = 2; Erittäin paljon = 3)

Kysymys 10. Miten koulunkäyntisi/opiskelusi sujuu? Onko sinulla vaikeuksia seuraavissa asioissa?

- Työskentely ryhmissä (Pisteitys: Ei lainkaan = 0; Melko vähän = 1; Melko paljon = 2; Erittäin paljon = 3)
- Koulukavereiden/Opiskelukavereiden kanssa toimeentuleminen (Pisteitys: Ei lainkaan = 0; Melko vähän = 1; Melko paljon = 2; Erittäin paljon = 3)
- Opettajien kanssa toimeentuleminen (Pisteitys: Ei lainkaan = 0; Melko vähän = 1; Melko paljon = 2; Erittäin paljon = 3)

Mukaan otettiin 10–27 pistettä saaneet vastaajat.

Lisätiedot: Tieto saatavilla vuodesta 1998.

Ei koe tulevansa kuulluksi koulussa / Ei koe tulevansa kuulluksi oppilaitoksessa

Kuvaus: Indikaattori on muodostettu kolmesta opettajien ja oppilaiden/opiskelijoiden vuorovaikutusta kuvaavasta tekijästä: mielipiteiden ilmaisuun rohkaiseminen, mielipiteiden huomioiminen koulutyön/opiskelun kehittämisessä ja kiinnostus oppilaiden/opiskelijoiden kuulumisista.

Indikaattorin muodostaminen:

Kysymys 7. Lue jokainen seuraavista väittämistä huolellisesti. Merkitse vaihtoehto, joka parhaiten kuvaa omaa mielipidettäsi.

- Opettajat rohkaisevat minua ilmaisemaan oman mielipiteeni oppitunneilla (Pisteitys: Täysin samaa mieltä, Samaa mieltä = 0; Eri mieltä = 1; Täysin eri mieltä = 2)
- Opettajat ovat kiinnostuneita siitä, mitä minulle kuuluu (Pisteitys: Täysin samaa mieltä, Samaa mieltä = 0; Eri mieltä = 1; Täysin eri mieltä = 2)
- Oppilaiden/Opiskelijoiden mielipiteet otetaan huomioon koulutyön/opiskelun kehittämisessä (Pisteitys: Täysin samaa mieltä, Samaa mieltä = 0; Eri mieltä = 1; Täysin eri mieltä = 2)

Mukaan otettiin 3–6 pistettä saaneet vastaajat.

Lisätiedot: Tieto saatavilla vuodesta 1998.

Koulutyöhön liittyvä työmäärä liian suuri / Opiskeluun liittyvä työmäärä liian suuri

Kuvaus: Oppilas/Opiskelija on kokenut koulutyöhön/opiskeluun liittyvän työmäärän lukuvuoden aikana jatkuvasti tai melko usein liian suureksi.

Indikaattorin muodostaminen:

Kysymys 5. Millaiseksi olet kokenut koulutyöhön/opiskeluun liittyvän työmääräsi tämän lukuvuoden aikana? (Pisteitys: Jatkovasti liian suuri, Melko usein liian suuri = 1; Sopiva, Melko usein liian vähäinen, Jatkovasti liian vähäinen = 0)

Mukaan otettiin 1 pistettä saaneet vastaajat.

Lisätiedot: Tieto saatavilla vuodesta 1996.

Vaikeuksia opiskelussa

Kuvaus: Indikaattori on muodostettu seuraavista tekijöistä: läksyjen tekeminen, kokeisiin valmistautuminen, parhaan opiskelutavan löytäminen, omatoimisuutta vaativien tehtävien hoitaminen, kirjoittamistehtävien tekeminen, lukemistehtävien tekeminen, opetuksen seuraaminen.

Indikaattorin muodostaminen:

Kysymys 10. Miten koulunkäyntisi/opiskelusi sujuu? Onko sinulla vaikeuksia seuraavissa asioissa?

- Opetuksen seuraaminen oppitunneilla (Pisteytys: Ei lainkaan; Melko vähän = 0; Melko paljon = 1; Erittäin paljon = 3)
- Läksyjen tai muiden vastaavien tehtävien tekeminen (Pisteytys: Ei lainkaan; Melko vähän = 0; Melko paljon = 1; Erittäin paljon = 3)
- Kokeisiin valmistautuminen (Pisteytys: Ei lainkaan; Melko vähän = 0; Melko paljon = 1; Erittäin paljon = 3)
- Itselleni parhaiten sopivan opiskelutavan löytäminen (Pisteytys: Ei lainkaan; Melko vähän = 0; Melko paljon = 1; Erittäin paljon = 3)
- Omatoimisuutta vaativien tehtävien aloittaminen tai valmiiksi hoitaminen (Pisteytys: Ei lainkaan; Melko vähän = 0; Melko paljon = 1; Erittäin paljon = 3)
- Kirjoittamista vaativien tehtävien tekeminen (Pisteytys: Ei lainkaan; Melko vähän = 0; Melko paljon = 1; Erittäin paljon = 3)
- Lukemista (esim. kirjasta) vaativien tehtävien tekeminen (Pisteytys: Ei lainkaan; Melko vähän = 0; Melko paljon = 1; Erittäin paljon = 3)

Mukaan otettiin 3–21 pistettä saaneet vastaajat.

Lisätiedot: Tieto saatavilla vuodesta 1998. Indikaattorin pisteytystä muutettiin vuonna 2006. Tämän muutoksen vuoksi indikaattorin prosenttiosuudet eivät ole vertailukelpoisia vuosien 1998–2005 raporteissa ilmoitettujen prosenttiosuuksien kanssa. Tässä raportissa ilmoitetut eri vuosien prosenttiosuudet ovat keskenään vertailukelpoisia.

Koulukiusattuna vähintään kerran viikossa

Kuvaus: Oppilas/Opiskelija on joutunut kiusaamisen kohteeksi koulussa/oppilaitoksessa noin kerran viikossa tai useammin lukukauden aikana.

Indikaattorin muodostaminen:

Kysymys 14. Kuinka usein Sinua on kiusattu koulussa/oppilaitoksessa tämän lukukauden aikana? (Pisteytys: Useita kertoja viikossa, Noin kerran viikossa = 1; Harvemmin, Ei lainkaan = 0)

Mukaan otettiin 1 pistettä saaneet vastaajat.

Lisätiedot: Tieto saatavilla vuodesta 1996.

Lintsannut ainakin 2 päivää kuukauden aikana

Kuvaus: Oppilas/opiskelija on lintsannut ainakin kaksi kokonaista koulupäivää/opiskelupäivää kuukauden aikana.

Indikaattorin muodostaminen:

Kysymys 12. Kuinka monta kokonaista koulupäivää/opiskelupäivää olet ollut seuraavien syiden takia poissa viimeisten 30 päivän aikana?

- Pinnaamisen tai lintsauksen takia (Pisteytys: En yhtään, Yhden päivän = 0; 2–3 päivää, Yli 3 päivää = 1)

Mukaan otettiin 1 pistettä saaneet vastaajat.

Lisätiedot: Tieto saatavilla vuodesta 2002.

Ei tiedä miten voi vaikuttaa koulun asioihin / Ei tiedä miten voi vaikuttaa oppilaitoksen asioihin

Kuvaus: Oppilas/Opiskelija ei tiedä, miten koulussa/oppilaitoksessa voi vaikuttaa koulun/oppilaitoksen asioihin.

Indikaattorin muodostaminen:

Kysymys 7. Lue jokainen seuraavista väittämistä huolellisesti. Merkitse vaihtoehto, joka parhaiten kuvaa omaa mielipidettäsi.

- Tiedän, miten koulussani/oppilaitoksessani voinko vaikuttaa koulun/oppilaitoksen asioihin (Pisteytys: Täysin samaa mieltä, Samaa mieltä = 0; Eri mieltä, Täysin eri mieltä = 1)

Mukaan otettiin 1 pistettä saaneet vastaajat.

Lisätiedot: Tieto saatavilla vuodesta 2006.

Koettu terveys

Kokee terveydentilansa keskinkertaiseksi tai huonoksi

Kuvaus: Nuori kokee terveydentilansa keskinkertaiseksi, melko huonoksi tai erittäin huonoksi.

Indikaattorin muodostaminen:

Kysymys 18. Mitä mieltä olet terveydentilastasi? Onko se (Pisteytys: Erittäin hyvä, Melko hyvä = 0; Keskinkertainen, Melko tai erittäin huono = 1)

Mukaan otettiin 1 pistettä saaneet vastaajat.

Lisätiedot: Tieto saatavilla vuodesta 1996. Indikaattorin nimeä on tarkennettu vuonna 2010 korostamalla nuoren omaa kokemusta.

Päivittäin vähintään kaksi oiretta

Kuvaus: Indikaattori on muodostettu kahdeksasta tekijästä: niska- tai hartiakivut, selän alaosan kivut, vatsakivut, jännittyneisyys tai hermostuneisuus, ärtyneisyys tai kiukunpurkaukset, vaikeudet päästä uneen tai heräileminen öisin, päänsärky, väsymys tai heikotus.

Indikaattorin muodostaminen:

- Kysymys 19. Onko Sinulla viimeksi kuluneen puolen vuoden aikana ollut jotakin seuraavista oireista ja kuinka usein?
- Niska- tai hartiakipuja (Pisteytys: Harvoin tai ei lainkaan, Noin kerran kuussa, Noin kerran viikossa = 0; Lähes joka päivä = 1)
 - Selän alaosan kipuja (Pisteytys: Harvoin tai ei lainkaan, Noin kerran kuussa, Noin kerran viikossa = 0; Lähes joka päivä = 1)
 - Vatsakipuja (Pisteytys: Harvoin tai ei lainkaan, Noin kerran kuussa, Noin kerran viikossa = 0; Lähes joka päivä = 1)
 - Jännittyneisyyttä tai hermostuneisuutta (Pisteytys: Harvoin tai ei lainkaan, Noin kerran kuussa, Noin kerran viikossa = 0; Lähes joka päivä = 1)
 - Ärtyneisyyttä tai kiukunpurkauksia (Pisteytys: Harvoin tai ei lainkaan, Noin kerran kuussa, Noin kerran viikossa = 0; Lähes joka päivä = 1)
 - Vaikeuksia päästä uneen tai heräilemistä öisin (Pisteytys: Harvoin tai ei lainkaan, Noin kerran kuussa, Noin kerran viikossa = 0; Lähes joka päivä = 1)
 - Päänsärkyä (Pisteytys: Harvoin tai ei lainkaan, Noin kerran kuussa, Noin kerran viikossa = 0; Lähes joka päivä = 1)
 - Väsymystä tai heikotusta (Pisteytys: Harvoin tai ei lainkaan, Noin kerran kuussa, Noin kerran viikossa = 0; Lähes joka päivä = 1)
- Mukaan otettiin 2–8 pistettä saaneet vastaajat.

Lisätiedot: Tieto saatavilla vuodesta 1996. Vuonna 2004 poistettiin astman ja allergisen nuhan oireiden kysymykset. Tämän muutoksen vuoksi indikaattorin prosenttiosuudet eivät ole vertailukelpoisia vuosien 1996–2003 raporteissa ilmoitettujen prosenttiosuuksien kanssa. Tässä raportissa ilmoitetut eri vuosien prosenttiosuudet ovat keskenään vertailukelpoisia.

Väsymystä lähes päivittäin

Kuvaus: Nuorella on ollut lähes päivittäin väsymystä tai heikotusta puolen vuoden aikana.

Indikaattorin muodostaminen:

- Kysymys 19. Onko Sinulla viimeksi kuluneen puolen vuoden aikana ollut jotakin seuraavista oireista ja kuinka usein?
- Väsymystä tai heikotusta (Pisteytys: Harvoin tai ei lainkaan, Noin kerran kuussa, Noin kerran viikossa = 0; Lähes joka päivä = 1)
- Mukaan otettiin 1 pistettä saaneet vastaajat.

Lisätiedot: Tieto saatavilla vuodesta 1996.

Niska- tai hartiakipuja viikoittain

Kuvaus: Nuorella on ollut vähintään kerran viikossa niska- tai hartiakipuja puolen vuoden aikana.

Indikaattorin muodostaminen:

- Kysymys 19. Onko Sinulla viimeksi kuluneen puolen vuoden aikana ollut jotakin seuraavista oireista ja kuinka usein?
- Niska- tai hartiakipuja (Pisteytys: Harvoin tai ei lainkaan, Noin kerran kuussa = 0; Noin kerran viikossa, Lähes joka päivä = 1)
- Mukaan otettiin 1 pistettä saaneet vastaajat.

Lisätiedot: Tieto saatavilla vuodesta 1996.

Päänsärkyä viikoittain

Kuvaus: Nuorella on ollut vähintään kerran viikossa päänsärkyä puolen vuoden aikana.

Indikaattorin muodostaminen:

- Kysymys 19. Onko Sinulla viimeksi kuluneen puolen vuoden aikana ollut jotakin seuraavista oireista ja kuinka usein?
- Päänsärkyä (Pisteytys: Harvoin tai ei lainkaan, Noin kerran kuussa = 0; Noin kerran viikossa, Lähes joka päivä = 1)
- Mukaan otettiin 1 pistettä saaneet vastaajat.

Lisätiedot: Tieto saatavilla vuodesta 1996.

Keskivaikea tai vaikea masentuneisuus

Kuvaus: Masentuneisuutta mitataan 12 kysymyksellä Raitasalon mielialakyselystä, joka perustuu Beckin depressio-mittariin.

Indikaattorin muodostaminen:

Seuraavat kysymykset käsittelevät mielialan erilaisia piirteitä. Vastaa kuhunkin kysymykseen siten, millaiseksi tunnet itsesi tänään.

- Kysymys 24. Minkälainen on mielialasi?
Kysymys 25. Miten suhtaudut tulevaisuuteen?
Kysymys 26. Miten katsot elämäsi sujuneen?
Kysymys 27. Miten tyytyväiseksi tai tyytymättömäksi tunnet itsesi?
Kysymys 28. Minkälaisena pidät itseäsi?
Kysymys 29. Onko Sinulla pettymyksen tunteita?
Kysymys 31. Miten suhtaudut vieraiden ihmisten tapaamiseen?
Kysymys 32. Miten koet päätösten tekemisen?
Kysymys 33. Minkälaisena pidät olemustasi ja ulkonäköäsi?
Kysymys 34. Minkälaista nukkumisesi on?
Kysymys 35. Tunnetko väsymystä ja uupumusta?
Kysymys 36. Minkälainen ruokahalusi on?
(Pisteytys: vastausvaihtoehdot 1 ja 2 = 0; vastausvaihtoehto 3 = 1; vastausvaihtoehto 4 = 2; vastausvaihtoehto 5 = 3)
- Mukaan otettiin 8–36 pistettä saaneet vastaajat.

Lisätiedot: Tieto saatavilla vuodesta 1997.

Koulu-uupumus

Kuvaus: Indikaattori on muodostettu kolmesta Salmela-Aron ja Näätäsen koulu-uupumusmittariin perustuvasta tekijästä: uupumusasteinen väsymys, kyyninen asenne työhön ja opintojen merkityksen vähentyminen sekä kyvyttömyyden ja riittämättömyyden tunne opiskelijana.

Indikaattorin muodostaminen:

Kysymys 13. Oletko kokenut seuraavanlaisia tunteita koulutyöhösi/opiskeluun liittyen?

- Tunnen hukkuvani koulutyöhön (Pisteitys: En juuri koskaan, Muutamana kerran kuussa = 0; Muutamana päivänä viikossa = 1; Lähes päivittäin = 2)

- Tuntuu, ettei opinnoillani ole enää merkitystä (Pisteitys: En juuri koskaan, Muutamana kerran kuussa = 0; Muutamana päivänä viikossa = 1; Lähes päivittäin = 2)

- Minulla on riittämättömyyden tunteita opinnoissani (Pisteitys: En juuri koskaan, Muutamana kerran kuussa = 0; Muutamana päivänä viikossa = 1; Lähes päivittäin = 2)

Mukaan otettiin 3–6 pistettä saaneet vastaajat.

Lisätiedot: Tieto saatavilla vuodesta 2006.

Ylipaino

Kuvaus: Nuorella on painoindeksin (BMI) mukaan ylipainoa.

Indikaattorin muodostaminen:

Kysymys 23. Pituus ja paino. Painoindeksi (BMI) laskettu jakamalla paino (kg) pituuden (m) neliöllä. Ylipainon raja määritelty iän ja sukupuolen mukaan: 18-vuotiailla raja on 25 ja nuoremmilla ikäryhmillä pienempi (ks. Cole ym. BMJ 2000:320). (Pisteitys: BMI alle ylipainon rajan = 0; BMI vähintään raja-arvo = 1)

Mukaan otettiin 1 pistettä saaneet vastaajat.

Lisätiedot: Tieto saatavilla vuodesta 1996.

Terveystottumukset

Ei syö aamupalaa joka arkiamu

Kuvaus: Nuori ei syö aamupalaa (muutakin kuin vain kahvia, mehua tai muita juomia) jokaisena koulu-aamuna/opiskelupäivän aamuna.

Indikaattorin muodostaminen:

Kysymys 75. Kuinka usein syöt aamupalaa (muutakin kuin vain kahvia, mehua tai muita juomia) kouluviikon/opiskeluvuikon aikana? (Pisteitys: Viitenä aamuna = 0; 3–4 aamuna, 1–2 aamuna, Harvemmin = 1)

Mukaan otettiin 1 pistettä saaneet vastaajat.

Lisätiedot: Tieto saatavilla vuodesta 2006.

Ei syö koululounasta päivittäin

Kuvaus: Nuori ei syö koululounasta jokaisena koulupäivänä/opiskelupäivänä.

Indikaattorin muodostaminen:

Kysymys 78. Kuinka usein syöt koululounasta kouluviikon/opiskeluvuikon aikana? (Pisteitys: Viitenä päivänä = 0; 3–4 päivänä, 1–2 päivänä, Harvemmin = 1)

Mukaan otettiin 1 pistettä saaneet vastaajat.

Lisätiedot: Tieto saatavilla vuodesta 2010.

Hampaiden harjaus harvemmin kuin kahdesti päivässä

Kuvaus: Nuori harjaa hampaansa harvemmin kuin kaksi kertaa päivässä.

Indikaattorin muodostaminen:

Kysymys 85. Kuinka usein harjaat hampaasi? (Pisteitys: En koskaan, Harvemmin kuin kerran viikossa, Vähintään kerran viikossa, mutta en päivittäin, Kerran päivässä = 1; Useammin kuin kerran päivässä = 0)

Mukaan otettiin 1 pistettä saaneet vastaajat.

Lisätiedot: Tieto saatavilla vuodesta 2010. Vastausvaihtoehtoja muutettiin vuonna 2010. Tämän muutoksen vuoksi indikaattorin prosenttiosuudet eivät ole vertailukelpoisia aikaisempien vuosien raporteissa ilmoitettujen prosenttiosuuksien kanssa.

Harrastaa hengästyttävää liikuntaa vapaa-ajalla korkeintaan 1 h viikossa

Kuvaus: Nuori harrastaa hengästyttävää ja hikoiluttavaa liikuntaa vapaa-ajalla tavallisesti korkeintaan tunnin viikossa.

Indikaattorin muodostaminen:

Kysymys 73. Kuinka monta tuntia viikossa tavallisesti harrastat liikuntaa vapaa-aikanasi niin, että hengästyit ja hikoilet? (Pisteitys: En yhtään, Noin ½ tuntia, Noin 1 tunnin = 1; Noin 2–3 tuntia, Noin 4–6 tuntia, Noin 7 tuntia tai enemmän = 0)

Mukaan otettiin 1 pistettä saaneet vastaajat.

Lisätiedot: Tieto saatavilla vuodesta 1996.

Ruutu aika arkipäivisin 4 tuntia tai enemmän

Kuvaus: Nuori käyttää koulupäivinä/opiskelupäivinä vähintään neljä tuntia television katseluun, tietokoneen käyttöön sekä kännykkä- ja konsolipeleihin.

Indikaattorin muodostaminen:

Kysymys 90. Montako tuntia käytät yhteensä päivittäin aikaa television katseluun, tietokoneen käyttöön (viihdekäyttö ja opiskelu) sekä kännykkä- ja konsolipeleihin? Koulupäivinä/Opiskelupäivinä (Pisteitys: En lainkaan, Korkeintaan kaksi tuntia, Yli 2 tuntia, mutta alle 4 tuntia = 0; Vähintään 4 tuntia, mutta alle 6 tuntia, 6 tuntia tai enemmän = 1)

Mukaan otettiin 1 pistettä saaneet vastaajat.

Lisätiedot: Tieto saatavilla vuodesta 2010.

Nukkumaanmeno myöhemmin kuin klo 23

Kuvaus: Nuori menee nukkumaan koulupäivinä/opiskelupäivinä tavallisesti noin kello 23 jälkeen.

Indikaattorin muodostaminen:

Kysymys 84. Mihin aikaan tavallisesti menet nukkumaan koulupäivinä/opiskelupäivinä? (Pisteitys: Noin 21.00 tai aikaisemmin, Noin 21.30, Noin 22, Noin 22.30, Noin 23 = 0; Noin 23.30, Noin 24, Noin 00.30, Noin 01, Noin 01.30 tai myöhemmin = 1)

Mukaan otettiin 1 pistettä saaneet vastaajat.

Lisätiedot: Tieto saatavilla vuodesta 2002. Vuonna 2006 vastausvaihtoehtoja on lisätty. Muutoksesta huolimatta tulosten arvoidaan olevan vertailukelpoisia suhteessa alkaisempiin vuosiin.

Tupakoi päivittäin

Kuvaus: Nuori tupakoi kerran päivässä tai useammin.

Indikaattorin muodostaminen:

Kysymys 52. Mikä seuraavista vaihtoehtoista kuvaa parhaiten nykyistä tupakointiasi? (Pisteitys: Tupakoin kerran päivässä tai useammin = 1; Tupakoin kerran viikossa tai useammin, en kuitenkaan päivittäin, Tupakoin harvemmin kuin kerran viikossa, Olen lakossa tai lopettanut tupakoinnin = 0; lisäksi kysymyksen 51 perusteella: On tupakoinut korkeintaan yhden savukkeen, piipullisen tai sikarin = 0)

Mukaan otettiin 1 pistettä saaneet vastaajat.

Lisätiedot: Tieto saatavilla vuodesta 1996.

Tosi humalassa vähintään kerran kuukaudessa

Kuvaus: Nuori käyttää alkoholia tosi humalaan asti vähintään kerran kuukaudessa.

Indikaattorin muodostaminen:

Kysymys 63. Kuinka usein käytät alkoholia tosi humalaan asti? (Pisteitys: Kerran viikossa tai useammin, Noin 1–2 kertaa kuukaudessa = 1; Harvemmin, En koskaan = 0; lisäksi kysymyksen 62 perusteella: En käytä alkoholi juomia = 0)

Mukaan otettiin 1 pistettä saaneet vastaajat.

Lisätiedot: Tieto saatavilla vuodesta 2002.

Kokeillut laittomia huumeita ainakin kerran

Kuvaus: Nuori on kokeillut ainakin kerran marihuanaa, hasista, ekstaasia, Subutexia, heroiniä, kokaiinia, amfetamiinia, LSD:tä, gammaa tai muita vastaavia huumeita.

Indikaattorin muodostaminen:

Kysymys 68. Oletko koskaan kokeillut tai käyttänyt seuraavia aineita?

- Marihuanaa tai hasista (Pisteitys: En koskaan = 0; Kerran, 2–4 kertaa, 5 kertaa tai useammin = 1)

- Ekstaasia (Pisteitys: En koskaan = 0; Kerran, 2–4 kertaa, 5 kertaa tai useammin = 1)

- Subutexia (Pisteitys: En koskaan = 0; Kerran, 2–4 kertaa, 5 kertaa tai useammin = 1)

- Heroiniä, kokaiinia, amfetamiinia, LSD:tä, gammaa tai muita vastaavia huumeita (Pisteitys: En koskaan = 0; Kerran, 2–4 kertaa, 5 kertaa tai useammin = 1)

Mukaan otettiin 1–4 pistettä saaneet vastaajat.

Lisätiedot: Tieto saatavilla vuodesta 1996. Vuodesta 2002 ekstaasikokeiluja ja vuodesta 2003 Subutex-kokeiluja on kysytty omana kohtanaan. Vuonna 2010 lisättiin gamma ns. kovia huumeita kartoittavaan kohtaan. Muutoksesta huolimatta tulosten arvoidaan olevan vertailukelpoisia suhteessa alkaisempiin vuosiin.

Kokemus oppilashuollon/opiskelijahuollon tuesta

Vaikea päästä kouluterveydenhoitajan vastaanotolle

Kuvaus: Nuori kokee kouluterveydenhoitajan vastaanotolle pääsyn melko tai erittäin vaikeaksi.

Indikaattorin muodostaminen:

Kysymys 21. Jos haluaisit mennä koulusi/oppilaitoksesi terveydenhoitajan vastaanotolle, miten helppo sinne on päästä? (Pisteitys:

Erittäin helppo, Melko helppo = 0; Melko vaikea, Erittäin vaikea = 1)

Mukaan otettiin 1 pistettä saaneet vastaajat.

Lisätiedot: Tieto saatavilla vuodesta 2006. Kysymyksen muotoilua yksinkertaistettiin hieman vuonna 2010. Muutoksesta huolimatta tulosten arvoidaan olevan vertailukelpoisia suhteessa alkaisempiin vuosiin.

Vaikea päästä koululääkärin vastaanotolle

Kuvaus: Nuori kokee koululääkärin vastaanotolle pääsyn melko tai erittäin vaikeaksi.

Indikaattorin muodostaminen:

Kysymys 21. Jos haluaisit mennä koulusi/oppilaitoksesi lääkärin vastaanotolle, miten helppo sinne on päästä? (Pisteitys: Erittäin

helppo, Melko helppo = 0; Melko vaikea, Erittäin vaikea = 1)

Mukaan otettiin 1 pistettä saaneet vastaajat.

Lisätiedot: Tieto saatavilla vuodesta 2006. Kysymyksen muotoilua yksinkertaistettiin hieman vuonna 2010. Muutoksesta huolimatta tulosten arvoidaan olevan vertailukelpoisia suhteessa alkaisempiin vuosiin.

Vaikea päästä koulukuraattorin vastaanotolle

Kuvaus: Nuori kokee koulukuraattorin vastaanotolle pääsyn melko tai erittäin vaikeaksi.

Indikaattorin muodostaminen:

Kysymys 21. Jos haluaisit mennä koulusi/oppilaitoksesi kuraattorin vastaanotolle, miten helppo sinne on päästä? (Pisteitys: Erittäin helppo, Melko helppo = 0; Melko vaikea, Erittäin vaikea = 1)
Mukaan otettiin 1 pistettä saaneet vastaajat.

Lisätiedot: Tieto saatavilla vuodesta 2008. Kysymyksen muotoilua yksinkertaistettiin hieman vuonna 2010. Muutoksesta huolimatta tulosten arvoidaan olevan vertailukelpoisia suhteessa alkaisempiin vuosiin.

Vaikea päästä koulupsykologin vastaanotolle

Kuvaus: Nuori kokee koulupsykologin vastaanotolle pääsyn melko tai erittäin vaikeaksi.

Indikaattorin muodostaminen:

Kysymys 21. Jos haluaisit mennä koulusi/oppilaitoksesi psykologin vastaanotolle, miten helppo sinne on päästä? (Pisteitys: Erittäin helppo, Melko helppo = 0; Melko vaikea, Erittäin vaikea = 1)
Mukaan otettiin 1 pistettä saaneet vastaajat.

Lisätiedot: Tieto saatavilla vuodesta 2006. Kysymyksen muotoilua yksinkertaistettiin hieman vuonna 2010. Muutoksesta huolimatta tulosten arvoidaan olevan vertailukelpoisia suhteessa alkaisempiin vuosiin.

Koulunkäynnissä ja opiskelussa avun puutetta / Opiskelussa avun puutetta

Kuvaus: Nuori saa harvoin tai ei juuri koskaan apua koulunkäynnin tai opiskelun vaikeuksiin koulusta/oppilaitoksesta tai kotoa.

Indikaattorin muodostaminen:

Kysymys 11. Jos Sinulla on vaikeuksia (koulunkäynnissä ja) opiskelussa, kuinka usein saat apua?
- Koulussa/Oppilaitoksessa (Pisteitys: Aina kun tarvitsen, Useimmiten = 0; Harvoin, En juuri koskaan = 1)
- Kotona (Pisteitys: Aina kun tarvitsen, Useimmiten = 0; Harvoin, En juuri koskaan = 1)
Mukaan otettiin 2 pistettä saaneet vastaajat.

Lisätiedot: Tieto saatavilla vuodesta 2002. Indikaattorin pisteitystä muutettiin vuonna 2004. Tämän muutoksen vuoksi indikaattorin prosenttiosuudet eivät ole vertailukelpoisia vuosien 2002–2003 raporteissa ilmoitettujen prosenttiosuuksien kanssa. Tässä raportissa ilmoitetut eri vuosien prosenttiosuudet ovat keskenään vertailukelpoisia.

Avun puutetta itseä huolestuttavissa asioissa

Kuvaus: Indikaattori on muodostettu kahdeksasta nuorta huolestuttavasta asiasta, joihin nuori on saanut apua koulun/oppilaitoksen aikuisilta tai koulun/oppilaitoksen ulkopuolisilta ammattiauttajilta: alkoholin liiallinen käyttö, tupakointi, ylipaino tai syömisongelmat, väkivalta, paha olo tai mielenterveysasiat, perheen sisäiset asiat, ystävyys- tai seurustelusuhteet, seksuaaliterveys.

Indikaattorin muodostaminen:

Kysymys 20. Jos olet tarvinnut apua seuraavissa sinua huolestuttavissa asioissa, kuinka hyvin olet saanut sitä koulun/oppilaitoksen aikuisilta tai koulun/oppilaitoksen ulkopuolisilta ammattiauttajilta?
- Alkoholin liiallinen käyttö (Pisteitys: Melko tai erittäin hyvin = 0; Melko huonosti, Erittäin huonosti = 1; En ole tarvinnut apua = 0)
- Tupakointi (Pisteitys: Melko tai erittäin hyvin = 0; Melko huonosti, Erittäin huonosti = 1; En ole tarvinnut apua = 0)
- Ylipaino tai syömisongelmat (Pisteitys: Melko tai erittäin hyvin = 0; Melko huonosti, Erittäin huonosti = 1; En ole tarvinnut apua = 0)
- Väkivalta (Pisteitys: Melko tai erittäin hyvin = 0; Melko huonosti, Erittäin huonosti = 1; En ole tarvinnut apua = 0)
- Paha olo tai mielenterveysasiat (Pisteitys: Melko tai erittäin hyvin = 0; Melko huonosti, Erittäin huonosti = 1; En ole tarvinnut apua = 0)
- Perheen sisäiset asiat (Pisteitys: Melko tai erittäin hyvin = 0; Melko huonosti, Erittäin huonosti = 1; En ole tarvinnut apua = 0)
- Ystävyys- tai seurustelusuhteet (Pisteitys: Melko tai erittäin hyvin = 0; Melko huonosti, Erittäin huonosti = 1; En ole tarvinnut apua = 0)
- Seksuaaliterveys (Pisteitys: Melko tai erittäin hyvin = 0; Melko huonosti, Erittäin huonosti = 1; En ole tarvinnut apua = 0)
Mukaan otettiin 1–8 pistettä saaneet vastaajat.

Lisätiedot: Tieto saatavilla vuodesta 2010.

Liite 2. Kouluterveyskyselyyn vastanneet peruskoulun 8. ja 9. luokkien oppilaat ja lukion 1. ja 2. vuoden opiskelijat kouluittain luokka-asteen ja sukupuolen mukaan vuosina 2002–2010.

Peruskoulun oppilasmäärät luokan ja sukupuolen mukaan

Tervola		Peruskoulun 8. luokka		Peruskoulun 9. luokka		Poika	Tyttö	Yhteensä
		Poika	Tyttö	Poika	Tyttö			
Lapinniemen koulu	2002	25	23	18	23	43	46	89
	2004	25	22	23	21	48	43	91
	2006	23	20	25	21	48	41	89
	2008	16	24	19	21	35	45	80
	2010	21	19	17	23	38	42	80
Peruskoulut yhteensä	2002	25	23	18	23	43	46	89
	2004	25	22	23	21	48	43	91
	2006	23	20	25	21	48	41	89
	2008	16	24	19	21	35	45	80
	2010	21	19	17	23	38	42	80

Lukion opiskelijamäärät luokan ja sukupuolen mukaan

Tervola		Lukion 1. vuosi		Lukion 2. vuosi		Poika	Tyttö	Yhteensä
		Poika	Tyttö	Poika	Tyttö			
Tervolan lukio	2002	8	16	6	6	14	22	36
	2004	12	7	9	10	21	17	38
	2006	8	12	12	8	20	20	40
	2008	7	11	5	9	12	20	32
	2010	5	11	2	10	7	21	28
Lukiot yhteensä	2002	8	16	6	6	14	22	36
	2004	12	7	9	10	21	17	38
	2006	8	12	12	8	20	20	40
	2008	7	11	5	9	12	20	32
	2010	5	11	2	10	7	21	28

Liite 3. Kouluterveyskyselyn indikaattoreiden luokka-aste- ja sukupuolivakioidut prosenttiosuudet peruskoulun 8. ja 9. luokkien oppilaista ja vastaajien lukumäärä vuosina 2002–2010.

Tervola (Peruskoulun 8. ja 9. luokan oppilaat)

Indikaattori, luokka-aste- ja sukupuolivakioitu % ja vastaajien lukumäärä	2002		2004		2006		2008		2010	
	%	N	%	N	%	N	%	N	%	N
ELINOLOT										
Ainakin yksi vanhemmista tupakoi	51	89	40	91	41	89	55	79	47	79
Vähintään yksi vanhemmista työttömänä vuoden aikana	39	89	40	90	30	87	28	79	39	80
Vanhemmat eivät tiedä aina viikonloppuiltojen viettoaikaa	37	89	31	90	25	88	30	80	40	80
Keskusteluvaikeuksia vanhempien kanssa	10	89	13	90	5	88	8	80	6	80
Perhe ei syö yhteistä ateriaa iltapäivällä tai illalla	59	89	44	90	48	89	51	79	52	80
Ei yhtään läheistä ystävää	10	89	16	90	12	88	5	80	8	80
Läheisen alkoholin käyttö aiheuttanut ongelmia	-	0	-	0	-	0	16	80	20	79
Kokenut fyysistä uhkaa vuoden aikana	13	89	10	89	11	88	22	80	13	80
Kokenut seksuaalista väkivaltaa	-	0	-	0	-	0	-	0	12	80
Toistuvasti rikkeitä vuoden aikana	26	89	19	90	18	88	21	80	26	80
KOULUOLOT										
Koulun fyysisissä työoloissa puutteita	39	89	47	88	51	88	54	78	43	78
Koulutapaturma lukuvuoden aikana	-	0	-	0	30	84	25	78	40	80
Koulun työilmapiirissä ongelmia	16	88	24	90	23	88	28	78	24	74
Ei koe tulevaisuutta kuulluksi koulussa	20	89	22	90	15	89	21	79	26	79
Koulutyöhön liittyvä työ määrä liian suuri	29	89	26	91	14	89	23	79	24	80
Vaikeuksia opiskelussa	26	89	30	91	27	88	38	79	31	78
Koulukiusattuna vähintään kerran viikossa	5	89	5	91	10	89	14	80	6	80
Lintsannut ainakin 2 päivää kuukauden aikana	13	85	11	83	7	84	8	77	6	75
Ei tiedä miten voi vaikuttaa koulun asioihin	-	0	-	0	38	89	44	79	35	79
KOETTU TERVEYS										
Kokee terveydentilansa keskinkertaiseksi tai huonoksi	19	89	13	91	8	87	14	80	16	80
Päivittäin vähintään kaksi oiretta	9	88	12	89	8	86	16	78	13	77
Väsymystä lähes päivittäin	6	89	11	91	9	87	20	80	11	80
Niska- tai hartiakipuja viikoittain	27	89	33	91	25	87	37	79	29	80
Päänsärkyä viikoittain	21	89	38	91	28	87	38	80	24	80
Keskivaikea tai vaikea masentuneisuus	8	89	9	89	8	86	13	79	8	79
Koulu-uupumus	-	0	-	0	8	89	11	80	14	80
Ylipaino	14	81	15	84	21	81	14	73	16	74
TERVEYSTOTTUMUKSET										
Ei syö aamupalaa joka arkipäivä	-	0	-	0	45	89	46	80	46	79
Ei syö koululounasta päivittäin	-	0	-	0	-	0	-	0	12	80
Hampaiden harjaus harvemmin kuin kahdesti päivässä	-	0	-	0	-	0	-	0	55	80
Harrastaa hengästyttävää liikuntaa vapaa-ajalla korkeintaan 1 h viikossa	40	89	44	90	46	89	38	80	33	78
Ruutuaika arkipäivisin 4 tuntia tai enemmän	-	0	-	0	-	0	-	0	21	79
Nukkumaanmeno myöhemmin kuin klo 23	20	89	20	82	13	84	23	79	22	80
Tupakoi päivittäin	24	89	13	91	22	89	20	77	17	80
Tosi humalassa vähintään kerran kuukaudessa	17	88	27	90	16	89	19	80	15	79
Kokeillut laittomia huumeita ainakin kerran	4	89	4	90	3	89	3	80	2	78
KOKEMUS OPPILASHUOLLON TUESTA										
Vaikea päästä kouluterveydenhoitajan vastaanotolle	-	0	-	0	5	86	7	80	4	80
Vaikea päästä koululääkärin vastaanotolle	-	0	-	0	26	86	36	77	10	80
Vaikea päästä koulukuraattorin vastaanotolle	-	0	-	0	41	86	35	77	40	80
Vaikea päästä koulupsykologin vastaanotolle	-	0	-	0	50	86	53	68	65	80
Koulunkäynnissä ja opiskelussa avun puutetta	7	88	6	90	8	89	6	79	9	78
Avun puutetta itseä huolestuttavissa asioissa	-	0	-	0	-	0	-	0	19	79

Liite 4. Kouluterveyskyselyn indikaattoreiden luokka-astevakioidut prosenttiosuudet peruskoulun 8. ja 9. luokkien oppilaista sukupuolen mukaan ja luokka-aste- ja sukupuolivakioidut prosenttiosuudet vertailutiedoista sekä vastaajien lukumäärä vuonna 2010.

Tervola 2010 (Peruskoulun 8. ja 9. luokan oppilaat)

Indikaattori, luokka-astevakioitu % ja vastaajien lukumäärä	Pojat		Tytöt		Yhteensä		Maakunta*		Koko aineisto	
	%	N	%	N	%	N	%	N	%	N
ELINOLOT										
Ainakin yksi vanhemmista tupakoi	41	38	53	41	47	79	40	3600	36	55061
Vähintään yksi vanhemmista työttömänä vuoden aikana	27	38	50	42	39	80	38	3599	32	54803
Vanhemmat eivät tiedä aina viikonloppuiltojen viettopaikkaa	50	38	31	42	40	80	42	3600	41	54931
Keskusteluvaikeuksia vanhempien kanssa	7	38	5	42	6	80	12	3603	11	54898
Perhe ei syö yhteistä ateriaa iltapäivällä tai illalla	58	38	47	42	52	80	53	3598	58	55086
Ei yhtään läheistä ystävää	12	38	4	42	8	80	11	3601	10	54882
Läheisen alkoholin käyttö aiheuttanut ongelmia	16	38	25	41	20	79	15	3600	13	54933
Kokenut fyysisistä uhkaa vuoden aikana	13	38	14	42	13	80	20	3545	21	54183
Kokenut seksuaalista väkivaltaa	10	38	14	42	12	80	15	3590	14	54561
Toistuvasti rikkeitä vuoden aikana	29	38	23	42	26	80	22	3601	22	55048
KOULUOLO										
Koulun fyysisissä työoloissa puutteita	39	36	48	42	43	78	61	3506	58	53678
Koulutapaturma lukuvuoden aikana	49	38	32	42	40	80	24	3599	24	55032
Koulun työilmapiirissä ongelmia	26	34	22	40	24	74	28	3498	29	53459
Ei koe tulevansa kuulluksi koulussa	34	38	18	41	26	79	30	3577	29	54662
Koulutyöhön liittyvä työmäärä liian suuri	29	38	19	42	24	80	40	3619	41	55366
Vaikeuksia opiskelussa	44	36	19	42	31	78	35	3594	34	54857
Koulukiusattuna vähintään kerran viikossa	10	38	2	42	6	80	8	3630	8	55378
Lintsannut ainakin 2 päivää kuukauden aikana	5	35	7	40	6	75	10	3461	9	52869
Ei tiedä miten voi vaikuttaa koulun asioihin	41	37	29	42	35	79	47	3594	47	55078
KOETTU TERVEYS										
Kokee terveydentilansa keskinkertaiseksi tai huonoksi	17	38	16	42	16	80	19	3610	16	55228
Päivittäin vähintään kaksi oiretta	11	38	15	39	13	77	19	3506	18	53575
Väsymystä lähes päivittäin	6	38	17	42	11	80	17	3606	16	55144
Niska- tai hartiakipuja viikoittain	27	38	32	42	29	80	29	3601	31	55116
Päänsärkyä viikoittain	14	38	35	42	24	80	36	3606	31	55142
Keskivaikea tai vaikea masentuneisuus	2	37	14	42	8	79	14	3523	13	54123
Koulu-uupumus	16	38	11	42	14	80	13	3631	13	55457
Ylipaino	16	33	16	41	16	74	17	3328	14	50777
TERVEYSTOTTUMUKSET										
Ei syö aamupalaa joka arkiamu	57	38	36	41	46	79	43	3610	46	55153
Ei syö koululounasta päivittäin	10	38	14	42	12	80	30	3607	38	55093
Hampaiden harjaus harvemmin kuin kahdesti päivässä	77	38	34	42	55	80	51	3596	49	55042
Harrastaa hengästyttävää liikuntaa vapaa-ajalla korkeintaan 1 h viikossa	27	38	39	40	33	78	34	3603	34	55129
Ruutuaika arkipäivisin 4 tuntia tai enemmän	21	38	20	41	21	79	23	3525	24	54005
Nukkumaanmeno myöhemmin kuin klo 23	37	38	7	42	22	80	30	3572	27	54433
Tupakoi päivittäin	23	38	12	42	17	80	16	3596	16	54961
Tosi humalassa vähintään kerran kuukaudessa	18	38	12	41	15	79	16	3601	16	54958
Kokeillut laittomia huumeita ainakin kerran	5	37	0	41	2	78	6	3608	9	55060
KOKEMUS OPPILASHUOLLON TUESTA										
Vaikea päästä kouluterveydenhoitajan vastaanotolle	5	38	2	42	4	80	15	3594	14	54859
Vaikea päästä koululääkärin vastaanotolle	3	38	16	42	10	80	41	3542	40	54095
Vaikea päästä koulukuraattorin vastaanotolle	31	38	48	42	40	80	34	3531	26	53934
Vaikea päästä koulupsykologin vastaanotolle	58	38	73	42	65	80	58	3508	46	53517
Koulunkäynnissä ja opiskelussa avun puutetta	14	37	5	41	9	78	12	3558	10	54174
Avun puutetta itseä huolestuttavissa asioissa	26	37	12	42	19	79	23	3549	21	53848

*Lappi



TERVEYDEN JA
HYVINVOINNIN LAITOS

<http://www.thl.fi/kouluterveyskysely>